

PORADNIK PRZEPROWADZANIA KONTROLI PALENISK DOMOWYCH

**Wykrywanie nielegalnego spalania odpadów
i kontrola przestrzegania przepisów
uchwały antysmogowej**

Zrealizowano w ramach projektu zintegrowanego LIFE
„Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego –
Małopolska w zdrowej atmosferze”
LIFE14 IPE/PL/021 LIFE IP MALOPOLSKA

Autorzy:

Aleksander Sobolewski – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Teresa Topolnicka – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Mariusz Mastalerz – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Katarzyna Matuszek – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Marcin Sajdak – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Blanka Wilk – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Izabela Mazurek – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Bartosz Kwiatkowski – *Fundacja Frank Bold*

Miłosz Jakubowski – *Fundacja Frank Bold*

Magdalena Ukowska – *Fundacja Frank Bold*

Poradnik pod redakcją:

Grzegorz Simla – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Agnieszka Skawińska – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Blanka Wilk – *Instytut Chemicznej Przeróbki Węgla*

Bartosz Kwiatkowski – *Fundacja Frank Bold*

Konsultacja ze strony Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego:

Katarzyna Stadnik

Kinga Stawiarz

Poradnik został opracowany przez:

Spis treści

WYKAZ SKRÓTÓW	5
I. WSTĘP.....	7
1. Wprowadzenie	7
2. Prawna ochrona jakości powietrza	8
3. Uchwała antysmogowa dla Małopolski	10
4. Techniczne aspekty kontroli palenisk	11
II. METODYKA WYKRYWANIA SPALANIA ODPADÓW W URZĄDZENIACH GRZEWCZYCH	15
III. POBRANIE PRÓBKI POPIOŁU I PRZYGOTOWANIE JEJ DO PRZEKAZANIA DO LABORATORIUM	20
IV. KONTROLA URZĄDZENIA GRZEWCZEGO U MIESZKAŃCA	29
1. Zgłoszenia	29
2. Czynności kontrolne	31
3. Kary	45
V. KONTROLA URZĄDZENIA GRZEWCZEGO U PRZEDSIĘBIORCY.....	52
VI. KONTROLA SKŁADÓW WĘGLA	59
VII. WSPÓŁPRACA Z POLICJĄ	61
VIII. UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI PRACOWNIKÓW GMINY.....	64
IX. TECHNICZNE ZAGADNIENIA KONTROLI	67
X. PODSUMOWANIE	73
XI. ZAŁĄCZNIKI	74
Załącznik nr 1 – Wzór protokołu kontroli	74
Załącznik nr 2 – Wzór upoważnienia do przeprowadzenia kontroli.....	77
Załącznik nr 3 – Decyzja administracyjna nakazująca wymianę urządzenia	78
Załącznik nr 4 – Zawiadomienie o przestępstwie	81
Załącznik nr 5 – Wzór zawiadomienia o zamiarze przeprowadzenia kontroli.....	82
Załącznik nr 6 – Upoważnienie do kontroli przedsiębiorcy	83

Załącznik nr 7 – Wzór świadectwa jakości paliw stałych	85
Załącznik nr 8 – Uchwała nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw	86
Załącznik nr 9 – Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017r. w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe	88
Załącznik nr 10 – Schemat kotła z rusztem awaryjnym i z automatycznym podawaniem paliwa oraz zasobnikiem paliwa wraz z opisem	90
XII. SŁOWNICZEK	91

WYKAZ SKRÓTÓW

dyrektywa CAFE - Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/50/WE z dnia 21 maja 2008 r. w sprawie jakości powietrza i czystszej powietrza dla Europy (OJ L 152, 11.6.2008, p. 1–44).

dyrektywa WWA – Dyrektywa 2004/107/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 grudnia 2004 r. w sprawie arsenu, kadmu, rtęci, niklu i wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych w otaczającym powietrzu (OJ L 23, 26.1.2005, p. 3–16).

k.k. - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks karny (Dz.U. 1997 nr 88 poz. 553 ze zm.).

k.p.a. - ustawa z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168 ze zm.).

k.p.k. - ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. - Kodeks postępowania karnego (Dz.U. 1997 nr 89 poz. 555 ze zm.).

k.p.w. - ustawa z dnia 24 sierpnia 2001 r - Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia (Dz.U. 2001 nr 106 poz. 1148 ze zm.).

k.w. - ustawa z dnia 20 maja 1971 r. Kodeks wykroczeń (Dz.U. 1971 nr 12 poz. 114 ze zm.).

p.b. - ustawa z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane (Dz. U. z 2018 r. poz. 1202 z późn. zm.)

p.o.ś. - ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627).

p.p. - ustawa z dnia 6 marca 2018 r. Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.).

POP dla województwa małopolskiego - Załącznik nr 1 do uchwały Nr XXXII/451/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 roku w sprawie zmiany uchwały Nr XXXIX/612/09 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 21 grudnia 2009 r. w sprawie „Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego” zmienionej uchwałą Nr VI/70/11 z dnia 28 lutego 2011 r. oraz uchwałą Nr XLII/662/13 z dnia 30 września 2013 r.

u.u.c.p.g. - ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 1996 nr 132 poz. 622 ze zm.).

u.i.o.ś. - ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz.U. 1991 nr 77 poz. 335 ze zm.).

u.o. - ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (Dz.U. 2013 poz. 21 ze zm.).

u.p. – ustawa z dnia 6 kwietnia 1990 r. o Policji. (Dz.U. 1990 nr 30 poz. 179 ze zm.).

u.p.n. - ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (Dz.U. 2018 poz. 969 t.j.).

u.p.s. - ustawa z dnia 21 listopada 2008 r. o pracownikach samorządowych (Dz.U. 2008 nr 223 poz. 1458 ze zm.).

u.s.m.k.j.p. - ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Dz.U. 2006 nr 169 poz. 1200 ze zm.).

u.s.g. - ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o strażach gminnych (Dz.U. 1997 nr 123 poz. 779 ze zm.).

uchwała antysmogowa dla Krakowa - uchwała Nr XVIII/243/16 sejmiku województwa małopolskiego z dnia 15 stycznia 2016 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Miejskiej Kraków ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

uchwała antysmogowa dla Krakowa (przejściowa) - uchwała Nr XXXV/527/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, w okresie od dnia 1 lipca 2017 roku do dnia 31 sierpnia 2019 roku, zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

uchwała antysmogowa dla Małopolski - uchwała Nr XXXII/452/17 sejmiku województwa małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

s.g. - ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95 ze zm.).

I. WSTĘP

1. Wprowadzenie

Niniejszy poradnik adresowany jest przede wszystkim do pracowników urzędów gmin i miast oraz funkcjonariuszy straży gminnych i miejskich, którzy prowadzą lub będą prowadzić kontrole palenisk pod kątem przestrzegania zakazu spalania odpadów i wymogów określonych w uchwale antysmogowej. Osoby te zapewne posiadają już podstawową wiedzę na temat jakości powietrza w kraju i w regionie. Warto jednak przypomnieć, że odnotowywane w Polsce stężenia szkodliwych pyłów zawieszonych oraz rakotwórczego benzo(a)pirenu są jednymi z najwyższych w całej Unii Europejskiej¹. Najgorsza jakość powietrza występuje na południu kraju, w szczególności w Małopolsce i na Śląsku. Przyczyną tego stanu rzeczy jest w przeważającej mierze niska emisja, głównie: nieefektywne, przestarzałe urządzenia grzewcze (kotły, kominki, piece) opalane złej jakości paliwami stałymi w celach grzewczych.

Poprawa jakości powietrza w Małopolsce zachodzi bardzo powoli, a stężenia szkodliwych substancji nadal znacząco przekraczają poziomy dopuszczalne i docelowe określone w przepisach prawa UE i prawa krajowego. Z tego powodu samorząd województwa podjął decyzję o opracowaniu i uchwaleniu pierwszych w Polsce uchwale antysmogowych, najpierw dla Krakowa, a następnie dla pozostałej części województwa. Zgodnie z uchwałą antysmogową dla Małopolski najbardziej zanieczyszczające powietrze urządzenia, pozaklasowe kotły c.o. oraz kominki i piece starej generacji, można będzie eksploatować do końca 2022 r. Ponadto, zgodnie z uchwałą już od 1 lipca 2017 r. zabronione jest spalanie najgorszej jakości paliw (mułów węglowych i flotokonzentratów, miałów o drobnym uziarnieniu oraz wilgotnego drewna). Niezależnie od uchwały antysmogowej w całym kraju obowiązuje ustawowy zakaz spalania odpadów – poza nielicznymi wyjątkami spalanie odpadów dopuszczone jest tylko w specjalnie do tego przeznaczonych instalacjach – spalarniach i współspalarniach odpadów. Na marginesie warto wspomnieć, że w ostatnich dwóch latach dokonał się pewien przełom w zakresie prawnej ochrony jakości powietrza na szczeblu krajowym – weszły w życie przepisy wprowadzające ograniczenia w zakresie handlu paliwami stałymi, w tym normy jakości węgla oraz rozporządzenie określające wymagania dla wprowadzanych do obrotu kotłów na paliwo stałe (które w marcu 2019 r. zostało istotnie zmienione i poprawione). Konieczność wprowadzania takich regulacji od wielu lat postulowali liczni specjaliści, jak również samorządy, organizacje pozarządowe i Najwyższa Izba Kontroli.

OCzekiwanej poprawy jakości powietrza nie uda się jednak osiągnąć bez skutecznego systemu kontroli i egzekucji obowiązującego prawa. Kontrola urządzeń grzewczych

¹ 22 lutego 2018 r. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej orzekł w sprawie o sygn. C-336/16, że Polska naruszyła prawo UE w zakresie dopuszczalnych stężeń pyłu PM10.

eksploatowanych w domach i lokalach mieszkalnych, a także kontrola prawidłowego sposobu postępowania z odpadami komunalnymi, jest zadaniem włodarzy gmin, którzy mogą w tym celu udzielać upoważnień pracownikom podległym im urządów i funkcjonariuszom straży gminnych i miejskich. Niniejszy poradnik ma na celu zaprezentowanie prawidłowego, zgodnego z obowiązującym prawem i aktualną wiedzą techniczną, sposobu przeprowadzania takich kontroli. Autorzy starają się również odpowiadać na najczęstsze pytania i wątpliwości, które pojawiają się w gminach województwa małopolskiego w związku z prowadzeniem kontroli palenisk.

2. Prawna ochrona jakości powietrza

Podstawowe ramy prawne ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami ustalone są w prawie Unii Europejskiej. Jednym z najważniejszych aktów prawa UE regulujących tę materię jest dyrektywa CAFE. To z tej dyrektywy wywodzi się obowiązek podziału państw członkowskich UE na strefy i aglomeracje, w których ocenia się i zarządza jakością powietrza². Również tam określono standardy jakości powietrza, tj. dopuszczalne poziomy stężeń szeregu szkodliwych substancji, w tym pyłu PM10 i PM2,5, dwutlenku azotu i dwutlenku siarki. Ponadto, to właśnie ta dyrektywa nakłada obowiązek przyjmowania i realizowania programów ochrony powietrza (POP) wraz z planami działań krótkoterminowych (PDK), które mają na celu najszybsze jak to możliwe doprowadzenie do przestrzegania obowiązujących standardów jakości powietrza. Warto w tym miejscu wspomnieć o dyrektywie WWA, w której określono poziom docelowy dla benzo(a)pirenu. Szereg innych aktów prawa UE reguluje kwestie związane z ograniczaniem emisji z przemysłu, z pojazdów, a także w sposób pośredni odnosi się do jakości powietrza np. poprzez promowanie efektywności energetycznej, jednakże to dyrektywa CAFE najbardziej przekłada się na ograniczanie zanieczyszczenia powietrza z niskiej emisji na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Na szczeblu prawa krajowego najważniejszym aktem prawnym regulującym kwestie związane z ochroną powietrza jest bez wątpienia p.o.ś. To za pośrednictwem tej ustawy transponowano (przeniesiono do prawa krajowego) większość przepisów dyrektywy CAFE. Niezmiernie istotne są również zapisy u.s.m.k.j.p. w zakresie ograniczeń w handlu paliwami stałymi, u.o. i u.u.c.p.g. w odniesieniu do prawidłowej gospodarki odpadami i zakazu ich spalania, a także szereg rozporządzeń wykonawczych. Na szczeblu krajowym przyjmowane są również rozmaite strategie, polityki i programy, do których zaliczyć należy Krajowy Program Ochrony Powietrza (KPOP). Nie jest on źródłem powszechnie obowiązującego prawa, jednak w założeniu powinien ustanawiać ogólne ramy dla wojewódzkich programów ochrony powietrza.

² Polska podzielona jest na 46 stref, strefami są aglomeracje o liczbie mieszkańców powyżej 250 tysięcy, miasta o liczbie mieszkańców powyżej 100 tysięcy oraz pozostałe obszary poszczególnych województw. W związku z tym w województwie małopolskim wyodrębnione zostały trzy strefy: aglomeracja krakowska, miasto Tarnów oraz strefa małopolska (obejmująca całe województwo z wyłączeniem Krakowa i Tarnowa).

Polityka ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami w dużej mierze realizowana jest na szczeblu regionalnym, za pośrednictwem aktów prawa miejscowego – POP i uchwał antysmogowych. Te ostatnie stanowią potencjalnie najskuteczniejszy instrument prawny do walki z niską emisją, ponieważ za ich pośrednictwem można nakładać ograniczenia i zakazy w zakresie eksploatacji instalacji spalających paliwa, bezpośrednio wiążące użytkowników tych instalacji.

Do zadań gmin w zakresie ochrony powietrza należy przede wszystkim kontrola przestrzegania obowiązujących przepisów przez mieszkańców oraz realizacja zapisów POP.

Podstawę prawną do prowadzenia kontroli palenisk indywidualnych przez wójtów, burmistrzów i prezydentów miast oraz upoważnionych przez nich urzędników i funkcjonariuszy straży gminnych stanowi art. 379 p.o.ś. Zgodnie z ust. 1 tego artykułu *Marszałek województwa, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością tych organów.*

Ustawa nie precyzuje właściwości rzeczowej poszczególnych organów wymienionych w art. 379 ust. 1. Obecnie nie jest kwestionowana kompetencja wójtów, burmistrzów i prezydentów miast do kontrolowania osób fizycznych w zakresie, w jakim nie są one podmiotami korzystającymi ze środowiska³. Wątpliwości budzi jednak to, czy wójtowie i burmistrzowie⁴ mogą kontrolować podmioty korzystające ze środowiska, w szczególności przedsiębiorców. Co do zasady kontrola przedsiębiorców jest zadaniem Inspekcji Ochrony Środowiska, a w zakresie ich właściwości również starostów i marszałków województw. Jednakże **zgodnie z art. 9u u.u.c.p.g. wójtowie (burmistrzowie i prezydenci miast) sprawują kontrolę wszystkich podmiotów władających nieruchomościami w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi.** Kwestia ta zostanie szerzej opisana w dalszej części poradnika.

Kontrola obejmuje przestrzeganie wszystkich przepisów o ochronie środowiska, zarówno p.o.ś., jak i innych ustaw, rozporządzeń i aktów prawa miejscowego. Do najważniejszych obowiązków w zakresie ochrony powietrza przed zanieczyszczeniami pochodzącymi z niskiej emisji **należy obowiązek przestrzegania zapisów uchwał antysmogowych oraz zakaz spalania odpadów.** To właśnie te dwie kwestie są przedmiotem kontroli omówionej w niniejszym poradniku. Kontrola przestrzegania uchwały antysmogowej dla Małopolski obejmuje **kontrolę urządzenia grzewczego oraz kontrolę stosowanego paliwa.** Niezależnie od powyższego w ramach kontroli prowadzonej na podstawie art. 379 p.o.ś. można sprawdzić czy przestrzegane są inne przepisy, niezwiązane z jakością powietrza, np. dotyczące postępowania z odpadami komunalnymi i nieczystościami ciekłymi.

³ Podmiotami korzystającymi ze środowiska w rozumieniu p.o.ś. są: przedsiębiorcy; osoby prowadzące działalność wytwórczą w rolnictwie zakresie upraw rolnych, chowu lub hodowli zwierząt, ogrodnictwa, warzywnictwa, leśnictwa i rybactwa śródlądowego; jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami oraz osoby fizyczne, które eksploatują instalacje wymagające pozwolenia.

⁴ Prezydenci miast posiadają również kompetencje starostów, dlatego ten problem ich nie dotyczy.

W województwie małopolskim kontrolowanie palenisk jest **obowiązkiem gmin** wynikającym z zapisów POP. Nieprzeprowadzenie w terminie określonej w POP liczby kontroli palenisk skutkować może nałożeniem na gminę **kary w kwocie do 500 000 zł** (art. 315a p.o.ś.).

3. Uchwała antysmogowa dla Małopolski

Uchwała antysmogowa przyjęta dla województwa małopolskiego z wyłączeniem Krakowa weszła w życie 1 lipca 2017 r. Obejmuje ona instalacje, w których następuje spalanie paliw stałych, takie jak kotły, kominki i piece, jeżeli:

- dostarczają ciepło do systemu centralnego ogrzewania (kotły c.o.);
- wydzielają ciepło poprzez bezpośrednie przenoszenie ciepła, bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z przenoszeniem ciepła do cieczy lub bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z systemem dystrybucji gorącego powietrza (ogrzewacze pomieszczeń – kominki, piece, kominki z płaszczem wodnym oraz inne urządzenia bezpośrednio wydzielające ciepło).

Zgodnie z art. 96 ust. 8 p.o.ś., **uchwał antysmogowych nie stosuje się do instalacji, dla których wymagane jest dokonanie zgłoszenia, uzyskanie pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza albo pozwolenia zintegrowanego.** W przypadku instalacji energetycznych (służących do wytwarzania ciepła) zgłoszenie jest wymagane, jeżeli ich nominalna moc cieplna wynosi co najmniej 1 MW. Instalacje energetyczne o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW są objęte przepisami uchwały antysmogowej.

Zgodnie z uchwałą antysmogową dla województwa małopolskiego, wszystkie instalacje zasilane paliwem stałym, których **pierwsze uruchomienie w miejscu obecnego użytkowania nastąpiło w dn. 1 lipca 2017 r. lub później, muszą spełniać wymagania ekoprojektu.** Ponadto, w przypadku kotłów c.o. dopuszczone są wyłącznie urządzenia z automatycznym podawaniem paliwa, bez rusztu awaryjnego, z wyjątkiem kotłów zgazowujących biomasę.

W stosunku do instalacji eksploatowanych przed wejściem w życie uchwały antysmogowej przewidziano okresy przejściowe. W przypadku kotłów c.o. są one następujące:

- do końca 2022 r. dozwolona będzie eksploatacja kotłów pozaklasowych, nazywanych potocznie „kopciuchami”,
- do końca 2026 r. dozwolona będzie eksploatacja kotłów spełniających wymagania w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określone dla 3 i 4 klasy według normy PN-EN 303-5:2012.

Kotły 5 klasy wg normy PN-EN 303-5:2012, których eksploatacja rozpoczęła się przed 1 lipca 2017 r., mogą być użytkowane bezterminowo.

Urządzenia bezpośrednio wydzielające ciepło niespełniające wymagań ekoprojektu, których eksploatacja rozpoczęła się przed wejściem w życie uchwały antysmogowej, mogą być użytkowane do końca 2022 r. (podobnie jak kotły c.o. pozaklasowe). Po tej dacie należy je wymienić, chyba że będą osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80% lub zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu do wartości zgodnych z wymaganiami ekoprojektu.

Ponadto, uchwała wprowadza ograniczenia dotyczące paliw stosowanych w instalacjach. Zabronione jest spalanie paliw:

- w których udział masowy węgla kamiennego lub węgla brunatnego o uziarnieniu 0-3 mm wynosi powyżej 15% (wyłącza to stosowanie mułów, flotokonzentratów oraz większości miatów, z wyjątkiem ekomiału),
- zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

Uchwała nakłada na podmioty eksploatujące instalacje **obowiązek wykazania spełnienia określonych w niej wymagań** poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnienie tych wymagań.

4. Techniczne aspekty kontroli palenisk

Problem spalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych prowadzi do znaczącego zanieczyszczenia atmosfery i środowiska człowieka. Zjawisko to niestety ma lokalny i okazjonalny charakter, co dodatkowo utrudnia szybkie wykrycie i reakcję prowadzącą do zaniechania spalania odpadów. Spalanie odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych prowadzi do tworzenia się pyłów i cząstek stałych o bardzo niewielkich rozmiarach (pyły PM 10, 2,5 i 1), tlenku węgla, lotnych związków organicznych (LZO) takich jak benzen, toluen oraz wielopierścieniowych węglowodorów aromatycznych (WWA).

Spalanie i współspalanie odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych ma negatywny wpływ na środowisko, a przede wszystkim zdrowie człowieka i na podstawie obecnych uwarunkowań prawnych jest nielegalne. **Spalanie i współspalanie odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych, jest zabronione.** Zakaz ten wynika z zapisów Ustawy o odpadach z dnia 14 grudnia 2012 r. (Dz.U. 2013 poz. 21). Zgodnie z zapisami - art. 155. *termiczne przekształcanie odpadów prowadzi się wyłącznie w spalarniach odpadów lub we współspalarniach odpadów (...)* oraz art. 3. 1. *ilekroć w ustawie jest mowa o **odpadach** - rozumie się przez to każdą substancję lub przedmiot, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany.*

Jedynym bezpośrednim i całkowicie pewnym sposobem potwierdzenia nielegalnego spalania odpadów w indywidualnym urządzeniu grzewczym byłoby złapanie osoby popełniającej przestępstwo na tzw. „gorącym uczynku”. Takie rozwiązanie jest

mało prawdopodobne, dlatego też w obecnej sytuacji wykorzystanie metod pośrednich jest jedyną alternatywą.

Dlaczego są to metody pośrednie? Ponieważ w wyniku wykorzystania tych metod nie można stwierdzić samej czynności spalania odpadów, a wyłącznie udowodnić z mniejszym lub większym prawdopodobieństwem (ściśle zależnym od metody), że pobrane i przekazane do badań próbki odbiegają swoimi właściwościami od właściwości charakteryzujących próbki powstałe wyłącznie ze spalania czystego i dozwolonego prawem paliwa stałego. Proces ten rozpoczyna się najczęściej od przyjęcia zgłoszenia o prawdopodobnym spalaniu odpadów, w trakcie rutynowych lub następczych kontroli prowadzonych przez policję, straż miejską lub innych upoważnionych osób.

Rozróżniamy kilka **metod** umożliwiających wykrycie spalania odpadów w urządzeniu grzewczym:

- wizualna ocena dymienia,
- wizualna ocena odpadu paleniskowego,
- analiza składu chemicznego spalin,
- analiza składu chemicznego sadzy,
- analiza składu chemicznego paliwa/materiałów wykrytych w pobliżu urządzenia grzewczego,
- analiza składu chemicznego odpadu paleniskowego (popiołu).

Pierwszą z wymienionych metod jest **wizualna ocena stopnia dymienia i barwy dymu** wydzielającego się z przewodu kominowego. Jest wysoce subiektywna i niejednoznaczna, ale charakteryzująca się wysoką techniczną wykonalnością – w większości przypadków można podjąć się oceny wizualnej dymu, jego ilości i „gęstości” oraz, co nie jest bez znaczenia podczas spalania odpadów, charakterystycznego chemicznego i drażniącego zapachu dymu. Barwa dymu sama w sobie nie jest wyznacznikiem świadczącym o sytuacji spalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych. Spalanie niskiej jakości paliwa stałego zawierającego znaczną zawartość siarki może prowadzić do wydzielania się (szczególnie podczas dosypywania paliwa) gęstego, lekko żółtawego dymu o charakterystycznym i wyczuwalnym zapachu siarki.

Inną metodą pozwalającą na wstępne stwierdzenie możliwości spalania odpadu w indywidualnym urządzeniu grzewczym jest **wizualna ocena odpadu paleniskowego**. Podczas oceny wizualnej osoby upoważnione mogą napotkać na niespalone i nadtopione elementy odpadów z tworzyw sztucznych, materiałów drukowanych (głównie na tzw. papierze kredowym), które nie uległy całkowitemu spalaniu i przez ruszt przedostały się do popielnika. Metoda ta jest technicznie wykonalna, ale jak większość metod wizualnych jest obarczona wysoką subiektywnością, może jednak stanowić element systemu postępowania podczas kontroli indywidualnych urządzeń grzewczych oraz stanowić podstawę do przeprowadzenia dalszych działań kontrolnych.

W ramach dalszych działań kontrolnych, prowadzonych w przypadku zaistnienia przesłanek na okoliczność spalania odpadów, możliwe byłoby zaproponowanie przeprowadzenia **analizy składu chemicznego spalin**. Metoda ta pozwalałaby na potwierdzenie spalania odpadu, jednakże wyłącznie w momencie jego spalania. Znacznym problemem przy wykorzystaniu tej metody byłoby reprezentatywne pobranie próbki spalin, szczególnie w przypadku domów wielorodzinnych i kamienic, gdzie często spotyka się zbiorcze przewody kominowe. W tym przypadku jednoznaczne potwierdzenie lub wykluczenie spalania odpadów byłoby bardzo trudne.

Innym możliwym rozwiązaniem mogłoby być wykorzystanie **analizy sadzy pobranej z przewodu kominowego**, która w swojej strukturze mogłaby zawierać związki organiczne świadczące o spalaniu odpadów tj.: węglowodory alifatyczne i aromatyczne, związki amonowe, nitrylowe, pochodne kwasu ftalowego czy ftalanów. Sadza ze względu na jej rozwiniętą powierzchnię wykazuje właściwości sorpcyjne, jednakże brak jest dokładnych danych dotyczących pojemności sorpcyjnej zależnej od czasu oraz rodzaju badanego związku chemicznego (markera) mogącego stanowić potwierdzenie spalania odpadu w indywidualnym urządzeniu grzewczym. Ponadto, podobnie jak w przypadku analizy składu chemicznego spalin tak i w tym, istniałyby trudności w jednoznacznym potwierdzeniu procesu spalania, a każdorazowa analiza pobranej próbki sadzy wymagałaby opinii eksperta.

Podczas kontroli indywidualnego urządzenia grzewczego osoby upoważnione do przeprowadzenia kontroli, w celu potwierdzenia spalania odpadu, mogłyby **pobrać próbkę paliwa**, które jest stosowane w kontrolowanym urządzeniu grzewczym oraz materiału składowanego obok urządzenia. Informacje dotyczące składu chemicznego paliwa/materiału wykrytego w pobliżu urządzenia grzewczego i ich porównanie do pobranego odpadu paleniskowego umożliwiłoby uzyskanie jednoznacznego wyniku porównawczego. Wyzwanie w tym przypadku stanowiłoby spalanie pobranego paliwa w zbliżonych warunkach, jak w przypadku kontrolowanego urządzenia grzewczego. Procedura taka byłaby dość czasochłonna i kosztowna, ponieważ należałoby poddać analizie dwie próbki odpadu paleniskowego – próbkę pobraną podczas kontroli oraz próbkę uzyskaną poprzez spalenie pobranego podczas kontroli paliwa.

Ostatnią metodą umożliwiającą wykrycie spalania odpadów w indywidualnym urządzeniu grzewczym jest **analiza składu chemicznego odpadu paleniskowego** pobranego podczas kontroli. Opiera się ona na analizie zawartości dziewięciu tlenków wchodzących w skład odpadu paleniskowego, a dokładnie: ditlenku krzemu (SiO_2), tritlenku diglinu (Al_2O_3), tritlenku diżelaza (Fe_2O_3), tlenku wapnia (CaO), tlenku magnezu (MgO), pentatlenku difosforu (P_2O_5), ditlenku tytanu (TiO_2), tlenku sodu (Na_2O) oraz tlenku dipotasu (K_2O). Metoda charakteryzuje się łatwością jej wykonania – odpad paleniskowy można w prosty sposób pobrać podczas prowadzonej kontroli, a analiza odpadu paleniskowego może zostać wykonana jedną z kilku metod spektrometrycznych takich jak:

- atomowa spektrometria absorpcyjna – ASA (ang. *Atomic Absorption Spectrometry*),
- spektrometria emisyjna ze wzbudzeniem w plazmie indukowanej – ICP-OES (ang. *Inductively Coupled Plasma Optical Emission Spectrometry*),
- fluorescencyjna spektrometria rentgenowska – XRF (ang. *X-ray fluorescence*).

Zawartości pierwiastków w badanym odpadzie paleniskowym są przeliczane na zawartość ich form tlenkowych i w takiej postaci stanowią dane wejściowe do analizy z wykorzystaniem algorytmu klasyfikacyjnego.

II. METODYKA WYKRYWANIA SPALANIA ODPADÓW W URZĄDZENIACH GRZEWCZYCH

Przesłanki do prowadzenia kontroli

Na poziomie p.o.ś. nie zostały sprecyzowane prawne przesłanki do prowadzenia kontroli na podstawie art. 379 ustawy. Oznacza to, że organ może podejmować działania kontrolne z własnej inicjatywy w dowolnym momencie. Zgodnie z Programem Ochrony Powietrza (POP) dla województwa małopolskiego i Planem działań krótkoterminowych (PDK), gminy w województwie małopolskim zobowiązane są do zintensyfikowania działań kontrolnych w przypadku ogłoszenia I, II lub III stopnia zagrożenia zanieczyszczeniem powietrza.

W praktyce wyróżnia się **kontrole rutynowe lub planowane** (realizowane z inicjatywy organu, według ustalonego z góry planu), **kontrole następcze** oraz **kontrole interwencyjne** – realizowane w związku z zawiadomieniami o nieprawidłowościach otrzymywanymi telefonicznie, ustnie, pisemnie lub drogą elektroniczną. Dobrą praktyką jest opracowanie na poziomie gminy procedur kontrolnych, w tym planu kontroli uwzględniającego poziom zanieczyszczenia powietrza i liczbę źródeł emisji na poszczególnych obszarach, jak również określenie sposobu reagowania na zgłoszenia oraz zasad prowadzenia kontroli następczych.

Uprawnieni do kontroli

Kontrolę palenisk pod kątem przestrzegania uchwały antysmogowej i zakazu spalania odpadów mogą prowadzić następujące podmioty:

- **wójt, burmistrz, prezydent miasta** albo **upoważniony przez niego pracownik urzędu miasta lub gminy** (art. 379 ust. 1 p.o.ś.);
- **funkcjonariusz straży gminnej lub miejskiej** upoważniony przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta (art. 379 ust. 1 p.o.ś.);
- **funkcjonariusz Policji**, w przypadku uzasadnionego podejrzenia popełnienia przestępstwa lub wykroczenia, na podstawie przepisów k.p.k i k.p.w. (art. 1 ust. 2 pkt 4 u.p.);
- **inspektorzy Inspekcji Ochrony Środowiska** w odniesieniu do podmiotów korzystających ze środowiska w rozumieniu p.o.ś. (art. 2 ust. 1 u.i.o.ś.).

Ponadto, inne organy i podmioty prowadząc kontrolę w ramach swojej właściwości mogą ujawnić naruszenie uchwały antysmogowej lub zakazu spalania odpadów, w szczególności Straż Pożarna, organy administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego (powinny one zapewniać, aby budynki oddawane do użytkowania po wejściu w życie uchwały antysmogowej były wyposażone wyłącznie w zgodne z jej zapisami urządzenia grzewcze).

Zakres kontroli indywidualnych palenisk wynikających z Prawa Ochrony Środowiska oraz uchwał antysmogowych obowiązujących w Małopolsce

Podczas kontroli prowadzonej na podstawie art. 379 p.o.ś. kontrolujący upoważniony jest do:

- wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren;
- przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych;
- żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwanie osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego;
- żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.

W związku z zakresem ograniczeń i zakazów określonych w uchwale antysmogowej dla Małopolski, **kontrola paleniska** prowadzona we wszystkich, oprócz Krakowa, gminach województwa, **powinna obejmować:**

- Kontrolę wszystkich eksploatowanych w danej nieruchomości lub lokalu instalacji spalających paliwa stałe (w szczególności, jeżeli w domu mieszkalnym użytkowany jest zarówno kocioł na paliwa stałe, jak i kominek, kontrolę należy objąć oba te urządzenia) pod kątem spełniania wymagań określonych w uchwale dla danego typu instalacji. W przypadku instalacji niespełniających wymagań ekoprojektu należy ustalić datę pierwszego uruchomienia w miejscu obecnego użytkowania. W odniesieniu do kotłów c.o. należy również ustalić klasę urządzenia, aby prawidłowo pouczyć kontrolowanego o obowiązującej dacie jego wymiany.
- Pomiar wilgotności zgromadzonego w celach opałowych drewna.
- Kontrolę zgromadzonego węgla, w oparciu o okazaną dokumentację (świadcstwo jakości paliwa) i ocenę wizualną. W szczególnie uzasadnionych przypadkach można podjąć działania zmierzające do przeprowadzenia laboratoryjnego badania próby węgla lub po przeprowadzeniu rozeznania, wystąpić z wnioskiem o kontrolę składu węgla, na którym dokonano zakupu opału, do Wojewódzkiego Inspektoratu Inspekcji Handlowej.

Niezależnie od powyższego, w przebiegu kontroli należy ocenić, czy kontrolowany nie dopuścił się spalania odpadów, a jeżeli istnieje ku temu uzasadnione podejrzenie należy pobrać próbki popiołu z paleniska celem poddania ich badaniom laboratoryjnym. Jeżeli w komorze spalania lub w wybranym popiele widoczne będą odpady, wystarczającą podstawą do ukarania jest sporządzenie odpowiedniej dokumentacji fotograficznej i dokładne opisanie ustalonego stanu faktycznego w protokole z kontroli.

Bezpieczeństwo podczas kontroli

Podczas realizowania działań kontrolnych w pierwszej kolejności należy zadbać o bezpieczeństwo osoby prowadzącej kontrolę.

Z uwagi na zagrożenia uszkodzeniami mechanicznymi i oparzeniami niezbędne jest następujące wyposażenie ochronne m.in.:

- okulary,
- rękawice,
- buty,
- nakrycie głowy.

Dodatkowo zaleca się uzupełnienie wyposażenia o:

- latarkę,
- czujnik wykrywania tlenu węgla.

Dla urzędników gmin nieposiadających munduru, wskazane jest stosowanie oznaczenia wizualnego jednoznacznie identyfikującego pracownika gminy, np. kamizelka odblaskowa z logo gminy, identyfikatory, legitymacje pracownicze.

Przebieg przeprowadzania kontroli (krok po kroku)

- a. Przedstawienie się, okazanie legitymacji służbowej (jeżeli taką kontrolowany posiada) i upoważnienia do przeprowadzenia kontroli. Poinformowanie kontrolowanego o celu przeprowadzenia kontroli, jej podstawach, jego prawach i odpowiedzialności. Należy zapytać, czy na posesji jest pies (może być po za zasięgiem wzroku), a także poprosić o ewentualne odosobnienie psa na czas trwania kontroli.
- b. Legitymowanie kontrolowanego (kontrolę można prowadzić tylko w obecności osoby pełnoletniej; por. odpowiedź na pytanie *Czy kontrolę można przeprowadzić w obecności małoletniego domownika, podczas nieobecności dorosłego domownika?*), następnie należy ustalić operatora urządzenia grzewczego, czyli osobę, która faktycznie obsługuje urządzenie.
- c. Kolejno należy ustalić ile indywidualnych palenisk grzewczych znajduje się w nieruchomości i jakie stosuje się w nich paliwo.
- d. Następnie kontrolujący wykonuje oględziny składowiska opału i wykonuje dokumentację fotograficzną. Wskazane jest wykonanie minimum dwóch zdjęć. Dla sprawnej identyfikacji dokumentacji fotograficznej, prowadzonej w ramach działań kontrolnych, można posłużyć się przygotowanymi numerami przypisanymi do lokalizacji w danym dniu kontroli.
- e. W przypadku stosowania węgla jako opału, należy poprosić o okazanie świadectwa jakości paliwa i faktury. Następnie konieczne jest ustalenie, czy

paliwo spełnia wymagania Ustawy o systemie monitorowania i kontroli jakości paliw lub uchwały sejmiku województwa małopolskiego. Jeżeli kontrolujący powziął przypuszczenie, że jakość paliwa nie spełnia ww. wymagań, należy ustalić podmiot, który kontrolowanemu sprzedał to paliwo. O sytuacji należy następnie poinformować Inspekcję Handlową.

- f. W przypadku stosowania drewna jako opału, należy poinformować kontrolowanego o zapisach odpowiedniej uchwały antysmogowej z zakresu wilgotności drewna (do 20%). Kolejno przystępuje się do pomiaru wilgotności biomasy przy użyciu wilgotnościomierza. Należy wybrać trzy sztuki drewna, ze sterty przygotowanej na opał (dół, środek, góra). Pomiar każdej sztuki powinien być przeprowadzony dwukrotnie. Elektrody należy umieścić prostopadle do włókien. Wynik końcowy jest średnią z przeprowadzonych sześciu pomiarów. Podczas interpretacji należy uwzględnić niepewność metody pomiarowej.
- g. Ze względów bezpieczeństwa można zażądać od kontrolowanego otwarcia komory spalania urządzenia grzewczego. Należy unikać samodzielnego obsługiwania kotła z uwagi na niebezpieczeństwo m.in.: związane z wydmuchem lub poparzeniem.
- h. Następują oględziny paleniska. W celu ustalenia, czy następuje spalanie odpadów komunalnych konieczne jest obejrzenie paleniska i popielnika, a także otoczenia kotła. W celu zapewnienia bezpieczeństwa stosujemy środki ochrony osobistej m.in.: okulary ochronne, a przy wykonywaniu wszystkich czynności rękawiczki ochronne.
- i. Jeżeli stwierdzono spalanie odpadów, należy wykonać dokumentację fotograficzną. Następnie kontrolujący prowadzi czynności wyjaśniające prowadzące do pouczenia bądź ukarania kontrolowanego zgodnie z kodeksem wykroczeń.
- j. Jeżeli nie stwierdzono spalania odpadów komunalnych, a oględziny składowiska opału wskazują na ten proceder, należy przystąpić do **pobrania próbki popiołu z urządzenia grzewczego**.
- k. Wówczas należy poprosić kontrolowanego o otwarcie komory przechowywania odpadu paleniskowego (popiołu).
- l. Należy ustalić sposób zbierania i przechowywania popiołu.
- m. Następnie należy wygarnąć wybierakiem na tacę popiół z popielnika.
- n. Należy wykonać dokumentację fotograficzną popiołu i bezpośredniego sąsiedztwa urządzenia grzewczego.
- o. Kolejno kontrolujący dokonuje oceny, czy całość popiołu zmieści się do przygotowanego pojemnika laboratoryjnego (puszki). Jeśli tak, całość popiołu umieszcza się w pojemniku laboratoryjnym. Jeśli nie, popiół należy dokładnie uśrednić poprzez wymieszanie **metodą kwartowania** (opis na stronie 21), bądź w wiadrze ze stali nierdzewnej. Następnie należy pobrać łąpatką porcje popiołu z różnych miejsc i przenieść do pojemnika laboratoryjnego aż do jego napelnienia.

- p. Pojemnik powinien być szczelnie zamknięty, opisany (data, godzina, numer lokalizacji) i zabezpieczony plombą.
- q. Ponownie należy wykonać dokumentację fotograficzną zabezpieczonej próbki.
- r. Kolejno kontrolujący przeprowadza ocenę urządzenia grzewczego pod kątem spełnienia zapisów odpowiedniej uchwały antysmogowej. Poucza kontrolowanego o zapisach ww. dokumentu.
- s. Kontrolujący prosi o okazanie dokumentacji technicznej urządzenia grzewczego. Po zapoznaniu się z urządzeniem należy ustalić klasę urządzenia i w wypadku stwierdzenia kotła pozaklasowego, klasy 1, 2, 3, 4 lub 5 kontrolujący winien wskazać kontrolowanemu datę wymiany wynikającą z odpowiedniej uchwały antysmogowej. To na użytkownika spoczywa ciężar wykazania w szczególności kiedy nastąpiła pierwsza eksploatacja oraz jaką klasę posiada urządzenie.
- t. W widocznym miejscu, na urządzeniu grzewczym, kontrolujący umieszcza nalepkę informującą o dacie wymiany urządzenia (wzór do pobrania ze strony powietrze.malopolska.pl).
- u. Kontrolujący powinien poinformować kontrolowanego o formach wsparcia w celu wymiany urządzenia grzewczego (programy dotacyjne) i pozostawić wizytówkę osoby wytypowanej w gminie do kontaktu w tej sprawie.
- v. Kontrolujący sporządza protokół z przeprowadzonej kontroli (w dwóch egzemplarzach - po jednym dla kontrolowanego i kontrolującego) i przekazuje do podpisu kontrolowanego. Jeżeli ten odmówi podpisania, fakt ten należy odnotować w protokole. Kontrolowany w ciągu 7 dni ma prawo do wniesienia zastrzeżeń dotyczących kontroli do wójta/burmistrza.

Dokumentacja przebiegu kontroli

Ostateczna dokumentacja z prowadzonej kontroli zawiera co najmniej:

- a. protokół (powinien zostać sporządzony w co najmniej dwóch egzemplarzach i doręczony kierownikowi kontrolowanego podmiotu lub kontrolowanej osobie fizycznej [art. 380 ust. 1 p.o.ś.]),
- b. zdjęcia składu opału, urządzenia grzewczego, a w przypadku pobierania próbek zdjęcia popiołu z paleniska i zabezpieczonej próbki popiołu,
- c. wyniki analiz laboratoryjnych wraz z opinią.

Wzór protokołu kontroli – załącznik nr 1.

III. POBRANIE PRÓBKII POPIOŁU I PRZYGOTOWANIE JEJ DO PRZEKAZANIA DO LABORATORIUM

Szczegółowy opis narzędzi stosowanych do kontroli, w tym ich certyfikacja

Pobieranie próbek jest pierwszym i najistotniejszym etapem niezbędnym do określenia parametrów jakościowych badanych materiałów. Na otrzymanych wynikach pobranych i zabezpieczonych próbek opierać się będzie postępowanie dowodowe, dlatego niezmiernie ważne jest stosowane w tym procesie wyposażenie.

Wyposażenie niezbędne do przeprowadzenia poprawnego procesu pobierania i zabezpieczania próbki powinno:

1. być wykonane z niekorodującego materiału o odpowiedniej wytrzymałości,
2. zapewnić odpowiednie zabezpieczenie przed zanieczyszczeniami i utratą materiału,
3. posiadać (jeżeli to możliwe) dokumenty potwierdzające sprawność badawczą wyposażenia tj. świadectwo legalizacji, świadectwo wzorcowania.

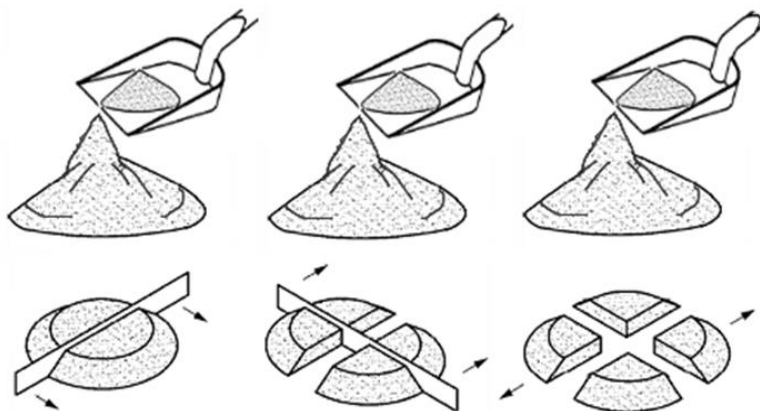
Niezbędne wyposażenie podczas działań kontrolnych służące do pobierania i zabezpieczenia próbki popiołu oraz badania wilgotności drewna to:

1. łopatka ze stali nierdzewnej,
2. wybierak popiołu ze stali nierdzewnej,
3. taca ze stali nierdzewnej,
4. wiadro z pokrywą ze stali nierdzewnej,
5. puszka,
6. plomba,
7. pisak wodoodporny,
8. aparat fotograficzny,
9. kartki z widocznymi cyframi,
10. wilgotnościomierz.

Rekomenduje się zakup wilgotnościomierzy posiadających świadectwo wzorcowania. **Świadectwo wzorcowania** to dokument wydawany m.in. przez: organy administracji miar (np. Główny Urząd Miar, okręgowe urzędy miar i obwodowe urzędy miar), akredytowane lub nieakredytowane laboratoria pomiarowe (wzorcujące), zawierający wyniki wzorcowania przyrządu pomiarowego tj. wyniki pomiarów przeprowadzonych danym urządzeniem w odniesieniu do zastosowanego wzorca wraz z określeniem niepewności przeprowadzenia tego pomiaru. W przypadku sądowego rozstrzygnięcia prawidłowości prowadzonych kontroli, świadectwo może posłużyć jako dokument poświadczający rzetelność pomiaru.

Metoda kwartowania

Na tacy ze stali nierdzewnej należy uformować całość popiołu w formie stożka. Formowanie stożka należy przeprowadzić starannie, aby materiał zsypywał się równomiernie po jego zboczach, tym samym by wierzchołek nie przesunął się na boki. Materiał, który podczas sypania oddalił się od stożka należy przesunąć do jego podstawy. Otrzymany stożek należy rozplaszczyc do postaci ściętego stożka przez stopniowe zagłębianie w jego wierzchołku krawędzi łopaty lub deski i obracanie dookoła jego osi. Następnie należy, pobierać materiał wzdłuż podstawy i usypać z niego drugi stożek. Analogicznie postępując należy usypać trzeci stożek. Ostatni rozplaszczony stożek należy podzielić na cztery równe części. Przeciwległe ćwiartki należy połączyć ze sobą, uzyskując dwie części. Jedną z części przenieść do puszk i zabezpieczyć jako próbkę. Drugą w zależności od potrzeb można również zabezpieczyć, otrzymując w ten sposób drugą równorzędną próbkę popiołu, bądź część tą odrzucić jeśli nie jest potrzebna.

Rys 1. Schemat postępowania – kwartowanie metodą „trzech stożków”

1. Z dużą starannością należy pobierać łopatką porcje popiołu z różnych miejsc i przenosić je do pojemnika laboratoryjnego aż do jego napełnienia.
2. Pojemnik należy szczelnie zamknąć i zabezpieczyć plombą.
3. Następnie należy wykonać dokumentację fotograficzną zabezpieczonej próbki i spisać protokół.

Omówienie istotnych zapisów umowy zawieranej przez gminy z laboratorium na świadczenie usług badania próbek popiołu

Jednym z istotnych zapisów umowy zawieranej przez gminy z laboratorium jest szczegółowe opisanie przedmiotu umowy, który w szczególności powinien zawierać zakres badań. Należy pamiętać o określeniu dokładnego **kodu odpadu**. Odpady paleniskowe (popioły) z gospodarstw domowych zgodnie z wyjaśnieniami Ministerstwa Środowiska z dnia 19 lipca 2017 r. klasyfikowane są jako odpad o kodzie **ex 20 01 99** (popioły z gospodarstw domowych).

Istotnym elementem znajdującym się w umowie winien być zapis, że *metody badań, według których będą prowadzone analizy, znajdują się w zakresie akredytacji laboratorium badawczego zgodnie z normą PN-EN ISO/IEC 17025.*

W umowie jasno należy sprecyzować formę przekazywania wyników tj. raport, opinia/ekspertyza. Umowa powinna zawierać zapis, że *ekspertyza w sposób jednoznaczny stwierdza czy doszło do termicznego przekształcania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych na podstawie analizy dostarczonej próbki odpadu paleniskowego z gospodarstw domowych.* W przypadku badania paliw stałych należy dodatkowo wskazać podstawę prawną, na podstawie której ekspertyza w sposób jednoznaczny stwierdzi złamanie zakazu spalania niedozwolonych paliw.

W umowie dodatkowo powinna znajdować się informacja określająca, czy *laboratorium* do którego będą zlecane analizy pobranych próbek *dostarczy niezbędne materiały, narzędzia i sprzęt do wykonania prac ujętych w umowie np. pojemniki na próbki odpadów paleniskowych, worki na próbki paliw stałych, plomby, itp. oraz termin wykonania badań.*

Warunki jakie powinno spełniać laboratorium, aby prowadzić badania próbek (akredytacja)

Laboratorium badające próbki odpadu paleniskowego winno legitymować się **certyfikatem akredytacji Polskiego Centrum Akredytacji (PCA)**. Akredytacja to formalne uznanie, przez upoważnioną jednostkę akredytującą PCA, kompetencji organów działających w obszarze oceny zgodności, tj. między innymi laboratoriów badawczych, do wykonywania określonych działań. W zakresie akredytacji laboratorium powinny znajdować się oferowane badania z określeniem obiektu tj. Odpad paleniskowy kod ex 200199 (popiół z gospodarstw domowych).

W przypadku sądowego rozstrzygnięcia prawidłowości prowadzonych kontroli, posiadanie wyników badań z akredytowanego laboratorium może wpłynąć na rzetelność pomiaru.

Ile wynoszą szacunkowe koszty badania 1 próbki? Czy istnieje możliwość obciążenia tymi kosztami sprawcy wykroczenia?

Koszt badania jednej próbki odpadu paleniskowego może znacząco różnić się ze względu na całkowity zakres usług oferowanych przez laboratorium. W ramach oferty oprócz samej analizy odpadu paleniskowego wraz z określeniem czy spalono odpady np. bytowo-gospodarcze, laboratorium może również dostarczać (wypożyczać) sprzęt (lub jego część) np. pojemniki do których będzie pobierany odpad paleniskowy i plomby zabezpieczające pojemniki. W takim przypadku koszt usługi może mieścić się w przedziale 500-700 zł.

W wypadku skazania za wykroczenie osoby spalającej odpady lub naruszającej zapisy uchwały antysmogowej sąd zasądzi od niej – na rzecz gminy – koszty związane z przeprowadzeniem badania. W wypadku uniewinnienia koszty te będzie musiała ponieść gmina (art. 119 § 1 w zw. z art. 118 § 1 pkt 1 k.p.w.).

Badanie laboratoryjne

Próbki odpadów paleniskowych pobranych podczas kontroli indywidualnego urządzenia grzewczego przez upoważnione i przeszkolone osoby przekazywane są do laboratorium badawczego celem przeprowadzenia dalszych analiz fizyko-chemicznych. Dostarczoną próbkę przed otwarciem sprawdza się na okoliczność naruszenia plomby – proces ten dokumentuje się fotograficznie. Po otwarciu pojemnika z próbką przeprowadza się wstępną ocenę morfologiczną (proces ten również jest dokumentowany fotograficznie). W tym celu próbkę wysypuje się na czystą powierzchnię, a następnie po wstępnej ocenie próbkę przesiewa się przez sito o oczkach kwadratowych, o wymiarach 2 mm. Materiał pozostały na sicie podlega dalszej wizualnej ocenie.

W kolejnym etapie ręcznie wyodrębnia się z próbki elementy metalowe, których nie dołącza się do analizowanej próbki. Po analizie morfologicznej i zebraniu materiału fotograficznego próbkę rozdrabnia się do uziarnienia poniżej 0,2 mm. Próbkę odpadu paleniskowego przechowuje się w laboratorium przez standardowy okres przyjęty w danym laboratorium, chyba że czas przechowywania próbki został ustalony na podstawie umowy lub porozumienia ze stroną zlecającą badania. Dla tak przygotowanej próbki odpadu paleniskowego wykonuje się oznaczanie strat prażenia i składu chemicznego popiołu po prażeniu w temperaturze 600°C.

Oznaczanie strat prażenia polega na prażeniu próbki analitycznej odpadu paleniskowego w temperaturze 600°C +/- 15°C do uzyskania stałej masy tj. masy, której różnice pomiędzy dwoma kolejnymi ważeniami nie przekraczają 0,001 g. Badanie to może zostać przeprowadzone metodą klasyczną poprzez prażenie badanej próbki w piecu muflowym lub z wykorzystaniem automatycznej metody termogravimetrycznej.

W kolejnym etapie badań próbka analityczna odpadu paleniskowego poddawana jest analizie składu chemicznego celem oznaczania zawartości pierwiastków w przeliczeniu na następujące tlenki:

- ditlenek krzemu (SiO_2),
- tritlenek diglinu (Al_2O_3),
- tritlenek diżelaza (Fe_2O_3),
- tlenek wapnia (CaO),
- tlenek magnezu (MgO),
- pentatlenek difosforu (P_2O_5),
- ditlenek tytanu (TiO_2),
- tlenek sodu (Na_2O),
- tlenek dipotasu (K_2O).

Skład chemiczny odpadu paleniskowego można oznaczyć jedną z kilku technik analizy spektrometrycznej m.in.: atomowej spektrometrii absorpcyjnej, spektrometrii emisyjnej ze wzbudzeniem w plazmie indukowanej, czy też fluorescencyjną spektrometrią rentgenowską. Ze względu na charakter wymienionych technik

analizy próbek analitycznych może zostać przygotowana do badań różnymi metodami np. poprzez jej mineralizację i przeprowadzenie próbki do postaci płynnej (w przypadku metod spektrometrycznych jak AAS, ICP-OES i itp.) oraz może zostać sprasowana (np. w przypadku metody XRF).

Wyniki badania laboratoryjnego

Wyniki uzyskiwane z wykorzystaniem powyższych technik stanowią dane wejściowe w opracowanym algorytmie klasyfikacyjnym. Analizy odpadu paleniskowego należy wykonywać zwalidowanymi metodami, w laboratoriach badawczo-analitycznych, posiadających akredytację w zakresie badań chemicznych i fizykochemicznych odpadów paleniskowych o kodzie ex 20 01 99 (popioły z gospodarstw domowych). Zastosowanie algorytmu w celu określenia czy badany odpad paleniskowy powstał na skutek współspalania odpadów bytowo – gospodarczych z paliwami stałymi jest jedną z kilku metod oceny tego typu materiału.

Algorytm klasyfikacyjny stanowi zbiór reguł decyzyjnych, za pomocą których określa się, czy badana próbka odpadu paleniskowego pochodzi ze spalania odpadów. Opracowany algorytm przyporządkowuje badany odpad paleniskowy do jednej z trzech grup:

G1

- **zidentyfikowano proces spalania odpadów**
w palenisku indywidualnym – w palenisku spalano odpady

G2

- **nie zidentyfikowano procesu spalania odpadów**
w palenisku indywidualnym – w palenisku spalano odpady, ale w ilości niewystarczającej do zakwalifikowania próbki definitywnie do grupy G1

G3

- **wykluczono proces spalania odpadów**
w palenisku indywidualnym – w palenisku nie spalano odpadów

Metodyka oparta na algorytmie klasyfikacyjnym jest wiarygodna i została opracowana oraz zwalidowana na podstawie ponad 4000 rekordów pochodzących z analizy paliw stałych oraz odpadów paleniskowych, w tym odpadów paleniskowych

otrzymanych w wyniku współspalania odpadów i paliw stałych. Charakteryzuje się dokładnością nie mniejszą niż 97% dla warunków spalania powyżej 10% m/m odpadów w stosunku do paliwa.

W przypadku zakwalifikowania pobranej próbki odpadu paleniskowego do grupy **G1** – „zidentyfikowano proces spalania odpadów w palenisku indywidualnym” istnieje podstawa do wszczęcia postępowania o ukaranie. W przypadku zakwalifikowania próbki odpadu paleniskowego do grupy **G2** – „nie zidentyfikowano procesu spalania odpadów w palenisku indywidualnym” brak jest jednoznacznych przesłanek do ukarania z uwagi na fakt, że w palenisku spalano odpady, ale w ilości niewystarczającej do zakwalifikowania próbki definitywnie do grupy G1. W tym przypadku można podjąć działania zapobiegawcze polegające na wyrывkowej kontroli następczej. W przypadku zakwalifikowania próbki odpadu paleniskowego do grupy **G3** – „wykluczono proces spalania odpadów w palenisku indywidualnym” nie istnieją przesłanki do wszczęcia postępowania o ukaranie – w kontrolowanym urządzeniu grzewczym nie spalano odpadu.

Wyniki klasyfikacji stanowią końcową informację zawartą w raporcie/sprawozdaniu dotyczącym badania wykrywania nielegalnego spalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych. Raport/sprawozdanie zawierające dokumentację fotograficzną dostarczonych do laboratorium próbek odpadów paleniskowych, pobranych podczas kontroli indywidualnego urządzenia grzewczego, wraz z wynikami analizy składu chemicznego oraz informacją do jakiej grupy zakwalifikowano badaną próbkę, przekazywane jest zgodnie z zapisami umowy Zleceniodawcy.

Zasadność pobierania próbek przez kontrolującego

Jeżeli nie stwierdzono spalania odpadów komunalnych, a oględziny składowiska opału wskazują na ten proceder, należy przystąpić do pobrania i zabezpieczenia próbki popiołu z urządzenia grzewczego. Wyniki analiz przeprowadzonych w laboratorium akredytowanym, wraz z opinią i zebranych dowodami poszlakowymi (fotografie składu opału, obejścia urządzenia grzewczego, popiołu) pozwolą na ustalenie faktu czy w kontrolowanym urządzeniu grzewczym nastąpiło zakazane prawnie spalanie odpadu komunalnego.

Jakie przepisy zezwalają na pobranie próbki popiołu, a jakie obligują gminy do prowadzenia badań?

Podstawą prawną dla pobierania próbki popiołu z paleniska podczas kontroli przestrzegania i stosowania tzw. uchwały antysmogowej jest **art. 379 ust. 3 pkt 2 p.o.ś.** Zgodnie z powołanym przepisem *kontrolujący, wykonując kontrolę, jest uprawniony do przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych.* Niewątpliwie kontrolujący może samodzielnie dokonać badania, ale może również zlecić wykonanie takiego badania wyspecjalizowanemu podmiotowi.

Obecnie brak jest podstawy prawnej, która nakazywałaby właściwym organom gminy przeprowadzenie badań. Jednakże, można przyjąć, że skoro samo **przeprowadzanie kontroli przestrzegania i stosowania uchwały antysmogowej jest obowiązkiem**, a nie tylko uprawnieniem organów wskazanych w art. 379 ust. 1 p.o.ś. – a stanowisko takie dominuje w doktrynie⁵ – to również podjęcie wszystkich czynności koniecznych do prawidłowego przeprowadzenia kontroli jest również objęte takim obowiązkiem. Tak więc, ze wskazanej normy można wyinterpretować obowiązek organów gminy (wójta, burmistrza lub prezydenta) do przeprowadzenia badań próbek popiołu jeżeli jest to konieczne dla właściwego przeprowadzenia kontroli, w szczególności jeżeli występuje podejrzenie, że kontrolowany spala odpady lub paliwo zakazane w świetle obowiązującej tzw. uchwały antysmogowej.

Niezależnie od powyższego, obowiązek pobrania próbki paliwa i przeprowadzenia stosownego badania mógłby zostać nałożony na gminy w POP. Obecnie obowiązujący POP dla województwa małopolskiego⁶ nakłada na wójtów, burmistrzów i prezydentów miast obowiązek kontroli gospodarstw domowych, zgodnie z aktualnymi przepisami o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz art. 379 p.o.ś. oraz obowiązek kontroli przestrzegania zakazu spalania odpadów w urządzeniach grzewczych i na otwartych przestrzeniach na podstawie art. 379 p.o.ś.⁷. Powyższe stanowi niewątpliwie obowiązek przeprowadzenia kontroli, z którego można interpretować również obowiązek pobierania próbek i poddawania ich badaniom, o czym była mowa powyżej. Niezależnie od tego, w POP mógłby być nałożony taki obowiązek wprost np. poprzez zapis, że właściwe organy (wójt, burmistrz, prezydent miasta) mają obowiązek pobrać próbki i poddać je badaniom podczas określonej liczby przeprowadzanych kontroli w ciągu roku. Ponieważ POP podlega aktualizacji, zaleca się monitorowanie zmian jego treści, również we wskazanym zakresie.

Czy mieszkaniec (osoba fizyczna nieprowadząca działalności gospodarczej) może nie wyrazić zgody na pobieranie próbki popiołu? Czy takiej zgody może odmówić przedsiębiorca?

Konieczne jest rozróżnienie pomiędzy uprawnieniami kontrolowanego, który jest osobą fizyczną nieprowadzącą działalności gospodarczej (dalej: „mieszkaniec”) oraz będącą przedsiębiorcą.

W odniesieniu do mieszkańców, przepis art. 379 ust. 6 p.o.ś. nakłada **obowiązek umożliwienia przeprowadzenia kontroli**, w tym *przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych*, przez co należy rozumieć również pobranie próbki popiołu z paleniska. W związku z powyższym, mieszkaniec nie

⁵ Górecki M., Komentarz do art. 379 POŚ [w:] Prawo ochrony środowiska. Komentarz, C.H. Beck, 2014.

⁶ Program ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XXXII/451/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 roku.

⁷ s. 84 POP dla województwa małopolskiego.

ma możliwości sprzeciwić się dokonaniu takiej czynności przez kontrolującego. Podkreślić należy, że **utrudnianie lub udaremnianie przeprowadzenia czynności kontrolnych** (w tym pobrania próbki popiołu z paleniska) stanowi przestępstwo z art. 225 k.k. Zgodnie z paragrafem 1 tego przepisu: *kto osobie uprawnionej do przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska lub osobie przybranej jej do pomocy udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

Przeprowadzenie kontroli u przedsiębiorcy podlega odrębnym regulacjom⁸, choć niewątpliwie również do nich stosuje się ww. przepis kodeksu karnego. Co do zasady, również przedsiębiorca ma obowiązek umożliwienia dokonania czynności kontrolnych, w tym pobrania próbek popiołu zgodnie z art. 379 ust. 6 p.o.ś. Jednakże, może on **wnieść sprzeciw** od podjęcia i wykonywania czynności kontroli, w tym pobrania próbek paliwa, jeśli kontrola taka jest przeprowadzana z naruszeniem przepisów:

- o zawiadomieniu o zamiarze wszczęcia kontroli (art. 48 p.p.) np. bez zawiadomienia w sytuacji, gdy nie zachodziło wyłączenie od obowiązku zawiadomienia (art. 49 ust. 11 p.p.),
- o upoważnieniu do przeprowadzania kontroli (art. 49 p.p.), np. wobec braku okazania upoważnienia przed przystąpieniem do kontroli,
- o obecności przedsiębiorcy podczas przeprowadzania czynności kontrolnych (art. 50 ust. 1 i 5 p.p.),
- o czasie i miejscu przeprowadzania kontroli (art. 51 ust. 1 p.p.) np. przeprowadzenie kontroli poza godzinami pracy przedsiębiorcy,
- o niemożliwości prowadzenia kilku kontroli naraz u jednego przedsiębiorcy (art. 54 ust. 1 p.p.), przy braku istnienia włączy od tego zakazu,
- o długości trwania kontroli (art. 55 ust. 1 i 2 p.p.),
- o wyłączeniu możliwości prowadzenia ponownej kontroli przez ten sam organ (art. 58 p.p.), przy nieistnieniu okoliczności wyłączających zastosowanie tego zakazu (art. 58 ust. 2 p.p.).

Wniesienie sprzeciwu powoduje, zgodnie z art. 59 ust. 5 p.p., wstrzymanie czynności kontrolnych, w tym badania próbki paliwa. Trudno jednak wyobrazić sobie, by taki sprzeciw uniemożliwił samo pobranie próbki, skoro wnosi się go na piśmie do organu kontroli. W praktyce sprzeciw wywoła więc najprawdopodobniej taki skutek, że pobrana próbka paliwa nie zostanie przebadana. Pozytywne rozpatrzenie takiego sprzeciwu przez organ kontroli skutkować będzie natomiast odstąpieniem od czynności kontroli, w tym od dalszego poboru próbek lub badania tych już pobranych.

Przedsiębiorca nie będzie mógł wnieść sprzeciwu, jeśli przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia lub zabezpieczenia dowodów jego popełnienia, o czym stanowi art. 59 ust. 2 p.p. Jeśli więc

⁸ Ustawa z dnia 6 marca 2018 roku Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.).

kontrola będzie miała charakter interwencyjny, podyktowany koniecznością przeciwdziałania naruszaniu tzw. uchwały antysmogowej przez przedsiębiorcę (które to działanie stanowi wykroczenie zgodnie z art. 334 p.o.ś.), przedsiębiorca nie będzie miał prawa sprzeciwu wobec czynności pobrania próbek popiołu z paleniska.

IV. KONTROLA URZĄDZENIA GRZEWCZEGO U MIESZKAŃCA

1. Zgłoszenia

Czy przeprowadzenie kontroli paleniska wymaga uprzedniego spełnienia konkretnych przesłanek?

Co do zasady, do wszczęcia i przeprowadzenia kontroli paleniska nie jest wymagane spełnienie szczególnych przesłanek, pod warunkiem że dokonuje jej organ do tego uprawniony. Zgodnie z art. 379 ust. 1 p.o.ś. **marszałek województwa, starosta oraz wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawują kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska** (w tym przepisów tzw. uchwały antysmogowej) w zakresie objętym właściwością tych organów. Wskazane organy mogą upoważnić do wykonywania funkcji kontrolnych pracowników podległych im urzędów (art. 379 ust. 2 p.o.ś.). Nie ulega wątpliwości, że wójt, burmistrz lub prezydent jest organem właściwym do kontroli osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej (art. 378 ust. 3 p.o.ś.), a także – w ograniczonym zakresie – przedsiębiorców w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi na podstawie art. 9u ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 pkt 3 i 3b u.c.p.g.

Jeśli kontrola prowadzona jest przez uprawniony organ, nie jest konieczne spełnienie dodatkowych przesłanek takich jak zawiadomienie o podejrzeniu naruszenia przepisów o ochronie środowiska, zauważenie nieprawidłowości (np. ciemnego dymu z komina), dokonania uprzedniego zawiadomienia właściciela kontrolowanej nieruchomości itp. Kontrola może być zarówno interwencyjna jak i rutynowa.

Jedynie w sytuacji, gdy organem kontrolującym jest **Policja**, kontrola może być dokonana wyłącznie, gdy istnieje podejrzenie (a tym bardziej pewność), że dochodzi do popełnienia wykroczenia, którym jest m.in. naruszenie tzw. uchwał antysmogowych (zgodnie z art. 334 p.o.ś.) lub nielegalne spalanie odpadów (art. 191 u.o.). Podstawą do przeprowadzenia kontroli jest art. 1 ust. 1 pkt 4 u.p., zgodnie z którym *do podstawowych zadań Policji należą wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców*. Wobec braku jakichkolwiek podejrzeń, że popełniono takie wykroczenie, Policja nie ma kompetencji do przeprowadzenia kontroli. Konieczną przesłanką uzasadniającą przeprowadzenie kontroli paleniska przez Policję jest więc stosowne zawiadomienie lub spostrzeżenie wykroczenia.

Czym różni się kontrola interwencyjna od kontroli systemowej (rutynowej)?

Jedynym czynnikiem różniącym administracyjną kontrolę interwencyjną od rutynowej jest przyczyna jej wszczęcia. Kontrola interwencyjna wywołana jest zawiadomieniem o niepokojącym zjawisku lub dostrzeżeniem przez organ nieprawidłowości. Kontrola rutynowa nie jest podyktowana ww. czynnikami. Do przeprowadzenia obu typów kontroli mają zastosowanie te same przepisy prawne,

w szczególności odbywają się w drodze tej samej procedury i te same organy są uprawnione do ich przeprowadzenia. Żadna z ww. kontroli przeprowadzanych u osób fizycznych nieprowadzących działalności gospodarczej nie wymaga uprzedniego zawiadomienia o zamiarze przeprowadzenia kontroli.

Czy pracownik gminy zobowiązany jest do przyjmowania anonimowych zgłoszeń dotyczących nieprawidłowości w zakresie spalania?

Tak, upoważniony do tego na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. pracownik urzędu gminy jest zobowiązany do przyjmowania anonimowych zgłoszeń. Brak jest podstaw prawnych wskazujących na obowiązek legitymowania osoby dokonującej zgłoszenia naruszeń przepisów. W przypadku, gdy pracownik, któremu złożono zawiadomienie nie ma upoważnienia do wykonywania funkcji kontrolnych powinien zawiadomienie przekazać upoważnionemu pracownikowi. W przypadku, gdy w gminie nie ma upoważnionego pracownika, zgłoszenie powinno zostać przekazane wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi. Są oni uprawnieni i jednocześnie zobowiązani do przeprowadzania kontroli w zakresie przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska⁹, w tym tzw. uchwał antysmogowych oraz przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminie.

Czy pracownik gminy zobowiązany jest do poinformowania osoby zgłaszającej nieprawidłowość o przebiegu i wyniku kontroli?

Dokumentacja z przebiegu kontroli stanowi informację publiczną (art. 6 ust. 4 lit. a tiret drugie u.d.i.p.). Niemniej jednak istnieją podstawy, aby odmówić jej udostępnienia, ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej (art. 5 ust. 2 u.d.i.p.). W wyroku z dn. 10 lipca 2018 r., sygn. akt IV SA/GI 510/18 WSA w Gliwicach orzekł, że udostępnienie kopii protokołu z kontroli prowadzonej przez Straż Miejską, nawet przy zapewnieniu jego anonimizacji, stanowiłoby zbyt daleko idącą ingerencję w prywatność osoby fizycznej. Prawo do informacji publicznej podlega ograniczeniu ze względu na, m. in., prywatność osoby fizycznej (art. 5 ust. 2 u.d.i.p.).

Dopuszczalne jest udzielenie odpowiedzi na wniosek o udostępnienie informacji dotyczących ogólnych wyników kontroli, ze wskazaniem czy kontrola została przeprowadzona, a także czy wykazała popełnienie wykroczenia, czy nałożono grzywnę w drodze mandatu karnego lub skierowano wniosek o ukaranie do właściwego sądu.

Czy gmina musi przyjąć system przyjmowania zgłoszeń o nieprawidłowościach z zakresu spalania?

Działanie naprawcze pn. *Wyeliminowanie spalania odpadów oraz ograniczenie spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi* określone w POP dla województwa małopolskiego obejmuje, zgodnie z jego opisem, *udostępnienie*

⁹ Por. odpowiedź na pytanie 9, rozdział III.

mieszkańcom dedykowanego numeru telefonicznego oraz formularza internetowego lub mapy internetowej do zgłaszania wszelkich przypadków naruszeń dotyczących ochrony powietrza wraz z wymieniem dokładnej listy zakazów, sposobów rozpoznawania ich naruszenia (w celu ograniczenia liczby fałszywych alarmów) oraz minimalnych informacji potrzebnych jednostce do podjęcia interwencji. Jako jednostki realizujące to zadanie wskazano m. in. wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

W związku z tym, że od marca 2019 r. na stronie internetowej <https://powietrze.malopolska.pl/ekointerwencja/> dostępny jest formularz służący do zgłaszania przypadków spalania odpadów, naruszenia uchwały antysmogowej i sprzedaży węgla złej jakości, wprowadzanie odrębnych formularzy internetowych w gminach województwa jest dobrowolne. Nadal jednak na wójtach, burmistrzach i prezydentach miast spoczywa określony w POP obowiązek udostępniania mieszkańcom dedykowanego numeru telefonicznego. Dobrą praktyką jest także przyjęcie określonych procedur dotyczących prowadzenia kontroli np. w drodze Zarządzenia Wójta.

Jakie formy mogą przyjąć zgłoszenia dotyczące nieprawidłowości spalania?

Zgłoszenia dotyczące naruszeń w zakresie ochrony powietrza powinny być przyjmowane w formie pisemnej, za pomocą poczty elektronicznej, telefonicznie (w tym za pomocą dedykowanego numeru telefonicznego), jak również za pośrednictwem formularzy internetowych i aplikacji. Warto promować wśród mieszkańców formularz ekointerwencji dostępny na stronie internetowej <https://powietrze.malopolska.pl/ekointerwencja/>. Województwo małopolskie opracowuje również aplikację mobilną która umożliwi wygodne zgłaszanie naruszeń za pomocą telefonów komórkowych. Niezależnie od formy **należy przyjmować również zgłoszenia anonimowe.**

2. Czynności kontrolne

Kto może dokonywać kontroli u mieszkańców? Jakie są podstawy prawne przeprowadzenia kontroli u mieszkańca?

Kontroli mieszkańców, a więc osób fizycznych niebędących przedsiębiorcami dokonuje:

- wójt, burmistrz, prezydent - na podstawie art. 378 ust. 3 p.o.ś. w zw. z art. 379 ust. 1 p.o.ś i na podstawie art. 9u ust. 1 u.c.p.g.,
- upoważniony funkcjonariusz straży gminnej lub miejskiej – na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. i na podstawie art. 9u ust. 1 u.c.p.g.,
- upoważniony pracownik urzędu gminnego lub miejskiego - na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś i na podstawie art. 9u ust. 1 u.c.p.g.,
- funkcjonariusz Policji tylko w przypadku kontroli interwencyjnej – na podstawie art. 1 ust. 2 pkt 4 u.p.

Jakie istnieją obostrzenia dotyczące czasu przeprowadzenia kontroli u mieszkańca?

Kontrola u mieszkańca, czyli osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, w trybie administracyjnym może być przeprowadzona jedynie w godzinach od 6 do 22, zgodnie z art. 379 ust. 3 pkt 1 p.o.ś. Wskazany przepis odnosi się bezpośrednio do wstępu na teren nieruchomości, jednakże w doktrynie przyjmuje się, że ograniczenie to dotyczy ogólnie prowadzenia kontroli we wskazanym czasie¹⁰.

Kolejnym obostrzeniem jest krąg osób, które mogą towarzyszyć kontrolującemu podczas przeprowadzania kontroli. Może on korzystać podczas kontroli z pomocy rzeczoznawcy, czyli osoby dysponującej fachową wiedzą związaną z przedmiotem kontroli. Prowadzący kontrolę powinien móc to wykazać. Równocześnie do współuczestniczenia z kontrolującym (kontrolującymi) nie są dopuszczone inne osoby, chyba, że ich uczestnictwo wynika z odrębnych przepisów (na przykład współuczestnictwo funkcjonariusza Policji w przeprowadzanej kontroli na podstawie art. 9v u.c.p.g.).

Kontrole u mieszkańców w trybie administracyjnym, można przeprowadzać zarówno w weekendy, święta i inne dni wolne od pracy, ale jedynie w godzinach od 6 do 22.

Jakie dokumenty upoważniające do kontroli powinien posiadać kontrolujący? Czy kontrolujący ma obowiązek wylegitymowania się? Czy kontrolowany może spisać lub skopiować upoważnienie lub legitymację urzędnika, funkcjonariusza Policji, funkcjonariusza Straży Gminnej?

Kontrolujący, którym jest upoważniony **pracownik urzędu gminy** lub urzędu miasta ma obowiązek przedstawić, przed przystąpieniem do kontroli, stosowne upoważnienie wydane odpowiednio przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. Nadto, taki urzędnik powinien okazać legitymację służbową jeśli ją posiada¹¹. W przypadku nieposiadania legitymacji służbowej, zaleca się, aby przedstawić się kontrolowanemu imieniem i nazwiskiem wraz z podaniem stanowiska służbowego. W przypadku, gdy kontrolowany zwróci się do pracownika urzędu o przedstawienie się, pracownik ten ma obowiązek to uczynić. Zgodnie bowiem z art. 24 ust. 2 pkt 4 u.p.s.: *Do obowiązków pracownika samorządowego należy w szczególności udzielanie informacji organom, instytucjom i osobom fizycznym oraz udostępnianie dokumentów znajdujących się w posiadaniu jednostki, w której pracownik jest zatrudniony, jeżeli prawo tego nie zabrania*¹². W przypadku przeprowadzania kontroli u przedsiębiorcy, prawo nakłada obowiązek przedstawienia zarówno stosownego upoważnienia jak i legitymacji służbowej (art. 49 ust. 1 p.p.).

¹⁰ M. Górski, M. Pchalek, W. Radecki, Prawo ochrony środowiska. Komentarz. Art. 380, Wyd. 3, Warszawa 2019.

¹¹ Co do zasady nie ma przepisu, który definitywnie rozstrzygałby kwestię wydawania legitymacji służbowych dla pracowników urzędów gminy. Jednakże wójt może, na podstawie art. 33 ust. 2 s.g. zarządzić w regulaminie organizacyjnym o wydawaniu takich legitymacji określając jednocześnie ich wzór. W takim wypadku, należy mieć przy sobie legitymację służbową podczas kontroli.

¹² Szerzej problematyka ta zostanie omówiona w kolejnej odpowiedzi na pytanie.

W przypadku kontroli wykonywanych przez funkcjonariuszy straży gminnych i miejskich, konieczne jest okazanie upoważnienia do przeprowadzenia kontroli wydanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. Strażnik obowiązany jest również przedstawić się imieniem i nazwiskiem przy wykonywaniu czynności kontrolnych, a ponadto na żądanie osoby, której czynności te dotyczą, okazać legitymację służbową w sposób umożliwiający odczytanie i zanotowanie nazwiska strażnika oraz organu, który wydał legitymację, o czym stanowi art. 22 u.s.g.

Kontrola przeprowadzana przez funkcjonariusza Policji dokonywana jest w zupełnie innym trybie niż omówiony powyżej. Podstawą interwencji Policji nie jest bowiem art. 379 p.o.ś., ale art. 1 ust. 2 pkt 4 u.p. Nie jest to więc kontrola administracyjna ale czynności o charakterze dochodzeniowo-śledczym podjęte w celu wykrycia wykroczenia oraz ścigania jego sprawcy. W związku z powyższym funkcjonariusz Policji nie posiada upoważnienia do przeprowadzenia kontroli w rozumieniu art. 379 ust. 2 p.o.ś. Jednakże, nieumundurowany Policjant wykonujący wskazane czynności obowiązany jest okazać legitymację służbową w taki sposób, aby zainteresowany miał możliwość odczytać i zanotować numer i organ, który wydał legitymację, oraz nazwisko policjanta. (art. 61 ust. 1 u.p.).

Legitymację należy w każdym wypadku okazać w taki sposób, aby osoba kontrolowana miała możliwość odczytania oraz zanotowania jej treści. Niewskazane jest natomiast wydawanie legitymacji czy innego dokumentu (np. upoważnienia do przeprowadzenia kontroli) w celu jego skopiowania, gdyż mogłoby to spowodować jego zniszczenie czy nawet utratę, a to z kolei rodzi w pewnych wypadkach odpowiedzialność za naruszenie dyscypliny służbowej (por. art. 132 ust. 3 pkt 7 u.p.). Należy również odradzać umożliwienie sfotografowania legitymacji.

Należy pamiętać, że przeprowadzający kontrolę nie może dokonywać tego anonimowo, w tym zasłaniając się ochroną jego danych osobowych. Zgodnie bowiem ze stanowiskiem Naczelnego Sądu Administracyjnego: *Błędny jest twierdzenie, iż imię i nazwisko oraz stanowiska pracownika państwowego (z wyjątkiem służb specjalnych) lub samorządowego podlega ochronie danych osobowych na podstawie przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. Nr 133, poz. 883)*¹³. Pomimo, że wyrok został wydany na podstawie poprzednio obowiązującego stanu prawnego, zachowuje on nadal aktualność. W tym samym zakresie pozostaje aktualne stanowisko byłego Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych dra Wojciecha Wiewiórowskiego, który stwierdził: *Dane pracownika w zakresie, w jakim wiążą się ze sferą jego życia zawodowego, a do takich zaliczają się jego imię i nazwisko oraz pełniona funkcja, stanowią dane służbowe, które powinny być jawne*¹⁴.

¹³ Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 24 czerwca 1999 r. sygn. akt II SA 686/99.

¹⁴ http://samorzad.pap.pl/depesze/wiadomosci_centralne/144285/Funkcja-i-nazwisko--Urzednik-nie-moze-odmowic-podania-swoich-danych-osobowych [data dostępu: 4.04.2019].

Podsumowując, wskazać należy, że **upoważnienie wydawane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta musi być pisemne i indywidualne** - tzn. określać konkretnego upoważnionego urzędnika oraz zakres upoważnienia. Może ono dotyczyć spraw jednostkowych albo określonych generalnie, wszelkich czynności kontrolnych lub tylko niektórych. Upoważnienie może być czasowe, jak i stałe. Może zostać wydane dowolnej liczbie pracowników¹⁵.

Wzór upoważnienia – załącznik nr 2

Jakie są prawa i obowiązki kontrolowanego?

Jeśli kontrolowanym jest osoba fizyczna niebędąca przedsiębiorcą, ma ona obowiązek umożliwić przeprowadzenie kontroli, a w szczególności umożliwić wstęp kontrolującego wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem na teren nieruchomości, obiektu lub ich części w godzinach od 6 do 22, przeprowadzanie badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych, udzielić pisemnych lub ustnych informacji w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego, a także okazać dokumenty i udostępnić wszelkie dane mające związek z problematyką kontroli.

Udaremnianie lub utrudnianie przeprowadzenia kontroli lub dokonania czynności kontrolnej stanowi przestępstwo, o którym mowa w art. 225 § 1 k.k.: *Kto osobie uprawnionej do przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska lub osobie przybranej jej do pomocy udaremnia lub utrudnia wykonanie czynności służbowej, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.*

Kontrolowany jest uprawniony do otrzymania jednego egzemplarza **protokołu kontroli** (art. 380 ust. 1 p.o.ś.) oraz do podpisania protokołu. Kontrolowany ma również prawo wnieść zastrzeżenia i uwagi do protokołu wraz z uzasadnieniem (art. 380 ust. 2 p.o.ś.). Pozwala to na bieżące ustosunkowanie się do przebiegu kontroli¹⁶. Ponadto kontrolowany ma prawo **odmówić podpisania protokołu** oraz może w terminie 7 dni przedstawić swoje stanowisko na piśmie wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta, staroście lub marszałkowi województwa (art. 379. ust. 3 p.o.ś.). Przedstawienie takiego stanowiska wymaga jednak uprzedniej odmowy podpisania protokołu. Warto wskazać, że odmowa podpisania protokołu powinna być odnotowana i nie wyklucza możliwości wniesienia do niego uwag i zastrzeżeń zgodnie z ustępem 2 art. 379 p.o.ś. Stanowisko takie może być wówczas uzupełnieniem uwag wniesionych wcześniej¹⁷.

¹⁵ Bukowski Zbigniew. Art. 379. W: Prawo ochrony środowiska. Komentarz. Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, 2013.

¹⁶ M. Górski, M. Pchałek, W. Radecki, Prawo ochrony środowiska. Komentarz. Art. 380, Wyd. 3, Warszawa 2019.

¹⁷ Ibidem.

Dodatkowo, jeśli kontrolowanym jest przedsiębiorca ma on dodatkowo prawo do wniesienia sprzeciwu od podjęcia i wykonywania czynności kontroli, co zostało szczegółowo omówione w rozdziale III.

Jakie są prawa i obowiązki kontrolującego?

Uprawnienia właściwego organu kontrolującego przestrzeganie i stosowanie przepisów o ochronie środowiska uregulowane są przede wszystkim w art. 379 ust. 3 p.o.ś. Przepis ten znajdzie zastosowanie zarówno w przypadku kontroli przestrzegania tzw. uchwał antysmogowych jak i dotyczących spalania odpadów przeprowadzanych na podstawie ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Uprawnienia kontrolne są ściśle skorelowane z obowiązkami podmiotu kontrolowanego omówionymi w odpowiedzi na pytanie powyżej.

Kontrolujący jest więc uprawniony do:

1. wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren,
2. przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych,
3. żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego,
4. żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.

Wyżej wymieniony katalog czynności jest zamknięty, co oznacza, że kontrolowany nie może podjąć innych czynności dla osiągnięcia celu kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska.

Ponadto wójt, burmistrz lub prezydent, a także upoważnieni kontrolujący są uprawnieni do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska (takim wykroczeniem będzie np. naruszenie tzw. uchwały antysmogowej na podstawie art. 334 p.o.ś. oraz nielegalne spalanie odpadów na podstawie art. 191 u.o.). Uprawnienie to należy traktować jako obowiązek wystąpienia z wnioskiem o ukaranie, jeżeli wyniki przeprowadzonej kontroli to uzasadniają. Prawa i obowiązki oskarżyciela publicznego w postępowaniu w sprawach o wykroczenia regulują przepisy k.p.w. Należy mieć na uwadze, że upoważnienie do przeprowadzania kontroli wydane na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. nie jest automatycznie upoważnieniem do wystąpienia z **wnioskiem o ukaranie**, o którym mowa w art. 379 ust. 4 p.o.ś. Upoważnienie do podjęcia takich czynności powinno więc być udzielone odrębnie¹⁸.

¹⁸ M. Górski, M. Pchalek, W. Radecki, Prawo ochrony środowiska. Komentarz. Art. 379, Wyd. 3, Warszawa 2019.

Ponadto, kontrolujący ma obowiązek sporządzić **protokół z przeprowadzonej kontroli** (w trakcie lub bezpośrednio po jej zakończeniu), podpisać go oraz doręczyć jeden egzemplarz podpisanego przez siebie protokołu kontrolowanemu. W razie odmowy podpisania protokołu przez osobę kontrolowaną kontrolujący ma obowiązek umieścić o tym wzmiankę w protokole (art. 380 p.o.ś.).

Ponadto ustawa nakłada na kontrolującego uprawnienie i jednocześnie obowiązek wystąpienia, za pośrednictwem wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, do właściwego **Wojewódzkiego Inspektora Ochrony Środowiska** o podjęcie odpowiednich działań w dwóch wypadkach:

- a) gdy w wyniku kontroli stwierdzi naruszenie przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska; lub
- b) występuje uzasadnione podejrzenie, że takie naruszenie mogło nastąpić.

Pierwsza ze wskazanych sytuacji zajdzie, gdy organ w trakcie kontroli stwierdzi naruszenie przepisów, których kontrola przestrzegania pozostaje w kompetencji wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska. Druga zaś, gdy organ po przeprowadzeniu kontroli dojdzie do wniosku, że przysługujące mu kompetencje nadzorcze nie są wystarczające, a należałoby podjąć działania, do których uprawniony jest inspektor. Podstawą do wystąpienia jest co najmniej uzasadnione podejrzenie naruszenia przez kontrolowany podmiot przepisów o ochronie środowiska oraz prawna możliwość podjęcia odpowiednich działań przez inspektora. Wówczas kontrolujący obowiązany jest przekazać wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska dokumentację sprawy. Należy zaznaczyć, że inspektor nie jest związany stanowiskiem organu przekazującego mu sprawę na podstawie art. 379 ust. 5 p.o.ś. i powinien samodzielnie ocenić zebrany materiał dowodowy oraz podjąć dalsze czynności w ramach swoich kompetencji. Wskazana podstawa współpracy wójta, burmistrza lub prezydenta miasta z wojewódzkim inspektorem ochrony środowiska może mieć zastosowanie przykładowo w sytuacji, gdy w toku czynności kontrolnych na podstawie art. 9u u.c.p.g. u przedsiębiorcy ujawni się wykroczenie związane z naruszeniem tzw. uchwały antysmogowej.

Szczególne obowiązki kontrolującego przeprowadzającego czynności kontrolne u przedsiębiorcy zostaną omówione w rozdziale V.

Na jakiej podstawie wójt (lub osoba upoważniona) może wstrzymać użytkowanie instalacji lub urządzenia? Jak przygotować decyzję, o której mowa w art. 363 p.o.ś.?

Zgodnie z art. 363 ust. 1 pkt 1 p.o.ś. *wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działanie negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia*. Przepis ten został sformułowany bardzo szeroko i nie ma wyłączenie zastosowania w przypadku kontroli stosowania tzw. uchwały antysmogowej. Jednakże, przepis ten może mieć również

zastosowanie w przypadku, gdy osoba uporczywie eksploatująca instalację niezgodną z wymogami uchwały antysmogowej była wielokrotnie karana grzywną i nie przynosi to rezultatu w postaci zaprzestania eksploatacji i wymiany źródła ciepła. Decyzja taka może być wydana tylko przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta skierowana wobec osoby fizycznej niebędącej przedsiębiorcą. Decyzja ta powinna spełniać wszystkie wymagania określone w k.p.a., w szczególności odpowiadać treści art. 107 § 1 k.p.a., a ponadto winna wskazywać czynności, które adresat decyzji winien podjąć np. wymianę pieca oraz termin wykonania obowiązku. Organ może w niej również określić zakres ograniczenia **oddziaływania na środowisko** lub stan, do jakiego ma zostać przywrócone środowisko. W decyzji konieczne jest wykazanie, że eksploatacja instalacji bądź urządzenia powoduje negatywne (czyli ujemne, szkodliwe) oddziaływanie na środowisko, w istocie pogarszając jego stan. Negatywne oddziaływanie to niekoniecznie oddziaływanie niezgodne z prawem. Może to bowiem być uciążliwe dla sąsiedztwa dymienie z komina pomimo stosowania instalacji dopuszczonej przez uchwałę antysmogową, w której spalane jest dozwolone paliwo. Przesłanką do wydania omawianej decyzji jest więc oddziaływanie prowadzące do ujemnych skutków. Jak wskazują komentatorzy *chodzi o jakąkolwiek zmianę środowiska czy jego elementu na niekorzyść, ale w porównaniu ze stanem przed podjęciem danego działania, a nie w odniesieniu do hipotetycznego stanu idealnego czy określonego np. standardami jakości*¹⁹. Ustalenie omawianego pogorszenia jest możliwe w oparciu o dane państwowego monitoringu jakości powietrza lub w oparciu o indywidualnie wykonaną ekspertyzę przy udziale biegłego.

W przypadku braku możliwości nałożenia obowiązku wymiany instalacji, wójt, burmistrz, prezydent miasta może zobowiązać taką osobę do uiszczenia na rzecz budżetów właściwych gmin kwoty pieniężnej odpowiadającej wysokości szkód wynikłych z naruszenia stanu środowiska. Będzie to tak zwane administracyjne zadośćuczynienie pieniężne²⁰. Szkody takie powinny być wyliczone w oparciu o opinię biegłego, który oszacuje koszty zdrowotne, społeczne i ekonomiczne i wyliczy szkodę, którą takie działanie powoduje.

Szczególną regulację przewiduje art. 368 ust. 2 p.o.ś., który stanowi, że *wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, **wstrzymać użytkowanie instalacji lub urządzenia**, jeżeli osoba fizyczna nie dostosowała się do wymagań decyzji, o której mowa w art. 363*. Jest to więc kolejna decyzja sankcyjna wydawana przez wskazane w tym przepisie organy na podstawie uznania, w sytuacji, gdy określenie obowiązków we wcześniejszej decyzji administracyjnej nakazującej osobie fizycznej, której działanie negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania nie przyniosło skutków. Przenosząc powyższe na grunt konkretnego przypadku, jeśli adresat decyzji o obowiązku wymiany pieca nie zastosował się do jej

¹⁹ M. Górski, M. Pchałek, W. Radecki, Prawo ochrony środowiska. Komentarz. Art. 363, Wyd. 3, Warszawa 2019.

²⁰ Ibidem.

treści, organ może wydać decyzję o wstrzymaniu użytkowania instalacji. Przesłankami koniecznymi do wydania decyzji o wstrzymaniu użytkowania jest istnienie wcześniejszej decyzji wydanej w oparciu o art. 363 ust. 1 p.o.ś. oraz stwierdzenie faktu niedostosowania się do treści tej decyzji przez jej adresata. W decyzji takiej należy więc zawrzeć odwołanie do tych okoliczności oraz wskazać termin od którego należy wstrzymać użytkowanie instalacji. Należy również pamiętać o obligatoryjnych elementach decyzji wymienionych w art. 107 § 1 k.p.a.

Wzór decyzji – załącznik nr 3

Czy można spalać odpady zielone w piecu lub na powierzchni ziemi?

Odpady zielone to odpady komunalne stanowiące części roślin pochodzących z pielęgnacji terenów zielonych, ogrodów, parków i cmentarzy, a także z targowisk, z wyłączeniem odpadów z czyszczenia ulic i placów (art. 3 ust. 1 pkt 12 u.o.). Przez odpady komunalne rozumie się odpady powstające w gospodarstwach domowych oraz niezawierające odpadów niebezpiecznych odpady pochodzące od innych wytwórców, jeżeli ich charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Co do zasady, spalanie jakichkolwiek odpadów jest dozwolone tylko w spalarniach i współspalarniach (art. 155 u.o.). Ustawa dopuszcza jednak kilka wyjątków od tej reguły.

Po pierwsze, jeżeli jest to konieczne ze względów bezpieczeństwa np. w przypadku ochrony fitosanitarnej, właściwy organ (marszałek województwa, a w przypadku terenów zamkniętych – regionalny dyrektor ochrony środowiska) może wydać decyzję zezwalającą na spalanie odpadów poza instalacjami lub urządzeniami (art. 31 ust. 1 u.o.).

Po drugie, ustawa dopuszcza spalanie zgromadzonych pozostałości roślinnych poza instalacjami i urządzeniami, chyba że są one objęte obowiązkiem selektywnego zbierania (art. 31 ust. 7 u.o.). Przepis ten budzi jednak wątpliwości, ponieważ wydaje być sprzeczny z art. 23 ust. 1 u.o., zgodnie z którym **wszystkie odpady zbiera się w sposób selektywny**. Kluczowe są tu jednak przepisy u.u.c.p.g. Ustawa ta wprost stanowi, że w regulaminie utrzymania czystości i porządku w gminie określa się zasady selektywnego zbierania i odbierania lub przyjmowania przez PSZOK²¹ albo winny sposób określonych grup odpadów komunalnych, wśród których wymienione zostały m. in. odpady zielone (art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. a u.u.c.p.g.). Niezależnie od tego należy mieć na uwadze, że odpady zielone spełniają definicję odpadów ulegających biodegradacji²², które również objęte są obowiązkiem selektywnej zbiórki.

²¹ Punkt selektywnej zbiórki odpadów komunalnych.

²² Rozumie się przez to odpady, które ulegają rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów (art. 3 ust. 1 pkt 10 u.o.).

Podsumowując, w przypadku odpadów zielonych, rozumianych jako pozostałości roślin będące odpadami komunalnymi, należy uznać, że obowiązek ich selektywnego zbierania ma obecnie charakter powszechny, powinien być ujęty w regulaminach utrzymania czystości i porządku w gminach, a zatem przepis art. 31 ust. 7 u.o. nie znajduje do nich zastosowania. Tym samym **ich spalanie jest zabronione i stanowi wykroczenie**.

Niestety w u.o. panuje pewien chaos terminologiczny, a wiele zastosowanych w niej pojęć wzajemnie się na siebie nakłada. Tak jest w przypadku odpadów zielonych i pozostałości roślinnych, o których mowa w art. 31 ust. 7. Odpadami zielonymi są wyłącznie odpady komunalne, a więc pozostałości roślinne niebędące odpadami komunalnymi nie są odpadami zielonymi w rozumieniu ustawy. Potwierdza to katalog odpadów²³, w którym wyodrębniono odpady o kodzie 02 01 03 – odpadowa masa roślinna pochodząca z rolnictwa, ogrodnictwa, upraw hydroponicznych, leśnictwa, łowiectwa i rybołówstwa. Ponadto, odpadami zielonymi nie są, zgodnie z ustawową definicją, odpady z czyszczenia ulic i placów, które również mogą zawierać pozostałości roślinne. Jakkolwiek gospodarowanie tego rodzaju odpadami nie będzie zwykle przedmiotem kontroli prowadzonej przez organy gminy, to zdaniem autorów podręcznika również w ich przypadku zabronione jest spalanie poza przeznaczonymi do tego instalacjami.

Niezależnie od powyższego, u.o. dopuszcza spalanie określonych rodzajów odpadów jako paliwa, w celu odzysku energii, przez osoby fizyczne i jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami. Wśród tych odpadów wskazano odpadową masę roślinną z zastrzeżeniem, że dopuszczalne jest spalanie wyłącznie odpadów wytworzonych we własnym zakresie²⁴.

Jakie dokumenty powinien przedłożyć kontrolowany?

Przeprowadzający kontrolę ma prawo żądać od kontrolowanego okazania wszelkich dokumentów i udostępnienia wszelkich danych **mających związek z problematyką kontroli** (art. 379 ust. 3 pkt 4 p.o.ś.). W szczególności do takich dokumentów należy zaliczyć dokumentację techniczną urządzenia grzewczego oraz **świadcstwo jakości paliwa stałego**.

Zgodnie z uchwałą antysmogową dla województwa małopolskiego, podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spełniania wymagań określonych w uchwale poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnianie tych wymagań, w szczególności dokumentacji z badań, dokumentacji technicznej urządzenia

²³ Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 grudnia 2014 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2014 r. poz. 1923).

²⁴ Pełna lista opadów dopuszczonych do odzysku przez osoby fizyczne i jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami znajduje się w załączniku do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2015 r. w sprawie listy rodzajów odpadów, które osoby fizyczne lub jednostki organizacyjne niebędące przedsiębiorcami mogą poddawać odzyskowi na potrzeby własne, oraz dopuszczalnych metod ich odzysku (Dz. U. z 2016 r. poz. 93).

oraz instrukcji dla instalatorów i użytkowników, o której mowa w rozporządzeniach UE dotyczących ekoprojektu (§ 7 uchwały antysmogowej dla Małopolski).

Uchwała nie wskazuje bezpośrednio obowiązku okazania świadectwa jakości paliwa stałego, ponieważ została przyjęta na długo przed wejściem w życie przepisów u.s.m.k.j.p. regulujących wydawanie i przekazywanie takich świadectw. Niemniej jednak **okazanie świadectwa mieści się w granicach określonego w uchwale obowiązku wykazania spełniania zawartych w niej wymagań.**

Wobec tego, że wydanie świadectwa jakości paliwa stałego jest obecnie bezwzględny obowiązek sprzedawcy węgla, każdy nabywca powinien takie świadectwo posiadać. Można uznać, że **nieokazanie takiego świadectwa przez kontrolowaną osobę stanowi naruszenie § 7 uchwały antysmogowej**, a zatem stanowi wykroczenie (art. 334 p.o.ś.). Jest jednak zbyt wcześnie, aby stwierdzić, czy orzekające na gruncie uchwały antysmogowej sądy ten pogląd zaakceptują.

Jakie przewiduje się postępowanie po 1 stycznia 2023 r., gdy w budynku nie zostanie wymienione źródło ciepła i będzie funkcjonował kocioł/piec niespełniający wymogów odpowiedniej uchwały antysmogowej?

Eksplatacja instalacji niezgodnej z uchwałą antysmogową stanowi wykroczenie zagrożone karą grzywny (art. 334 p.o.ś.). Grzywna nałożona przez sąd może wynieść od 20 do 5000 zł (art. 24 § 1 k.w.). Funkcjonariusz straży gminnej lub miejskiej (a także Policjant, jeśli to on ujawnił wykroczenie) może nałożyć grzywnę w drodze mandatu karnego, w wysokości do 500 zł (art. 96 § 1 k.p.w.).

Trzecie ukaranie za podobne wykroczenie umyślne w ciągu dwóch lat od ostatniego ukarania może stanowić tzw. recydywę wielokrotną, w przypadku której sąd może wymierzyć karę aresztu (art. 38 k.w.). Zgodnie z orzecznictwem Sądu Najwyższego, do trzykrotnego ukarania nie wlicza się grzywnien nałożonych w drodze mandatu karnego, a jedynie prawomocne wyroki sądów (wyrok SN z dnia 13 września 2017 r. sygn. akt IV KK 55/17).

W związku z powyższym sugeruje się, aby grzywnę w drodze mandatu karnego nakładać wyłącznie przy pierwszym ujawnieniu wykroczenia, a kolejnym razem kierować wniosek o ukaranie do sądu.

Innym sposobem reagowania w sytuacji utrzymującego się naruszania uchwały antysmogowej jest wydanie decyzji nakazującej ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko, na podstawie art. 363 p.o.ś.²⁵ Niezastosowanie się do tej decyzji umożliwi wydanie decyzji nakazującej wstrzymanie użytkowania instalacji, na podstawie art. 368 p.o.ś.

²⁵ Niektórzy prawnicy kwestionują możliwość wydania takiej decyzji, ponieważ będzie ona niejako dublować powszechnie obowiązujące przepisy uchwały antysmogowej. Ponieważ brakuje orzecznictwa w podobnych sprawach, a problemem tym nie zajmowali się autorzy komentarzy do p.o.ś., trudno przewidzieć jaki pogląd zyska w przyszłości aprobatę sądów administracyjnych.

W jakich okolicznościach nie można przeprowadzić kontroli paleniska u mieszkańca?

U mieszkańca, a więc osoby fizycznej nieprowadzącej działalności gospodarczej, kontrola nie może być prowadzona po godzinie 22 i przed godziną 6 rano. Stanowi o tym art. 379 ust. 3 pkt 1 p.o.ś., który uprawnia kontrolującego do wstępu na inny teren wyłącznie w godzinach 6-22. Przez pojęcie inny teren należy bowiem rozumieć prywatną posesję. Ponadto, w przypadku gdy kontrolujący nie zastane dorosłego domownika, a jedynie małoletniego, zaleca się aby odstąpił od kontroli i ponowił ją w obecności pełnoletniego domownika.

Co należy zrobić w sytuacji, gdy właściciel nieruchomości nie otwiera drzwi i udaje, że go nie ma?

Jeżeli kontrolujący widzi, że w budynku lub lokalu przebywają ludzie, powinien wezwać na miejsce zdarzenia Policję w związku z uniemożliwianiem przeprowadzenia kontroli, które stanowi przestępstwo z art. 225 k.k. Jeżeli wezwanie Policji na miejsce zdarzenia nie jest w danym momencie możliwe, należy dokładnie opisać sytuację w protokole.

Jeżeli nie można ustalić, czy domownicy udają, czy też rzeczywiście są nieobecni, najlepszym rozwiązaniem jest ponowienie kontroli w innym terminie. Najlepiej przeprowadzić ją w obecności funkcjonariusza straży gminnej lub w asyście Policji.

Co należy zrobić w sytuacji, gdy właściciel oświadcza, że nie ma możliwości udostępnienia paleniska, gdyż znajduje się ono w części drugiego współwłaściciela?

W budynku wielorodzinnym kotłownia obsługująca więcej niż jeden lokal powinna wchodzić w skład nieruchomości wspólnej. W sytuacjach spornych należy w pierwszym rzędzie ustalić kto rzeczywiście eksploatuje instalację grzewczą i ma do niej dostęp – ta osoba powinna być podmiotem kontrolowanym.

Czy można przeprowadzić kontrolę, podczas nieobecności właściciela, a w obecności innego domownika?

Tak, podmiotem kontrolowanym powinna być osoba użytkująca urządzenie grzewcze, niezależnie od tego, czy jest ona właścicielem lokalu. Kontroli należy jednak dokonywać w obecności osoby pełnoletniej. Jeżeli w chwili kontroli w domu lub lokalu nie przebywa żaden dorosły domownik, a przeprowadzenie kontroli jest konieczne np. ze względu na uzasadnione podejrzenie popełnienia wykroczenia, dobrym rozwiązaniem jest wezwanie dorosłego sąsiada i przeprowadzenie kontroli w jego obecności. Takie rozwiązanie stosuje się przy przeszukaniu wykonywanym na podstawie przepisów k.p.k., a ze względu na brak odrębnych regulacji w art. 379 p.o.ś. właściwe wydaje się jego zastosowanie na drodze analogii.

Czy kontrolę można przeprowadzić w obecności małoletniego domownika, podczas nieobecności dorosłego domownika?

Przepisy zawarte w art. 379 p.o.ś. nie przewidują wprost żadnych ograniczeń w zakresie wieku osoby, u której przeprowadzana jest kontrola. Nie odsyłają one również do żadnych innych regulacji, które normują podobne zagadnienia, jak choćby dotyczących przeprowadzania oględzin w ramach postępowania administracyjnego, czy też przeszukania w ramach postępowania karnego i w sprawach o wykroczenia. Jednakże przeprowadzając kontrolę należy mieć na uwadze dobra prawne, w które ona ingeruje, jak przede wszystkim prywatność. Z tego względu należy wskazać, że pożądaną i dobrą praktyką w sytuacji zastania w kontrolowanym lokalu wyłącznie osoby małoletniej jest:

- w przypadku kontroli interwencyjnej, gdy istnieje podejrzenie popełnienia wykroczenia – przywołanie do wzięcia udziału w kontroli dorosłego sąsiada, który stanie się swoistym gwarantem prawidłowego przeprowadzenia kontroli i bezpieczeństwa, tak osoby nieletniej, jak również samych kontrolujących. Obowiązek przywoływania takiej osoby w sytuacji nieobecności dorosłego domownika zawierają choćby przepisy o przeszukaniu w ramach postępowania karnego (art. 224 § 3 k.p.k.);
- w przypadku kontroli rutynowej – sporządzenie notatki urzędowej, odstąpienie od kontroli i przeniesienie jej na inny termin, gdy w lokalu będzie obecny dorosły domownik.

Na marginesie warto zaznaczyć, że sprawcą wykroczenia może być już osoba, która ukończyła lat 17 (art. 8 k.w.) Dlatego nic nie stoi na przeszkodzie, żeby traktować ją jak dorosłą. Osoby młodsze mogą odpowiadać za popełnione wykroczenia wyłącznie w ramach specjalnego postępowania w sprawach nieletnich. W sytuacji stwierdzenia okoliczności świadczących o demoralizacji nieletniego, jak np. nielegalnego spalania przez niego odpadów, osoba przeprowadzająca kontrolę może o zaistniałej sytuacji zawiadomić – poza rodzicami – sąd rodzinny, który ma kompetencje do zastosowania wobec nieletniego środków wychowawczych i nałożenia określonych obowiązków na rodziców (art. 4 – 7 u.p.n.).

Jak zareagować w przypadku dostrzeżenia odpadów w okolicy kotła, gdy brak jest jednoznacznych przesłanek ich spalania, a kontrolowany oznajmia, że nie wykorzystuje ich do palenia w piecu?

Jeżeli kontrolujący ma uzasadnione podejrzenie, że wbrew oświadczeniom kontrolowanego w palenisku były spalane odpady, jedyną możliwością udowodnienia tego jest pobranie próbki popiołu i przekazanie jej do badań laboratoryjnych.

Próbkę popiołu można pobrać w trakcie każdej kontroli prowadzonej na podstawie art. 379 p.o.ś., jednak ze względu na koszty późniejszego jej badania rozsądnie jest robić to tylko wtedy, kiedy pojawia się podejrzenie, że w palenisku były spalane odpady. Gromadzenie palnych odpadów w pobliżu urządzenia grzewczego bez wątplenia takie podejrzenie uzasadnia.

Na jakiej podstawie prowadzone są kontrole dymu z użyciem dronów?

Co prawda art. 379 p.o.ś., będący podstawą prawną prowadzonych kontroli, nie wskazuje wprost na możliwość wykorzystania w jej ramach dronów, to jednak przepis ten taką możliwość pośrednio przewiduje. Zgodnie z jego ustępem 3 kontrolujący jest uprawniony do wstępu wraz z niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren oraz do przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych. Loty dronem, mające na celu wstępną kontrolę instalacji bez wątplenia mieszczą się w zakresie opisanych uprawnień kontrolującego.

Czym różni się procedura kontroli przy użyciu drona od tradycyjnej?

Kontrola dronem może mieć dwojaki charakter:

- kontroli wstępnej, gdy służy jedynie do wyselekcjonowania nieruchomości, na których będzie prowadzona kontrola tradycyjna, lub;
- kontroli samodzielnej, gdy dron jest wyposażony w odpowiednie urządzenia pomiarowe i może służyć ustaleniu czy na terenie danej nieruchomości dochodzi do nielegalnego spalania paliw lub odpadów.

Z uwagi na fakt, że technologia pomiarowa używana w dronach wciąż jest w fazie rozwoju, jej użycie nie zostało jeszcze pozytywnie zweryfikowane przez orzecznictwo, z ostrożności procesowej należy traktować kontrole przy użyciu drona, jako kontrole wstępne i po stwierdzeniu podejrzenia popełnienia wykroczenia lub przestępstwa, przeprowadzić kontrolę tradycyjną, w ramach której zostaną zabezpieczone odpowiednie dowody. Dodatkowym argumentem za traktowaniem kontroli z użyciem drona jako kontroli wstępnej jest obowiązek sporządzenia protokołu, który musi zostać następnie podpisany przez kontrolowanego (art. 380 p.o.ś.).

Dodatkowo należy wskazać, że o ile kontrola z wykorzystaniem drona nie jest połączona z rejestrowaniem obrazu nieruchomości, które mogłyby naruszyć prywatność jej właścicieli czy posiadaczy, to może ona zostać uznana za mniej absorbującą dla kontrolowanych podmiotów, które nie muszą być w nią bezpośrednio zaangażowane. Korzystanie z niej jest również bardziej efektywne dla kontrolujących, którzy mogą w krótszym czasie przeprowadzić więcej kontroli lub też wyselekcjonować większą ilość nieruchomości do kontroli tradycyjnych.

Z wykorzystaniem drona łączą się jednak dodatkowe obostrzenia związane z bezpieczeństwem, w tym m.in.²⁶:

²⁶ załącznik 6a rozporządzenia w sprawie wyłączenia zastosowania niektórych przepisów ustawy – Prawo lotnicze do niektórych rodzajów statków powietrznych oraz określenia warunków i wymagań dotyczących używania tych statków (Dz.U. z 2013 r. poz. 440).

- zapewnienie w każdej fazie lotu bezpiecznej odległości poziomej od osób, mienia, pojazdów, obiektów lub innych użytkowników przestrzeni powietrznej niebędących w dyspozycji lub pod kontrolą operatora, na wypadek awarii lub utraty kontroli nad bezzałogowym statkiem powietrznym;
- co do zasady, operator lub przynajmniej jeden obserwator utrzymuje kontakt wzrokowy nieuzbrojonym okiem z bezzałogowym statkiem powietrznym w celu określenia jego położenia względem operatora i w przestrzeni powietrznej oraz zapewnienia bezpiecznej odległości od innych obiektów;
- posiadanie przez operatora kamizelki ostrzegawczej;
- wyposażenie drona w światła ostrzegawcze (gdy kontrola będzie prowadzona po zmroku) oraz system Failsafe, zapobiegający nieprzewidzianym ruchom drona, w wypadku zakłóceń lub zaniku sygnału z urządzenia sterującego;
- posiadanie ważnego świadectwa kwalifikacji operatora bezzałogowego statku powietrznego wydanego przez prezesa Urzędu Lotnictwa Cywilnego;
- uzyskanie zgody od służby kontroli ruchu lotniczego (Polskiej Agencji Żeglugi Powietrznej) bądź zarządzającego daną strefą, w przypadku lotów w strefie lotniczej.

Czy trzeba poinformować mieszkańca o zamiarze prowadzenia kontroli przy użyciu drona?

O kontroli z użyciem drona nie trzeba informować, ani jej też zapowiadać. Trzeba jednak mieć na względzie prawo do prywatności właścicieli lub posiadaczy nieruchomości. Korzystanie z drona może stanowić naruszenie dóbr osobistych i to niezależnie od tego, czy jednocześnie stanowi naruszenie prawa własności (np. lot odbywa się ponad górną granicą nieruchomości). W szczególności chodzi o dobro osobiste w postaci prywatności, ponieważ drony najczęściej mają za zadanie fotografowanie, rejestrowanie lub transmitowanie w czasie rzeczywistym obrazu z kamery na nim zainstalowanej. W ten sposób mogą naruszać prywatność osób korzystających z nieruchomości, które będą się czuły śledzone lub wbrew swojej woli podglądane. Warto wskazać, że prawo do prywatności obejmuje swobodę decydowania o tym, w jakich okolicznościach można być rejestrowanym za pomocą kamer. Przebywanie »w oku kamery« ze świadomością, że ktoś na bieżąco ogląda lub może później odtworzyć aktywność podejmowaną w obrębie nieruchomości utrudnia lub uniemożliwia nieskrępowane i swobodne spędzanie czasu na terenie niemającym charakteru miejsca publicznego i jest ewidentnym naruszeniem prawa do prywatności. Ponadto obraz rejestrowany przez drona może zawierać także informacje kwalifikowane jako dane osobowe, a nagrywanie i utrwalanie obrazów może wiązać się z przetwarzaniem danych osobowych, co oznaczać będzie konieczność stosowania regulacji z zakresu ochrony danych osobowych²⁷. Z tego względu należy zalecić w ramach prowadzonych kontroli wykorzystywanie dronów niewyposażonych w kamery albo też nienagrywanie obszarów prywatnych nieruchomości.

²⁷ Habdas Magdalena. Art. 143. W: Kodeks cywilny. Komentarz. Tom II. Własność i inne prawa rzeczowe (art. 126-352). Wolters Kluwer Polska, 2018.

3. Kary

Jakie kary są przewidziane za spalanie odpadów?

Kodeks karny i kodeks wykroczeń zawierają odrębne katalogi kar. W kodeksie karnym, który określa zasady odpowiedzialności za przestępstwa, znajdują się m.in. kary:

1. **grzywna** – którą wymierza się w stawkach dziennych od 10 do 540, których wysokość musi zawierać się w przedziale między 10 a 2000 zł (art. 33 k.k.),
2. **kara ograniczenia wolności** wymierzana jest w miesiącach i latach, i trwa najkrócej miesiąc a najdłużej 2 lata; co do zasady kara ta dotyczy obowiązku wykonywania nieodpłatnej, kontrolowanej pracy na cele społeczne (art. 34 k.k.),
3. **kara pozbawienia wolności**²⁸, która łączy się z pobytem w zakładzie karnym i trwa najkrócej miesiąc, a najdłużej 15 lat, i wymierza się ją w miesiącach i latach (art. 37 k.k.).

W **kodeksie wykroczeń**, określającym zasady odpowiedzialności za wykroczenia, ustawodawca zawarł kary:

1. **nagany**, którą można orzec wtedy, gdy ze względu na charakter i okoliczności czynu lub właściwości i warunki osobiste sprawcy należy przypuszczać, że zastosowanie tej kary jest wystarczające do wdrożenia go do poszanowania prawa i zasad współżycia społecznego (art. 36 k.w.),
2. **grzywny**, którą wymierza się w wysokości od 20 do 5000 złotych, chyba że ustawa stanowi inaczej (art. 24 k.w.),
3. **ograniczenia wolności**, która polega m.in. na wykonywaniu nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne i trwa 1 miesiąc (art. 20 k.w.),
4. **aresztu**, która polega na pozbawieniu wolności i trwa najkrócej 5, najdłużej 30 dni; wymierza się ją w dniach (art. 19 k.w.).

W zależności od stanu faktycznego spalanie odpadów może zostać uznane za wykroczenie lub przestępstwo, od czego będzie zależała możliwa do wymierzenia za takie zachowanie kara.

Jeżeli spalanie odpadów będzie niosło za sobą możliwość:

- a) zagrożenia życia lub zdrowia człowieka lub
- b) spowodowania istotnego obniżenia jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub
- c) zniszczenia w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach

²⁸ Obok kary pozbawienia wolności kodeks karny zna jeszcze dwie kary izolacyjne – 25 lat pozbawienia wolności oraz dożywotnie pozbawienie wolności. Kar tych jednak nie można orzec w wypadku przestępstw omawianych w niniejszym poradniku (art. 32 k.k.).

to sprawcy takiego czynu, które będzie kwalifikowane jako **przestępstwo**, co do zasady grozi kara pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5 (art. 183 k.k.).

Jeżeli spalenie odpadów nie będzie niosło za sobą takiej możliwości będzie **wykroczeniem**, za które grozi:

- a) **kara aresztu lub kara grzywny**, gdy ze stanu faktycznego wynika, że sprawca bez pozwolenia spala odpady poza spalarnią odpadów lub współspalarnią odpadów (art. 191 u.o.),
- b) **kara grzywny**, gdy sprawca pozbywa się zebranych na terenie nieruchomości odpadów w sposób niezgodny z przepisami (art. 10 ust. 2 u.c.p.g),
- c) **karze grzywny do 500 zł albo karze nagany**, gdy sprawca zanieczyszcza dymem miejsca dostępne dla publiczności (czyli nieograniczonego kręgu osób), w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec (art. 145 k.w.).

Jak widać powyżej spalenie odpadów może realizować co najmniej trzy różne typy wykroczeń²⁹. Co do zasady sprawca będzie jednocześnie popełniał wykroczenia wymienione pod literą a) i b). Może się zdarzyć, że dodatkowo również wykroczenie opisane pod literą c); będzie to miało miejsce w szczególności w sytuacjach, gdy do spalania dojdzie poza instalacją – np. w ogrodzie – a dym będzie się rozprzestrzeniał na teren wokół nieruchomości, do którego mają dostęp wszyscy, np. na ulicę, do parku itp.

Należy pamiętać, że co prawda w przypadku wykroczeń z litery a) i b) grzywna może potencjalnie wynieść 5000 zł, to jednak w sytuacji wymierzenia jej w postaci mandatu karnego jej wysokość wynosi maksymalnie 500 zł (art. 96 § 1 k.p.w.). Jednakże w sytuacji, gdy w danym stanie faktycznym sprawca zostaje ukarany za popełnienie jednego czynu spełniającego przesłanki wykroczeń opisanych w kilku przepisach (jak w przykładzie powyżej) to grzywna w ramach mandatu może wynieść maksymalnie 1000 zł (art. 96 § 1 w zw. z art. 9 § 1 k.p.w). Natomiast, gdyby sprawca został ukarany za kilka wykroczeń popełnionych kilkoma czynami, np. nieprawidłowe zbieranie odpadów oraz ich późniejsze spalenie, będzie na niego można nałożyć dwa mandaty, każdy – co do zasady – w wysokości 500 zł.

Jakie kary są przewidziane za łamanie zapisów małopolskiej uchwały antysmogowej?

Nieprzestrzeżenie zapisów ograniczeń, nakazów lub zakazów jakiegokolwiek uchwały antysmogowej jest wykroczeniem, za które grozi kara grzywny (art. 334 w zw. z art. 96 POŚ). Gdy jest ona nakładana w drodze mandatu karnego to nie może przekroczyć 500 zł; gdy na podstawie wyroku sądu – 5000 zł.

W Małopolsce oznacza to, że taka kara grozi zarówno za spalenie paliw, w których udział miału o uziarnieniu 0-3 mm wynosi powyżej 15%, jak również za spalenie mokrego drewna, którego wilgotność przekracza 20% (§3 uchwały antysmogowej dla

²⁹ Por. odpowiedź na pytanie dot. art. 51 k.w. i zakłócania spokoju i porządku publicznego wybrykiem.

Małopolski). Taka sama kara grozi za montaż po 1 lipca 2017 r. kotła niezgodnego z zapisami uchwały antysmogowej. Od tego dnia w Małopolsce można instalować wyłącznie kotły spełniające wymagania określone dla ekoprojektu, dopuszczające wyłącznie automatyczne zasilanie paliwem. Wymóg automatycznego podawania nie dotyczy kotłów zgazowujących paliwo, które charakteryzują się stosunkowo małą emisją zanieczyszczeń i umożliwiają stosowanie drewna kawałkowego w postaci polan (§4 uchwały antysmogowej dla Małopolski).

W jakich okolicznościach można zastosować art. 160 kodeksu karnego polegającego na narażeniu na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu w kontekście kontroli palenisk?

Art. 160 § 1 kodeksu karnego mówi o narażaniu człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu. Jest to przestępstwo skutkowe, do którego popełnienia niezbędne jest **spowodowanie swoim zachowaniem stanu bezpośredniego zagrożenia**. Przez stan taki na gruncie prawa karnego rozumie się sytuacje, w których niebezpieczeństwo dla konkretnych osób jest natychmiastowe i realne, a do jego ziszczenia się, czyli w tym przypadku naruszenia zdrowia człowieka lub utraty przez niego życia – nie są potrzebne już żadne dodatkowe czynności³⁰. Stanem takim będzie np. spowodowanie pożaru budynku, w którym znajdują się śpiące osoby – do naruszenia ich zdrowia lub spowodowania śmierci nie jest potrzebne już nic więcej, poza pożarem; to nie od podpalacza zależy czy ludzie znajdujący się w budynku ucierpią, czy też nie.

Z tych względów w niezwykle rzadkich przypadkach w sprawach dotyczących spalania odpadów lub naruszania zapisów uchwały antysmogowej będzie dochodziło do przypadków, kiedy będzie można sprawcy takiego wykroczenia zarzucić jednocześnie popełnienia przestępstwa bezpośredniego narażenia człowieka na niebezpieczeństwo. Takie sytuacje mogłyby mieć miejsce np. w przypadku wykorzystywania uszkodzonej instalacji grzewczej, która emitowałaby do pomieszczeń mieszkalnych tlenek węgla lub też spalania bardzo toksycznych odpadów, których opary przedostawałyby się do domu sąsiada.

W jakich okolicznościach można zastosować art. 51 kodeksu wykroczeń mówiący o zakłócaniu spokoju i porządku publicznego w odniesieniu do spalania paliwa stałego lub odpadów?

Zgodnie z tym przepisem *kto krzykiem, hałasem, alarmem lub innym wybrykiem zakłóca spój, porządek publiczny, spoczynek nocny albo wywołuje zgorszenie w miejscu publicznym, popełnia wykroczenia i podlega karze aresztu, ograniczenia wolności albo grzywny.*

³⁰ Por. np. wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 19 grudnia 2014 r. w sprawie II Aka 427/14.

W związku z tym, że spalanie paliwa stałego lub odpadów nie ma związku z krzykiem, hałasem lub alarmem można w tym kontekście jedynie zastanawiać się nad popełnieniem zacytowanego wykroczenia w formie wybryku. Zgodnie z orzecnictwem Sądu Najwyższego **wybryk to zachowanie się, jakiego wśród konkretnych okoliczności czasu, miejsca i otoczenia, ze względu na przyjęte zwyczajowo normy ludzkiego współżycia nie należało się spodziewać, które zatem wywołuje powszechne negatywne oceny społeczne i uczucia odrazy, gniewu, oburzenia. Wybryk charakteryzuje więc ostra sprzeczność z powszechnie akceptowanymi normami zachowania się. A contrario nie może być uznany za "wybryk" czyn, który nie tylko, iż nie koliduje w rażący sposób z obowiązującymi w określonym kontekście sytuacyjnym normami zachowania się, ale wręcz wzbudza, w odbiorze powszechnym - oceny akceptacji, choćby milczącej zgody, aprobaty, podziwu lub uznania**³¹. Oznacza to, że uznanie spalania odpadów za wybryk i w konsekwencji zakłócenie spokoju lub porządku publicznego będzie zależało od okoliczności konkretnego stanu faktycznego i przyjętych norm w danym miejscu. Bez wątplenia inaczej będzie postrzegane spalanie odpadów w centrum miasta, a inaczej popełnienie podobnego czynu na przedmieściach czy na wsi. To samo dotyczy nielegalnego spalania paliw stałych. Prowadzi to do wniosku, że w niektórych przypadkach zachowanie sprawcy będzie mogło realizować znamiona wybryku, a w innych nie. Jednocześnie nie można wykluczyć, że wraz z czasem i zmianą norm społecznych, to co dzisiaj wybrykiem nie jest jutro się nim stanie.

W jakich okolicznościach można zastosować art. 182 § 1 i 2 k.k. mówiący o zanieczyszczeniu powietrza?

Zgodnie z art. 182 § 1 k.k. *Kto zanieczyszcza wodę, powietrze lub powierzchnię ziemi substancją [...] w takiej ilości lub w takiej postaci, że może to zagrazić życiu lub zdrowiu człowieka lub spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, popełnia przestępstwo i podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.*

Aby zastosować ten przepis musi dojść do spełnienia łącznie dwóch warunków:

1. musi powstać zanieczyszczenie wody, powietrza lub powierzchni ziemi substancją,
2. które jednocześnie może potencjalnie:
 - a. zagrazić życiu lub zdrowiu człowieka (wystarczy jedna osoba) lub
 - b. spowodować istotne obniżenie jakości wody, powietrza lub powierzchni ziemi lub
 - c. zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach.

³¹ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 1992 r. w sprawie o sygn. akt III KRN 189/92.

Warto zwrócić uwagę, że zagrożenie, obniżenie jakości lub zniszczenie nie muszą w rzeczywistości wystąpić, wystarczająca jest możliwość nastąpienia tych zdarzeń³².

Przepis ten nie znajdzie zastosowania do spalania odpadów, które może jednak – przy spełnieniu określonych przesłanek – być ścigane na podstawie bliźniaczego (przewidującego identyczne potencjalne konsekwencje) przepisu zawartego w art. 183 § 1 k.k.

Odpowiedzialność za omawiane przestępstwa będzie jednak – w wypadku spalania nielegalnych paliw stałych lub odpadów na małą skalę – rzadkością. Nie chodzi bowiem w nich o przekroczenie obowiązujących norm stężenia danych substancji w środowisku, lecz o odpowiednie rozmiary grożącej szkody – istotne obniżenie jakości powietrza, zniszczenie w świecie roślinnym lub zwierzęcym w znacznych rozmiarach, czy w końcu zagrożenie życia lub zdrowia człowieka (a nie np. tylko przejściowy dyskomfort związany ze zwiększonymi emisjami). Dlatego też najczęściej będziemy mieli do czynienia z popełnieniem tych przestępstw w wypadku spalania silnie toksycznych odpadów lub innych podobnych substancji.

Zarówno art. 182, jak i 183 k.k. przewidują w swoich – odpowiednio - § 2 i 6 odpowiedzialność za przestępstwo nieumyślne. Przestępstwo umyślne popełnia osoba, która ma zamiar jego popełnienia, czyli chce je popełnić lub – przewidując taką możliwość – godzi się na jego popełnienie. Przestępstwo nieumyślne popełnia osoba, która takiego zamiaru nie ma, ale popełnia go jednak na skutek niezachowania ostrożności wymaganej w danych okolicznościach, mimo że możliwość popełnienia tego czynu przewidywała albo mogła przewidzieć.

Co istotne, art. 182 i 183 k.k. mówią jedynie o możliwości zagrożenia życia lub zdrowia człowieka, a nie bezpośrednim niebezpieczeństwie dla tych dóbr prawnych. Oznacza to, że do popełnienia tych przestępstw dochodzi już w momencie wystąpienia potencjalnego niebezpieczeństwa dla człowieka, w przeciwieństwie do opisanego wyżej przypadku z art. 160 k.k.

Czym jest utrudnianie kontroli?

Utrudnianie kontroli to podejmowane, najczęściej przez osobę kontrolowaną, czynności które przeszkadzają w prawidłowym przeprowadzeniu kontroli, przedłużając ją lub obniżając jej efektywność. O utrudnieniu można mówić dopiero w sytuacji, gdy dane zachowanie istotnie wpłynęło na przebieg kontroli i w takim stopniu ją przedłużyło lub zmusiło kontrolujących do podjęcia nadzwyczajnych środków³³. Utrudniać można np. poprzez opieszale dostarczanie niezbędnej przy kontroli dokumentacji, przeszkadzanie przy pobieraniu próbek do badań, wprowadzanie w błąd co do rodzaju używanego paliwa czy klasy kotła itp.

³² Por. choćby wyrok Sądu Apelacyjnego we Wrocławiu z dnia 21 września 2017 r. w sprawie o sygn. akt II AKa 236/17.

³³ Por. Barczak-Oplustil A., Iwański M., Art. 225. [w:] Kodeks karny. Część szczególna. Tom II. Część II. Komentarz do art. art. 212-277d., Zoll. A, Wróbel W. (red.), Wolters Kluwer Polska, 2017, teza 8.

Natomiast **udaremnienie** oznacza całkowite uniemożliwienie przeprowadzenia kontroli, np. poprzez niewpuszczenie osób kontrolujących na teren posesji lub niedopuszczenie ich do skontrolowania paleniska.

Jakie sankcje grożą za utrudnianie kontroli? Kto może je nałożyć?

Utrudnianie i udaremnianie kontroli w zakresie ochrony środowiska – a taką kontrolą jest kontrola prowadzona na podstawie art. 379 POŚ i dotycząca np. spalania odpadów i przestrzegania uchwały antyśmogowej – jest przestępstwem, za popełnienie którego grozi kara pozbawienia wolności do lat 3 (art. 225 k.k.)

Jak w wypadku wszystkich przestępstw jedynym organem uprawnionym do wymierzenia sprawcy kary jest sąd (art. 42 Konstytucji RP).

Wzór zawiadomienia o przestępstwie – załącznik nr 4.

Kto powinien złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa polegającego na utrudnianiu prowadzenia czynności kontrolnych, jeżeli w kontroli bierze udział zarówno pracownik gminy, jak i funkcjonariusz Policji/Straż gminna?

W sprawach o przestępstwo utrudniania kontroli właściwym organem do prowadzenia postępowania przygotowawczego – w formie dochodzenia – jest Policja (art. 325a k.p.k.). Dlatego też w sytuacji, w której kontrola jest prowadzona z jej udziałem Policja ma obowiązek podjąć działania z urzędu i nikt nie musi jej dodatkowo zawiadamiać o popełnionym przestępstwie (art. 10 § 1 k.p.k.).

Brak jest przepisów wskazujących kto – pracownik urzędu czy strażnik gminny, gdy prowadzili kontrolę wspólnie – ma pierwszeństwo w zawiadomieniu o przestępstwie. Ogólną zasadą postępowania karnego jest obowiązek zawiadomienia Policji lub prokuratora o przestępstwie przez instytucję samorządową, która w związku ze swą działalnością dowiedziała się o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu. Jednocześnie w sytuacji takiej należy przedsięwziąć niezbędne czynności do czasu przybycia organu powołanego do ścigania przestępstw lub do czasu wydania przez ten organ stosownego zarządzenia, aby nie dopuścić do zatarcia śladów i dowodów przestępstwa (art. 304 § 2 k.p.k.). Bez wątplenia dobrą praktyką będzie jednoznaczne określenie przez wójta w stosownym zarządzeniu kto powinien być w takiej sytuacji odpowiedzialny za zawiadomienie Policji o przestępstwie.

Czy możliwe jest nałożenie mandatu za spalanie paliwa stałego dopuszczonego przepisami do użytkowania, którego spalanie prowadzi jednak do znacznego zadymienia okolicy, stanowiąc tym samym uciążliwość dla sąsiadów?

W opisanej sytuacji należy rozważyć zastosowanie art. 145 k.w., zgodnie z którym *kto zanieczyszcza miejsca dostępne dla publiczności, a w szczególności drogę, ulicę, plac, ogród, trawnik lub zieleniec, podlega karze grzywny do 500 złotych albo karze nagany*. Kluczowe w tym przepisie jest pojęcie miejsca dostępnego dla publiczności, przez które należy rozumieć miejsce dostępne dla nieograniczonej liczby osób.

Miejszem takim nie będzie wobec tego prywatny ogród, działka czy też dom. Zawarte w art. 145 k.w. wyliczenie miejsc dostępnych dla publiczności jest wyłącznie przykładowe. Co najważniejsze nie ulega wątpliwości, że dopuszczenie do przedostawania się substancji, jaką jest dym, do miejsca dostępnego dla publiczności, jest zanieczyszczeniem tego miejsca, co wyczerpuje znamiona wspomnianego wykroczenia³⁴. Jeżeli taki dym będzie zalegał na drodze publicznej, w okolicznościach w których może to spowodować niebezpieczeństwo lub stanowić utrudnienie w ruchu drogowym to zachowanie takie może dodatkowo zostać potraktowane jako wykroczenie z art. 91 k.w.³⁵.

Czy pracownik gminy może nałożyć karę (doraźnie) za nieprzestrzeżenie zapisów uchwały antysmogowej, czy konieczne jest wzywanie Policji/Straży lub wniosek do Sądu?

Z prawa ochrony środowiska wynika, że upoważniony przez wójta pracownik podległego mu urzędu jest uprawniony do występowania w charakterze oskarżyciela publicznego w sprawach o wykroczenia przeciw przepisom o ochronie środowiska, w tym wykroczeniom dot. nielegalnego spalania odpadów i naruszeń uchwały antysmogowej (art. 379 ust. 4 p.o.ś.). Jednakże przepis ten nic nie mówi o możliwości nakładania grzywny w postępowaniu mandatowym, a tylko na podstawie wyraźnego przepisu urzędnik może taki mandat nałożyć (art. art. 95 § 1 k.p.w.). Oznacza to, że pracownik gminy posiadający odpowiednie upoważnienie od wójta może sporządzić wniosek o ukaranie sprawcy wykroczenia i występować w charakterze oskarżyciela posiłkowego przed sądem, nie może natomiast – w przeciwieństwie do funkcjonariuszy Policji i straży gminnych – ukarać sprawcy wykroczenia w trakcie kontroli mandatem.

³⁴ Piórkowska-Flieger J., *Art. 145. [w:] Kodeks wykroczeń. Komentarz*, Bojarski T. (red.), wyd. V. Wolters Kluwer, 2015, teza 7.

³⁵ *Ibidem*.

V. KONTROLA URZĄDZENIA GRZEWCZEGO U PRZEDSIĘBIORCY

Jakie podstawy prawne zobowiązują do zapowiedzenia kontroli u przedsiębiorcy?

Podstawą prawną określającą reguły przeprowadzenia kontroli u przedsiębiorcy, w tym dokonania zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli określa Ustawa z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.). Zgodnie z art. 48 ust. 1 p.p. organ przeprowadzający kontrolę ma co do zasady obowiązek zawiadomiania przedsiębiorcy o zamiarze wszczęcia kontroli. Kontrolę wszczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Należy pamiętać o konieczności wysłania ponownego zawiadomienia, jeżeli kontrola nie zostanie wszczęta w terminie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia. Na wniosek przedsiębiorcy kontrola może być wszczęta przed upływem 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia (art. 48 ust. 4 p.p.).

Należy mieć również na uwadze regulację wyjątkową w odniesieniu do czynności kontrolnych związanych z pobieraniem próbek i dokonywaniem oględzin, w tym pojazdów, lub dokonywaniem pomiarów³⁶. Takie czynności mogą bowiem być dokonywane przed upływem terminu 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Niemniej jednak zawiadomienie takie musi zostać kontrolowanemu przedsiębiorcy doręczone przed przystąpieniem do czynności kontrolnych. Może być ono doręczone przedsiębiorcy albo osobie przez niego upoważnionej, a w razie nieobecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej, zawiadomienie może być doręczone zarządzającemu w imieniu przedsiębiorcy zakładem lub inną wyodrębnioną częścią przedsiębiorstwa lub kierownikowi wyodrębnionej komórki organizacyjnej przedsiębiorstwa. Czynności kontrolne dokonywane w omawianym „przyspieszonym trybie” (tj. czynności związane z pobieraniem próbek i dokonywaniem oględzin) nie mogą przekraczać jednego dnia roboczego, natomiast czynności związane z dokonywaniem pomiarów nie mogą przekraczać kolejnych 24 godzin liczonych od chwili rozpoczęcia tych czynności. W każdym przypadku konieczne jest jednak sporządzenie protokołu kontroli.

Jak powinno wyglądać zawiadomienie o zamiarze przeprowadzenia kontroli przedsiębiorcy?

Obligatoryjne elementy zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli zawiera art. 48 ust. 3 p.p. Zgodnie z powołanym przepisem zawiadomienie zawiera:

- oznaczenie organu,
- datę i miejsce wystawienia,

³⁶ Omawiany szczególny tryb regulują przepisy art. 48 ust. 5 -9 p.p.

- oznaczenie przedsiębiorcy,
- wskazanie zakresu przedmiotowego kontroli,
- imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji.

Wzór zawiadomienia o zamiarze przeprowadzenia kontroli – załącznik nr 5

Kiedy (w jakich okolicznościach) można przeprowadzić kontrolę paleniska bez wcześniejszego uprzedzenia przedsiębiorcy?

Zgodnie z art. 48 ust. 11 p.p. zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli nie dokonuje się, w przypadku gdy:

1. kontrola ma zostać przeprowadzona na podstawie ratyfikowanej umowy międzynarodowej albo bezpośrednio stosowanych przepisów prawa Unii Europejskiej,
2. przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa lub wykroczenia, przeciwdziałania popełnieniu przestępstwa skarbowego lub wykroczenia skarbowego lub zabezpieczenia dowodów jego popełnienia,
3. kontrola jest przeprowadzana na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw (Dz. U. z 2018 r. poz. 427 i 650),
4. przeprowadzenie kontroli jest uzasadnione bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska,
5. kontrola jest prowadzona w toku postępowania prowadzonego na podstawie przepisów ustawy z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 229, 1089 i 1132 oraz z 2018 r. poz. 650),
6. przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania naruszeniu zakazów, o których mowa w art. 44b ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2017 r. poz. 783, 1458 i 2439 oraz z 2018 r. poz. 650),
7. kontrola jest prowadzona na podstawie art. 23b lub art. 23r ust. 1 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne (Dz. U. z 2017 r. poz. 220, z późn. zm.),
8. kontrola jest przeprowadzana na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 lipca 1991 r. o Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2016 r. poz. 1688, z 2017 r. poz. 1566 i 1567 oraz z 2018 r. poz. 88 i 650) w zakresie poziomów pól elektromagnetycznych emitowanych z instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej lub radiolokacyjnej,
9. przedsiębiorca nie ma adresu zamieszkania lub adresu siedziby lub doręczanie pism na podane adresy było bezskuteczne lub utrudnione,
10. kontrola dotyczy przypadków określonych w art. 282c ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Ordynacja podatkowa,

11. kontrola jest przeprowadzana na podstawie przepisów ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz. U. z 2017 r. poz. 285, 624 i 2290 oraz z 2018 r. poz. 650),
12. kontrola jest przeprowadzana na podstawie przepisów ustawy z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin (Dz. U. z 2017 r. poz. 2138 oraz z 2018 r. poz. 810 i 1616).

Szczególnie istotnymi podstawami odstąpienia od obowiązku uprzedniego zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli w przypadku kontroli spalania paliw są punkty:

- nr 2 – przeprowadzenie kontroli jest niezbędne dla przeciwdziałania popełnieniu wykroczenia lub zabezpieczenia dowodów jego popełnienia - tak więc przeprowadzenie kontroli w wypadku podejrzenia naruszenia uchwały antysmogowej, które stanowi wykroczenie (art. 334 p.o.ś.) nie wymaga uprzedniego zawiadomienia przedsiębiorcy,
- nr 4 – przeprowadzenie kontroli jest uzasadnione bezpośrednim zagrożeniem życia, zdrowia lub środowiska – spalanie paliw zakazanych w tzw. uchwale antysmogowej może stanowić bezpośrednie zagrożenie zdrowia i środowiska, podobnie nielegalne spalanie odpadów. Wówczas należy przeprowadzić kontrolę bez uprzedniego zawiadamiania,
- nr 9 – również w sytuacji, gdy przedsiębiorca nie ma adresu zamieszkania lub adresu siedziby lub doręczanie pism na podane adresy było bezskuteczne lub utrudnione można odstąpić od zawiadomienia.

Należy pamiętać, że zgodnie z art. 48 ust. 10 p.p. w protokole kontroli umieszcza się uzasadnienie przyczyny braku zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli.

W jakich okolicznościach nie można przeprowadzić kontroli paleniska u przedsiębiorcy?

Nie można przeprowadzać kontroli u przedsiębiorcy jeżeli nie zawiadomiono go uprzednio o zamiarze wszczęcia kontroli, ani przed upływem terminu 7 dni od doręczenia mu tego zawiadomienia, ani po upływie 30 dni od doręczenia zawiadomienia. Ograniczenia te nie dotyczą szczególnych przypadków umówionych w punkcie 2 powyżej, kiedy to do czynności kontrolnych można przystąpić przed upływem 7 dni od doręczenia przedsiębiorcy zawiadomienia lub też w ogóle od zawiadomienia odstąpić.

Czy pracownik gminy ma uprawnienia do kontroli podmiotów gospodarczych? Na jakiej podstawie może przeprowadzać kontrole źródła ciepła?

W pierwszej kolejności należy zauważyć, że pracownik urzędu gminy lub miasta działający z upoważnienia wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, może mieć upoważnienie do działania maksymalnie w takim zakresie w jakim kompetencje ma organ go upoważniający. Kompetencje wójta, burmistrza lub prezydenta miasta do przeprowadzenia kontroli u przedsiębiorcy budzą wątpliwości. Zgodnie bowiem

z art. 378 ust. 3 p.o.ś. organy te są organami ochrony środowiska właściwymi w sprawie zwykłego korzystania ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami. Co do zasady, nie ma więc wyraźnej podstawy prawnej zezwalającej wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta na przeprowadzanie kontroli u przedsiębiorców. Nieco inaczej przedstawia się sytuacja w mieście na prawach powiatu, w którym prezydent pełni jednocześnie funkcje starosty. Starosta bowiem ma znacznie szersze kompetencje, w tym w stosunku do przedsiębiorców (por. art. 378 ust. 1 p.o.ś.). Stąd uzasadnione jest twierdzenie, że w miastach na prawach powiatu prezydent (i z jego upoważnienia pracownicy urzędu miasta) ma uprawnienie do kontroli przedsiębiorcy.

Niemniej jednak należy pamiętać, że zgodnie z art. 9u ust. 1 u.c.p.g. wójt, burmistrz lub prezydent miasta sprawuje kontrolę przestrzegania i stosowania przepisów ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt 3 przywołanej ustawy właściciele nieruchomości zapewniają utrzymanie czystości i porządku przez zbieranie powstałych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych zgodnie z wymaganiami określonymi w regulaminie i odrębnych przepisach. Wymagania te stosuje się niewątpliwie do przedsiębiorców w zakresie wytwarzanych przez nich odpadów komunalnych. Zgodnie z powyższym wójt, burmistrz, prezydent miasta może skontrolować przedsiębiorcę w zakresie prawidłowej gospodarki odpadami komunalnymi. Warto przypomnieć, że przez **odpady komunalne** rozumie się *odpady powstające w gospodarstwach domowych, z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji, a także odpady niezawierające odpadów niebezpiecznych pochodzące od innych wytwórców odpadów, które ze względu na swój charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych* (art. 3 ust. 1 pkt 7 u.o.). Kwestia nielegalnego spalania odpadów komunalnych przez przedsiębiorcę (lub niewłaściwego gospodarowania tymi odpadami) będzie więc przedmiotem kontroli prowadzonej przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta. Co do zasady nie ma przeciwwskazań, aby kontrolujący w tym trybie zweryfikował urządzenie do spalania paliw jakim posługuje się przedsiębiorca, oraz stosowane przezeń paliwo i w razie dostrzeżenia uchybień zapisom tzw. uchwały antysmogowej wystąpił do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska o podjęcie odpowiednich działań na podstawie art. 379 ust. 5 p.o.ś. Warto przypomnieć, że do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska należy m.in. kontrola przedsiębiorców oraz współdziałanie w zakresie ochrony środowiska z innymi organami kontroli, organami ścigania i wymiaru sprawiedliwości, innymi organami administracji państwowej i organami samorządu terytorialnego (art. 2 ust. 1 pkt 1 i 17 u.i.o.ś.).

Na tym tle warto wspomnieć o swoistym uprawnieniu kontrolnym wyrażonym w art. 60 ust. 2 p.p. Zgodnie z ustępem 1 powołanego przepisu *w razie powzięcia wiadomości o wykonywaniu działalności gospodarczej niezgodnie z przepisami ustawy, a także w razie stwierdzenia zagrożenia życia lub zdrowia, niebezpieczeństwa powstania szkód majątkowych w znacznych rozmiarach lub bezpośredniego zagrożenia środowiska w wyniku wykonywania tej działalności, wójt, burmistrz lub prezydent*

miasta niezwłocznie zawiadomia właściwe organy. Jeśli natomiast brak jest możliwości takiego zawiadomienia, wójt, burmistrz lub prezydent miasta może nakazać, w drodze decyzji, wstrzymanie wykonywania działalności gospodarczej na czas niezbędny, nie dłuższy niż 3 dni. Decyzja taka podlega natychmiastowemu wykonaniu. Jest to więc wyjątkowa decyzja, którą wójt, burmistrz lub prezydent ingeruje w działalność gospodarczą przedsiębiorcy w momencie spostrzeżenia bezpośrednich zagrożeń płynących z tej działalności. Wątpliwości budzi jednak interpretacja powyższego przepisu: jak rozumieć brak możliwości zawiadomienia? Czy chodzi o brak możliwości dodzwonienia się do właściwego organu? Czy też o sytuację niecierpiącą zwłoki, kiedy organ musi zadziałać natychmiastowo? Jak wskazuje Wojewódzki Sąd Administracyjny w Bydgoszczy³⁷ *taka sytuacja będzie miała miejsce, gdy zaistnieje konieczność natychmiastowego działania przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, a jakakolwiek zwłoka mogłaby doprowadzić do nieodwracalnych negatywnych konsekwencji. Brak możliwości zawiadomienia należy zatem rozumieć jako konieczność bezpośredniego działania organu wykonawczego gminy w celu zapobiegnięcia stanowi zagrożenia w związku z ograniczeniem możliwości takiego działania ze strony organów właściwych. Chodzi tu zatem o sytuacje nadzwyczajne, mające charakter swoistego stanu wyższej konieczności, gdyż decyzja wydana przez organ wykonawczy gminy nakazuje wstrzymanie wykonywania działalności gospodarczej jedynie na czas niezbędny.*

Należy pamiętać, że **upoważnienie do przeprowadzenia kontroli u przedsiębiorcy** musi zawierać następujące elementy:

- wskazanie podstawy prawnej,
- oznaczenie organu kontroli,
- datę i miejsce wystawienia,
- imię i nazwisko pracownika organu kontroli uprawnionego do przeprowadzenia kontroli oraz numer jego legitymacji służbowej,
- oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą,
- określenie zakresu przedmiotowego kontroli,
- wskazanie daty rozpoczęcia i przewidywanego terminu zakończenia kontroli;
- imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji,
- pouczenie o prawach i obowiązkach przedsiębiorcy.

Dokument, który nie spełnia wskazanych wymagań nie stanowi podstawy do przeprowadzenia kontroli.

Wzór upoważnienia do kontroli przedsiębiorcy – załącznik nr 6

³⁷ Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Bydgoszczy z dnia 13 czerwca 2006 r. sygn. akt II SA/Bd 172/06.

Jakie istnieją obstrżenia dotyczące czasu przeprowadzenia kontroli u przedsiębiorcy?

Co do zasady, organ przeprowadzający kontrolę może ją wszcząć dopiero po upływie 7 dni od doręczenia zawiadomienia przedsiębiorcy. Należy pamiętać, że nie można przeprowadzić kontroli po upływie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze jej wszczęcia. Wówczas należy wysłać ponowne zawiadomienie. Jednakże na wniosek przedsiębiorcy kontrola może być wszczęta przed upływem 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia.

Zasadniczo kontrola powinna być przeprowadzana w siedzibie przedsiębiorcy lub w miejscu wykonywania działalności gospodarczej oraz w godzinach pracy lub w czasie faktycznego wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. Wyjątkowo za zgodą przedsiębiorcy kontrola lub poszczególne czynności kontrolne mogą być przeprowadzane również w siedzibie organu kontroli, jeżeli może to usprawnić prowadzenie kontroli (art. 48 ust. 1-2 i art. 51 ust. 1 – 3 p.p.).

Czy osoba prowadząca działalność gospodarczą w domu, podlega procedurze kontroli jak u przedsiębiorcy, czy jak u osoby nieprowadzącej działalności gospodarczej?

W opisanej sytuacji należałoby traktować taką osobę jak osobę fizyczną niebędącą przedsiębiorcą, ponieważ podstawowym celem użytkowania budynku mieszkalnego i jego ogrzewania jest zaspokajanie potrzeb bytowych, a nie ogrzewanie lub spalanie na potrzeby prowadzenia działalności gospodarczej. Fakt, że w tym samym budynku osoba prowadzi również działalność gospodarczą, nie zmienia powyższego stanowiska. Także porównanie czasu pracy takiego przedsiębiorcy z czasem przeznaczonym na pozostałe aktywności życia codziennego zwykle wykaże przewagę wykorzystania budynku i ogrzewania go na cele pozagospodarcze. Również okoliczność zajmowania mieszkania przez inne osoby, w tym rodzinę przedsiębiorcy, jest argumentem za tym, że należałoby taką kontrolę przeprowadzić na zasadach przewidzianych dla kontroli osób fizycznych niebędących przedsiębiorcą.

Kiedy i kto może wydać nakaz wstrzymania działalności gospodarczej?

Kontrola przedsiębiorców w zakresie przestrzegania przepisów o ochronie środowiska należy do zadań Inspekcji Ochrony Środowiska (art. 1 i art. 2 ust. 1 pkt 1 u.i.o.ś.). Jeżeli działalność przedsiębiorcy powoduje pogorszenie stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagraża życiu lub zdrowiu ludzi, wojewódzki inspektor ochrony środowiska wyda decyzję o wstrzymaniu tej działalności w zakresie, w jakim jest to niezbędne dla zapobieżenia pogarszaniu stanu środowiska (art. 364 p.o.ś.). Decyzji takiej nadaje się rygor natychmiastowej wykonalności (art. 366 ust. 1 p.o.ś.). Wojewódzki inspektor ochrony środowiska może również w drodze decyzji wstrzymać, użytkowanie instalacji w razie wystąpienia określonych przesłanek m.in. w razie naruszania przez podmiot korzystający ze środowiska warunków decyzji określającej wymagania dotyczące funkcjonowania instalacji wymagającej zgłoszenia (art. 367 ust. 1 p.o.ś.). Wojewódzki inspektor ochrony środowiska może również

z urzędu w drodze decyzji wstrzymać działalność posiadacza odpadów m.in. w przypadku naruszenia hierarchii sposobów postępowania z odpadami, polegającego na niewysegregowaniu odpadów nadających się do odzysku spośród odpadów przeznaczonych do unieszkodliwiania, naruszenia zakazu przetwarzania odpadów poza instalacjami lub urządzeniami, naruszenia zakazu dotyczącego postępowania z odpadami niebezpiecznymi (art. 32 ust. 1 u.o.).

Dodatkowo szczególne i wyjątkowe kompetencje przysługują wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta. W przypadku bowiem braku możliwości zawiadomienia właściwych organów o wykonywaniu przez przedsiębiorcę działalności gospodarczej niezgodnie z przepisami ustawy, a także w razie stwierdzenia zagrożenia życia lub zdrowia, niebezpieczeństwa powstania szkód majątkowych w znacznych rozmiarach lub bezpośredniego zagrożenia środowiska, wójt, burmistrz lub prezydent miasta może nakazać, w drodze decyzji, wstrzymanie wykonywania działalności gospodarczej na czas niezbędny, nie dłuższy niż 3 dni. Decyzja nakazująca wstrzymanie wykonywania działalności gospodarczej opisanej sytuacji podlega natychmiastowemu wykonaniu (art. 60 p.p.).

VI. KONTROLA SKŁADÓW WĘGLA

Czy składy węglowe mają obowiązek wydać zaświadczenie/świadectwo o jakości paliwa?

Tak, świadectwo jakości paliwa dla węgla i paliw węglopochodnych powinno być wydawane przez sprzedawców na każdym etapie dystrybucji. Obowiązek ten wynika z art. 6c u.s.m.k.j.p. Naruszenie tego obowiązku stanowi delikt administracyjny, zagrożony administracyjną karą pieniężną w wysokości od 10 000 zł do 100 000 zł, w zależności od wartości wprowadzanego do obrotu paliwa (art. 35c ust. 5 u.s.m.k.j.p.).

Co powinien zawierać dokument wydawany przez sprzedawcę węgla poświadczający jakość paliwa?

Świadectwo jakości paliwa stałego powinno zawierać następujące elementy (art. 6d u.s.m.k.j.p.):

1. oznaczenie przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości, jego siedziby i adresu;
2. numer identyfikacji podatkowej (NIP) przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości oraz numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, albo numer identyfikacyjny w odpowiednim rejestrze państwa obcego;
3. indywidualny numer świadectwa jakości;
4. określenie rodzaju paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości;
5. wskazanie systemu certyfikacji lub innego dokumentu stanowiącego podstawę do uznania, że określony rodzaj paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości, spełnia wymagania jakościowe określone w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2;
6. wskazanie wartości parametrów paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2;
7. informację o wymaganiach jakościowych dla paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości, określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2;
8. oświadczenie przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości, że paliwo stałe, dla którego jest wystawiane to świadectwo, spełnia wymagania jakościowe określone w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2;
9. oznaczenie miejsca i datę wystawienia świadectwa jakości;
10. podpis przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości albo osoby uprawnionej do jego reprezentowania.

Wzór świadectwa jakości paliw stałych został określony w załączniku do rozporządzenia z dnia 27 września 2018 r. w sprawie wzoru świadectwa jakości paliw stałych.

Wzór świadectwa jakości paliw stałych – załącznik nr 7

Jakie instytucje kontrolują sprzedawców węgla i sprzedawców kotłów? Jakie są do tego przesłanki prawne?

Kontrolę jakości węgla u sprzedawców prowadzą inspektorzy Inspekcji Handlowej (art. 16 ust. 1 u.s.k.m.j.p.). Wojewódzki inspektor inspekcji handlowej wymierza administracyjną karę pieniężną w wysokości od 10 000 zł do 100 000 zł sprzedawcy węgla, który nie wystawia świadectwa jakości węgla, nie przekazuje tego świadectwa nabywcy, wystawia świadectwo, którego treść jest niezgodna ze stanem faktycznym albo nie przechowuje określonych w ustawie dokumentów (art. 35a pkt 9 i 10, art. 35c ust. 5, art. 35d ust. 1 pkt 1 u.s.k.m.j.p.).

Naruszenie niektórych zakazów określonych w u.s.k.m.j.p. stanowi przestępstwo, zagrożone wysoką grzywną (nawet do 1 000 000 zł) lub karą pozbawienia wolności. Takie konsekwencje grożą osobie, która sprzedaje z przeznaczeniem do gospodarstw domowych lub instalacji o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW (art. 34a u.s.k.m.j.p.):

- muł węglowy lub flotokoncentrat;
- mieszaniny paliw stałych zawierające mniej niż 85% węgla kamiennego;
- węgiel brunatny (od 1 czerwca 2019 r.);
- węgiel niespełniający wymagań jakościowych określonych w r.w.j.p.s.;
- paliwo stałe niesortowane.

W przypadku podejrzenia popełnienia przestępstwa należy zawiadomić organy ścigania - Policję lub prokuraturę.

Przestępstwem jest także uniemożliwianie lub utrudnianie inspektorom Inspekcji Handlowej przeprowadzenia kontroli (art. 35 u.s.m.k.j.p.).

Wprowadzanie do obrotu (sprzedaż) kotłów na paliwo stałe, które nie spełniają wymagań określonych w r.w.k.p.s. jest wykroczeniem (art. 348 ust. 1 p.o.ś.). W obecnym stanie prawnym nie ma podstaw do nakładania na sprzedawców kotłów kar administracyjnych. Trwają prace legislacyjne nad nowelizacją p.o.ś. i innych ustaw, która wprowadzi możliwość nakładania administracyjnych kar pieniężnych na przedsiębiorców sprzedających niedozwolone kotły na paliwo stałe oraz upoważni Inspekcję Handlową do prowadzenia działań kontrolnych w tym zakresie. Do czasu wejścia w życie tych przepisów, w przypadku podejrzenia nielegalnej sprzedaży kotłów należy skierować zawiadomienie o wykroczeniu do właściwej miejscowo jednostki Policji.

W obu opisanych przypadkach należy zawiadomić właściwe organy (Inspekcję Handlową, Policję, prokuraturę) pisemnie.

VII. WSPÓŁPRACA Z POLICJĄ

Czy Policja ma obowiązek brać udział w kontroli na wezwanie wójta?

Zgodnie z art. 9v u.u.c.p.g. wójt, burmistrz lub prezydent miasta może wystąpić z wnioskiem do właściwego miejscowo komendanta Policji o pomoc, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych, zaś komendant jest obowiązany tę pomoc zapewnić. W świetle tego przepisu udzielenie pomocy na wniosek wójta jest obowiązkiem, komendant Policji nie ma prawa dokonywać samodzielnej oceny, czy pomoc Policji w konkretnej sytuacji jest niezbędna³⁸.

Ustawa nie precyzuje na jakiej podstawie wójt ocenia, czy pomoc Policji jest niezbędna. Uzasadnieniem może być w szczególności brak straży gminnej, notoryczne utrudnianie lub uniemożliwianie przeprowadzania kontroli oraz wysokie prawdopodobieństwo ujawnienia popełnienia wykroczenia lub przestępstwa.

Przywołany wyżej przepis dotyczy kontroli przestrzegania przepisów u.u.c.p.g., która to kontrola zgodnie z art. 9u u.u.c.p.g. jest prowadzona w oparciu o art. 379 p.o.ś. Nie ma zatem przeszkód, aby korzystając z asysty Policji przeprowadzić również czynności kontrolne pod kątem przestrzegania uchwały antysmogowej.

Niezależnie od powyższego, jeżeli w toku kontroli prowadzonej przez osoby upoważnione przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) ujawnione zostanie popełnienie wykroczenia lub przestępstwa, to na miejsce zdarzenia można wezwać Policję, która ma obowiązek podjęcia odpowiednich działań jako organ ścigania. Praktyka wzywania Policji celem nałożenia grzywny w drodze mandatu karnego jest stosowana z powodzeniem w wielu gminach, np. w Tuchowie. Dzięki temu można uniknąć długiej i skomplikowanej procedury związanej z działaniem w roli oskarżyciela publicznego.

Jakie formy współpracy między gminą, a Policją mogą przyjąć te podmioty? (porozumienie, płatne dyżury)

Pierwszą formą współpracy gminy z Policją przy prowadzeniu kontroli jest wystąpienie przez wójta (burmistrza, prezydenta miasta) do właściwego miejscowo komendanta Policji o pomoc, jeżeli jest to niezbędne do przeprowadzenia czynności kontrolnych, na podstawie art. 9v u.u.c.p.g. Kwestia ta została szerzej opisana w pkt 1 powyżej.

Drugą formą współpracy jest przekazanie Policji określonych środków finansowych na podstawie art. 13 ust. 3, ust. 4 lub ust. 4a ustawy o Policji. Takie rozwiązanie

³⁸ Radecki Wojciech. Art. 9(v). W: Utrzymanie czystości i porządku w gminach. Komentarz, wyd. V. Wolters Kluwer, 2016.

z powodzeniem zastosowano w gminie Zabierzów, w której kontrole palenisk prowadzone są przez upoważnionych urzędników w asyście policjantów.

W uchwale Rady Gminy Zabierzów w sprawie przekazania środków finansowych dla Policji³⁹ jako podstawę prawną wskazano m. in. art. 13 ust. 4a u.p. Przepis ten uprawnia radę gminy do przeznaczenia środków finansowych z przeznaczeniem na rekompensatę pieniężną za czas służby przekraczający ustawowe normy lub na nagrody za osiągnięcia w służbie, dla policjantów właściwych miejscowo komend i komisariatów, którzy realizują zadania z zakresu służby prewencyjnej, na podstawie porozumienia z właściwym komendantem powiatowym (miejskim) Policji. Porozumienie takie określa rodzaje ustawowych zadań Policji, finansowanych na jego podstawie.

Kto powinien tworzyć dokumenty pokontrolne, jeśli w kontroli uczestniczył przedstawiciel gminy i Policja/straż gminna?

Po każdej kontroli prowadzonej na podstawie art. 379 p.o.ś. należy sporządzić protokół, zgodnie z art. 380 p.o.ś., jest to obowiązkiem kontrolującego, działającego z upoważnienia wójta (burmistrza, prezydenta miasta) pracownika urzędu gminy lub strażnika gminnego (miejskiego). Jeżeli kontrola jest prowadzona przez urzędnika oraz funkcjonariusza straży gminnej (miejskiej), to kto sporządzi i podpisze protokół nie jest prawnie istotne i zależy od ich wzajemnych ustaleń. Aby uniknąć nieporozumień należy to ustalić z wyprzedzeniem.

Jeżeli kontrola prowadzona była w asyście Policji, przedstawiciel gminy nie jest zwolniony z obowiązku sporządzenia protokołu. W przypadku ujawnienia wykroczenia i podjęcia czynności wyjaśniających przez policjanta, we własnym zakresie będzie on sporządzał dokumentację wymaganą przepisami k.p.w.

Czy Policja może odmówić współpracy z gminą w kwestii kontroli?

Jeżeli kontrola dotyczy przestrzegania przepisów u.u.c.p.g. i z wnioskiem o pomoc Policji wystąpiono na podstawie art. 9v tej ustawy, wydaje się, że komendant Policji nie może odmówić udzielenia pomocy. Taki pogląd prezentowany jest również w literaturze prawniczej⁴⁰.

Jeżeli Policja została wezwana na miejsce w trakcie prowadzenia kontroli w związku z ujawnieniem wykroczenia lub przestępstwa, nie może odmówić przyjazdu na miejsce zdarzenia, gdyż jest zobowiązana do działania jako organ ścigania (art. 1 ust. 2 pkt 4 u.p.).

³⁹ Uchwała Nr XXXVIII/385/17 Rady Gminy Zabierzów z dn. 20 grudnia 2017 r. w sprawie przekazania środków finansowych dla Policji.

⁴⁰ Ibidem.

Jaka jest podstawa prawna dla Policji do nałożenia mandatu w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości procesu spalania w budynku mieszkalnym?

Zgodnie z kodeksem postępowania w sprawach o wykroczenia Policja ma ogólne uprawnienie do nakładania mandatów w sytuacji stwierdzenia popełnienia wykroczenia (art. 95 § 1 k.p.w.). Pamiętać jednak należy, że co do zasady maksymalna wysokość grzywny nakładanej w formie mandatu karnego wynosi 500 zł (1000 zł w wypadku popełnienia dwóch lub więcej wykroczeń jednym czynem). Oznacza to, że w szczególnych przypadkach ze względu na dyrektywy wymiaru kary może zaistnieć przeciwskazanie do nałożenia mandatu, gdyż wymierzona na jego podstawie grzywna byłaby niewspółmiernie niska do stopnia karygodności czynu. W takiej sytuacji Policjant powinien odstąpić od nałożenia mandatu i skierować do sądu wnioski o ukaranie. Z drugiej strony w szczególnych sytuacjach, gdy będzie to wystarczające do osiągnięcia celów postępowania w sprawie o wykroczenie, można poprzestać na zastosowaniu pouczenia, zwróceniu uwagi, ostrzeżeniu lub na zastosowaniu innych środków oddziaływania wychowawczego (art. 41 k.w.).

VIII. UPRAWNIENIA I OBOWIĄZKI PRACOWNIKÓW GMINY

Czy urzędnik powinien być wyposażona w sito do badania frakcji węgla?

Pobieranie próbek węgla kamiennego do analizy ziarnowej i jej poprawne przeprowadzenie z uwagi na swoją złożoność, tj. dużo operacji jednostkowych, jest procesem niezwykle trudnym do przeprowadzenia w warunkach prowadzenia kontroli. Każda operacja jednostkowa obarczona jest błędem, którego wartość może sięgać nawet 80% w przypadku realizacji procesu przez osoby o niewielkim doświadczeniu i wiedzy. W pierwszej kolejności w ramach działań kontrolnych sprawdzeniu podlegają dokumenty opisujące jakość węgla tj. świadectwo jakości i faktura zakupu. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w uziarnieniu paliwa należy zidentyfikować sprzedawcę węgla i przekazać sprawę do Inspekcji Handlowej z uwagi na naruszenie przepisów ustawy o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw w odniesieniu do wprowadzania do obrotu paliw stałych (ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw po nowelizacji, obowiązująca od 12 września 2018 r.). Jeżeli wymagane jest pobranie i zabezpieczenie próbki należy skorzystać z usługi akredytowanego w zakresie pobierania i analizy ziarnowej próbek węgla laboratorium.

Czy urzędnik może nakładać kary finansowe np. w drodze administracyjnej?

Brak jest w obowiązujących przepisach podstawy prawnej zezwalającej urzędnikom na wymierzanie jakichkolwiek kar pieniężnych kontrolowanym osobom w ramach postępowania administracyjnego, w formie czy to decyzji czy też postanowienia. Naruszenie przez osoby fizyczne zapisów uchwały antysmogowej oraz zakazu nielegalnego spalania odpadów stanowi wykroczenie lub w skrajnych przypadkach przestępstwo. Za czyny te grożą określone w prawie karnym i wykroczeń kary, które może wymierzyć wyłącznie:

- sąd w formie wyroku lub też,
- Policjant lub strażnik gminny, w niektórych sytuacjach w wypadku wykroczeń, w formie mandatu karnego.

Czy urzędnicy powinni mieć legitymacje, czy jedynie upoważnienia do przeprowadzenia kontroli?

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w przypadku kontroli wykonywanych przez urzędników konieczne jest posiadanie przez nich upoważnienia do przeprowadzenia kontroli wydanego przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta na podstawie art. 379 ust. 2 p.o.ś. Przepis ten milczy jednak na temat dodatkowych legitymacji dla osób kontrolujących. Obowiązek ich posiadania nie wynika również z innych regulacji. Wskazać jednak należy, że dobrą praktyką jest wprowadzanie na poziomie gmin odpowiednich **legitymacji** i posługiwanie się nimi w trakcie kontroli, co przyczynia się

do wzrostu zaufania u osoby kontrolowanej. Istotne jest, żeby wzór takiej legitymacji był jasno określony na poziomie gminy zarządzeniem wójta, burmistrza lub prezydenta i był ogólnie dostępny dla mieszkańców gminy, najlepiej w Biuletynie Informacji Publicznej. Legitymacja powinna zawierać co najmniej imię i nazwisko osoby, która się nią posługuje oraz stanowisko na którym pracuje, jej zdjęcie, numer legitymacji oraz oznaczenie organu, który ją wydał. Na jej odwrocie można dodatkowo umieścić informację o posiadaniu przez osobę się nią legitymującą upoważnienia do przeprowadzania kontroli.

Jakie zapisy Programu Ochrony Powietrza obligują gminy do prowadzenia kontroli?

Działanie naprawcze *Wyeliminowanie spalania odpadów oraz ograniczenie spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi* (kody MaAKr/KONTROLA/01, MaTar/KONTROLA/02, MaSMa/KONTROLA/03) określone w POP dla województwa małopolskiego obejmuje, zgodnie z jego opisem: Kontrola przez straż miejską lub gminną lub upoważnionych pracowników gminy, gospodarstw domowych w zakresie przestrzegania zakazu spalania odpadów w kotłach i piecach na podstawie art. 379 ustawy POŚ.

Zakres działania naprawczego określono w liczbach bezwzględnych dla Aglomeracji Krakowskiej (3000 kontroli rocznie), Tarnowa (1800 kontroli rocznie) i Nowego Sącza (1500 kontroli rocznie), zaś dla pozostałych gmin województwa procentowo: kontroli należy poddać 3% zabudowy mieszkaniowej w latach 2017-2019 i 5% zabudowy mieszkaniowej w latach 2020-2023. Z uwagi na okresową aktualizację zapisów POP wartości te mogą ulec zmianie.

Ponadto, kontrole palenisk domowych wpisano jako działania operacyjne do Planu Działań Krótkoterminowych (PDK04). Powinno ono obejmować nie tylko kontrole interwencyjne, ale również patrole w rejonach o wysokim ryzyku spalania odpadów. W opisie działania wskazano również, że kary za naruszenie przepisów zakazujących spalania odpadów powinny uwzględniać szczególną szkodliwość tych działań w sytuacjach wysokich stężeń zanieczyszczeń. W przypadku ogłoszenia II i III stopnia zagrożenia w nazwie działania dodano słowo intensywne co wskazuje, że kontrole powinny być prowadzone ze zwiększoną częstotliwością.

W Planie działań krótkoterminowych określono również działanie operacyjne polegające na kontroli zakazu spalania pozostałości roślinnych na powierzchni ziemi (PDK05).

Ile osób powinno przeprowadzać kontrolę? Czy możliwa jest kontrola w pojedynkę (jeden pracownik gminy)?

Prawo ochrony środowiska nie reguluje szczegółowo tej kwestii. Jednakże z uwagi na dobre praktyki należy unikać przeprowadzania kontroli w pojedynkę. Wynika to co najmniej z dwóch powodów. Po pierwsze przeprowadzanie kontroli powinno odbywać

się w zespołach dwuosobowych ze względów bezpieczeństwa osób kontrolujących, które może być zagrożone zarówno przez działanie osób trzecich, jak również stanem technicznym kontrolowanych instalacji. Po drugie działanie w pojedynkę w szczególnych przypadkach może prowadzić do późniejszych konfliktów z osobami kontrolowanymi na tle postępowania dowodowego, zwłaszcza w przypadkach, gdy odmówią one podpisania protokołu kontroli (art. 380 ust. 3 p.o.ś.). Przeprowadzenie kontroli w dwie osoby pozwala na zminimalizowanie wskazanych ryzyk. Warto w tym kontekście podkreślić, że zgodnie z Zarządzeniem nr 768 Komendanta Głównego Policji z dnia 14 sierpnia 2007 r. wykonywanie zadań w patrolu jednoosobowym może być realizowane wyłącznie w szczególnych przypadkach.

IX. TECHNICZNE ZAGADNIENIA KONTROLI

Kto to jest rzeczoznawca? Jakie umiejętności, kwalifikacje i kompetencje pozwalają na określenie kogoś rzeczoznawcą?

Obecnie powszechnie akceptowany jest pogląd, zgodnie z którym udział rzeczoznawcy w przebiegu kontroli prowadzonej na podstawie art. 379 p.o.ś. **nie jest niezbędny**. Kontrolujący może przeprowadzić kontrolę wraz z rzeczoznawcą, którym jest ekspert posiadający wiedzę specjalistyczną, fachową wiedzę w określonej dziedzinie, ale w przypadku kontroli palenisk indywidualnych zwykle nie będzie to konieczne. W szczególności udział rzeczoznawcy nie jest konieczny do pobrania próbki popiołu – może to zrobić kontrolujący urzędnik lub funkcjonariusz straży gminnej, jeżeli został wcześniej przeszkolony w tym zakresie i posiada niezbędne wyposażenie.

Jakie błędy najczęściej pojawiają się podczas kontroli?

1. Niepoinformowanie kontrolowanego o celu kontroli, prawach osób prowadzących kontrolę i obowiązkach kontrolowanego.
2. Brak zapytań o zwierzęta domowe mogące zagrażać bezpieczeństwu osób kontrolujących.
3. Brak bądź niestosowanie środków ochrony osobistej.
4. Błędy przy badaniu wilgotności drewna: wbicie elektrod równoległe do przebiegu włókien, wykonanie tylko jednego pomiaru.
5. Błędy przy pobieraniu próbek popiołu: wtórne zanieczyszczenie próbki poprzez uszczelki gumowe pojemnika, wprowadzenie materiału do próbki, który miał styczność z podłożem pomieszczenia.
6. Błędy przy wykonywaniu dokumentacji fotograficznej: nadzór nad aparatem fotograficznym, karteczki z numerem lokalizacji umieszczane bezpośrednio w popiele przed zabezpieczeniem próbki, wykonanie pojedynczego zdjęcia (może być nieostre – utrata dowodu poszlakowego).
7. Umieszczenie nalepki informującej o wymianie urządzenia grzewczego: na częściach rozgrzanych, na tabliczce znamionowej, na instrukcji bezpieczeństwa urządzenia grzewczego.

Czy kocioł na paliwo stałe bez automatycznego podajnika może spełniać wymogi ecodesign?

Kocioł c.o. zasilany paliwem stałym, niewyposażony w automatyczny podajnik paliwa, może spełniać wymogi ecodesign. Zgodnie §3 pkt. 2 uchwały antysmogowej dla Małopolski jeśli jest to instalacja zgazowująca (drewno) to takie urządzenie może być stosowane, pod warunkiem spełnienia jednocześnie wymagań zawartych w Rozporzą-

dzeniu Ministra Przedsiębiorczości i Technologii z dnia 21 lutego 2019 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe. Natomiast uchwała ta jednocześnie wyraźnie wskazuje, że kocioł na paliwo stałe, za wyjątkiem kotłów zgazowujących drewno, musi posiadać automatyczny podajnik paliwa i nie może być wyposażony w ruszt awaryjny.

W jaki sposób kontrolowany może poświadczyć, że urządzenie spełnia wymogi ecodesign?

Zgodnie z §7 uchwały antysmogowej dla Małopolski *podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spełniania wymagań określonych w niniejszej uchwale poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnienie tych wymagań, w szczególności:*

- dokumentacji z badań,
- dokumentacji technicznej urządzenia,
- instrukcji dla instalatorów i użytkowników, o której mowa w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe oraz w punkcie 3 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

Świadectwo z badań, instrukcja czy tabliczka znamionowa mogą być pomocne w określeniu klasy urządzenia, ale w razie jakichkolwiek wątpliwości należy zażądać okazania sprawozdania lub raportu z badań.

Na stronie <https://powietrze.malopolska.pl/ekoprojekt/> znajduje się lista kotłów spełniających wymogi ekoprojektu/ecodesign, zgłoszonych do Urzędu Marszałkowskiego. Lista ta nie wyczerpuje jednak pełnego katalogu urządzeń spełniających wymogi ecodesign. Jest stale uzupełniana.

Jak prawidłowo określić wilgotność drewna?

Uchwała antysmogowa dla województwa małopolskiego zabrania stosowania biomasy, która w stanie roboczym posiada zawartość wilgoci większą niż 20%. Przeprowadzając pomiar wilgotnościomierzem rezystancyjnym należy przestrzegać zaleceń producenta zawartych w instrukcji obsługi. Pomiar polega na wbiciu w drewno elektrod, urządzenie mierzy opór elektryczny pomiędzy nimi i na podstawie algorytmu wyświetla procentową zawartość wilgoci. Z uwagi na własności wody należy pamiętać by wynik końcowy zawartości wilgoci drewna opałowego był średnią kilku pomiarów paru sztuk przeznaczonych do spalania drewna. Kierunek wbicia elektrod w stosunku do ułożenia włókien drewna powinien być prostopadły. Miejsce wbicia elektrod

powinno być oddalone od krawędzi oraz pozbawione sęków. Przy interpretacji wyniku należy uwzględnić dokładność przyrządu $\pm 2\%$, drewno uznaje się za niezgodne z uchwałą antysmogową jeżeli wartość średnia pomiaru będzie większa niż 22% zawartości wilgoci. Zawartość wilgoci w drewnie możemy również określić metodą wagową stosowaną w laboratoriach badawczych. Wówczas niezbędne jest zabezpieczenie drewna jako próbki w szczelnym pojemniku nieprzepuszczalnym dla pary wodnej np. worku foliowym. Z drewna poddanego badaniu wycina się odpowiedniej wielkości fragmenty, który zostają zważone. Następnie umieszcza się je w suszarce laboratoryjnej gwarantującej wymianę powietrza w komorze suszenia i suszy w temperaturze $103 \pm 2^\circ\text{C}$. Suszenie prowadzi się w cyklach dwugodzinnych do osiągnięcia przez drewno różnicy masy pomiędzy cyklami nie większej niż 0,1%. Zawartość wody oblicza się ze wzoru otrzymując wynik w % wilgoci bezwzględnej.

Jak kwalifikować kotły, które były wyprodukowane przed wprowadzeniem normy PN-EN-303-5:2012 i otrzymały certyfikat, świadectwo klasy A lub B. Jak odnieść je do wartości emitowanych zanieczyszczeń do obecnej normy np. w odniesieniu do klasy?

Kotły c.o. wyprodukowane przed wprowadzeniem normy PN-EN 303-5:2012 i nie przebadane zgodnie z zapisami tej normy, należy traktować jako pozaklasowe, czyli zapisami §9 uchwały antysmogowej dla województwa małopolskiego, przewidziane do wymiany w terminie do 31.12.2022 r.

Wartości stężeń zanieczyszczeń czy sprawności (efektywności energetycznej kotłów) otrzymanych z badań przeprowadzonych wg metodyki innej niż podana w normie PN-EN 303-5:2012 (np. z badań przeprowadzanych pod kątem wydania świadectw na „znak bezpieczeństwa ekologicznego” A lub B, czy badań przeprowadzonych zgodnie z PN-EN 303-5:2002) nie można bezpośrednio porównywać z wartościami kryterialnymi zawartymi w normie PN-EN 303-5:2012.

Jakie przyjąć terminy wymiany urządzeń klasy A lub B?

Jeśli rozpatrywane kotły c.o. nie zostały po 2012 roku przebadane pod kątem stężenia zanieczyszczeń i wyznaczenia parametrów energetycznych zgodnie z PN-EN 303-5:2012, należy przyjąć, że są to kotły „pozaklasowe” zapisami §9 uchwały antysmogowej dla województwa małopolskiego, przewidziane do wymiany w terminie do 31.12.2022 r.

Jak na miejscu kontroli określić czy opał (węgiel) nie ma przekroczonej zawartości cząstek o wielkości 0-3 mm <15%?

Przeprowadzenie reprezentatywnego pobierania próbki węgla oraz poprawne wykonanie analizy sitowej zgodnie z obowiązującymi normami w trakcie prowadzenia kontroli przez urzędników gminnych jest niezwykle trudne do zrealizowania. Duża ilość operacji jednostkowych może prowadzić do generacji błędów, co z kolei może przełożyć się na otrzymanie niewiarygodnego wyniku.

Jeżeli urzędnik w ramach prowadzonych działań kontrolnych nabierze podejrzenia co do jakości węgla i przekroczonej powyżej 15% zawartości cząstek o wielkości 0-3 mm winien na podstawie oceny przekazanej przez kontrolowanego dokumentacji tj. świadectwa jakości węgla i faktury zakupu oraz pozyskanych informacji ustnych, ustalić, gdzie kontrolowany zakupił to paliwo. Następnie powinien poinformować kontrolowanego o możliwości oszustwa przez sprzedającego. Informację, o wskazanym przez kontrolowanego punkcie sprzedaży węgla wraz z sformułowanymi podejrzeniami należy przekazać do Inspekcji Handlowej.

Jeżeli wymagane jest zabezpieczenie próbki węgla należy skorzystać z usług akredytowanego laboratorium badawczego, którego zakres akredytacji obejmuje pobierania próbek i przeprowadzenie analizy ziarnowej węgla.

W jaki sposób należy zweryfikować datę zamontowania kotłów niespełniających wymogów uchwały antysmogowej?

Zgodnie uchwałą antysmogową dla Małopolski, podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spełniania wymagań określonych w uchwale poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnianie tych wymagań, w szczególności dokumentacji z badań, dokumentacji technicznej urządzenia oraz instrukcji dla instalatorów i użytkowników, o której mowa w rozporządzeniach UE dotyczących ekoprojektu (§ 7 uchwały antysmogowej województwa małopolskiego). W toku kontroli kontrolujący może żądać okazania wszelkich dokumentów niezbędnych do ustalenia stanu faktycznego (art. 379 ust. 3 p.o.ś.).

Jeżeli istnieje podejrzenie, że instalacja niespełniająca wymagań uchwały antysmogowej dla Małopolski została uruchomiona po raz pierwszy w miejscu jej obecnego użytkowania w dn. 1 lipca 2017 r. lub później (a więc po wejściu w życie uchwały), należy w pierwszym rzędzie przesłuchać kontrolowaną osobę na tę okoliczność oraz żądać okazania dokumentacji techniczno-rozruchowej i karty gwarancyjnej, ponieważ często odnotowuje się w nich datę pierwszego uruchomienia (wielu producentów uzależnia udzielenie gwarancji od przeprowadzenia pierwszego rozruchu przez wykwalifikowanego instalatora).

Pomocne mogą być również faktura lub paragon zakupu, należy jednak pamiętać, że zgodnie z uchwałą antysmogową województwa małopolskiego istotna jest data rozpoczęcia eksploatacji urządzenia w miejscu obecnego użytkowania, a nie data jego zakupu. Istotne mogą być również informacje dotyczące przebiegu budowy, w szczególności data złożenia zawiadomienia o zakończeniu budowy lub wniosku o wydanie pozwolenia na użytkowanie.

Nieokazanie przez kontrolowaną osobę dokumentacji potwierdzającej spełnianie wymagań uchwały antysmogowej można potraktować jako samoistne naruszenie § 7 uchwały, a zatem jako wykroczenie (art. 334. p.o.ś.). W chwili obecnej trudno jednak przewidzieć, czy w orzecznictwie sądów taki pogląd zostanie zaakceptowany.

Czy nowe budynki, oddawane do użytkowania po 1 lipca 2017 r., wyposażone w kotły niespełniające wymagań uchwały antysmogowej, zostaną dopuszczone do użytkowania przez organy nadzoru budowlanego? Czy mieszkaniec musi przechowywać dokumentację kotła?

Rozpoczęcie użytkowania obiektu budowlanego wymaga, w zależności od jego rodzaju, złożenia zawiadomienia o zakończeniu budowy lub uzyskania pozwolenia na użytkowanie. W pierwszym przypadku organ nadzoru budowlanego może zgłosić sprzeciw, w terminie 14 dni od doręczenia zawiadomienia (art. 54 ust. 1 p.b.).

Powiatowi inspektorzy nadzoru budowlanego, na mocy przepisów p.b., są upoważnieni do nadzoru i kontroli nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego. Zgodnie z art. 81 ust. 1 pkt 1 lit a p.b. do podstawowych obowiązków organów administracji architektoniczno-budowlanej i nadzoru budowlanego należy nadzór i kontrola nad przestrzeganiem przepisów prawa budowlanego, a w szczególności zgodności zagospodarowania terenu z miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz wymaganiami ochrony środowiska.

Tym samym **organy nadzoru budowlanego**, przy wykonywaniu kompetencji związanych z dopuszczeniem do użytkowania obiektu budowlanego (poprzez brak sprzeciwu po otrzymaniu zawiadomienia o zakończeniu budowy lub przez wydanie pozwolenia na użytkowanie) **są zobligowane do badania zgodności wykonywanych robót budowlanych z przepisami związanymi z ochroną środowiska, w tym uchwały antysmogowej dla Małopolski**.

Przed przystąpieniem do użytkowania powinien zostać dokonany odbiór całej instalacji c.o. razem z kotłem. **Protokół ze sprawdzenia takiej instalacji** powinien zostać załączony do zawiadomienia o zakończeniu budowy lub wniosku o pozwolenie na użytkowanie (art. 57 ust. 1 pkt 4 p.b.). Dokument taki warunkuje złożenie przez kierownika budowy wymaganego prawem oświadczenia o zgodności z przepisami, o którym mowa w art. 57 ust. 1 pkt 2 lit a p.b.

Brak przedłożenia kompletu dokumentów do zawiadomienia o zakończeniu budowy lub wniosku o pozwolenie na użytkowanie obliuguje organ nadzoru budowlanego do wezwania inwestora do uzupełnienia dokumentacji. W razie nieuzupełnienia braków, organ nadzoru budowlanego powinien wydać sprzeciw, o którym mowa w art. 54 ust. 1 p.b. lub odmówić pozwolenia na użytkowanie. Z uwagi na to, że uchwała antysmogowa dla Małopolski stanowi akt prawa miejscowego powszechnie obowiązującego, naruszenie jej przepisów stanowi podstawę do wydania sprzeciwu.

Niezależnie od powyższego, zgodnie z art. 63 ust. 1 w związku z art. 60 p.b. **na właścicielu lub zarządcy obiektu budowlanego ciąży obowiązek przechowywania dokumentów poświadczających specyfikację użytego w instalacji c.o. kotła**.

W jaki sposób ocenić, czy kocioł na tzw. biomasę nieдрzewną służy do c.o. czy c.w.u.?

W celu omińnięcia konieczności analizy instalacji grzewczej, można ustalić, czy w rozpatrywanym miejscu (mieszkanu/domu) znajduje się jeszcze inne urządzenie grzewcze. Jeśli nie, można domniemywać, że posiadane urządzenie grzewcze służy nie tylko do przygotowania c.w.u. czyli ciepłej wody użytkowej, ponieważ w strefach klimatycznych Polski nie przewiduje się całorocznego wykorzystania pomieszczeń, w których przebywają ludzie, które nie byłyby wyposażone w źródło/źródła ogrzewania.

Jeśli w danym miejscu jest tylko jedno źródło ciepła opisywane jako kocioł do c.w.u., a dodatkowo w pomieszczeniu można zauważyć ciepłe grzejniki czy „podgrzaną podłogę”, wskazuje to na jednoznaczne wykorzystywanie kotła c.w.u. również jako kotła c.o.

X. PODSUMOWANIE

Niniejszy poradnik stanowi kompendium wiedzy na temat metodyki wykrywania nielegalnego spalania odpadów w indywidualnych urządzeniach grzewczych oraz respektowania zapisów uchwał antysmogowych województwa małopolskiego, z uwzględnieniem praktycznych aspektów kontroli.

Przedstawione zagadnienia dotyczą podstaw prawnych kontroli indywidualnych urządzeń grzewczych, jak również urządzeń grzewczych u przedsiębiorców, współpracy pracowników jednostek terytorialnych z policją oraz uprawnień i obowiązków pracowników gminy upoważnionych do kontroli.

Oprócz podstaw merytorycznych metodyki wykrywania nielegalnego spalania odpadów przedstawiono wytyczne, które stanowią szczegółowy instruktaż podczas prowadzonych czynności kontrolnych, począwszy od zgłoszenia o podejrzeniu nielegalnego spalania odpadów, odpowiedniego pobrania próbki odpadu paleniskowego, jej odpowiedniego zabezpieczenia przed ingerencją „osób trzecich”, po przygotowanie protokołu z kontroli i przekazanie próbki w nienaruszonym stanie do laboratorium.

W poradniku zaprezentowano aktualne możliwości analizy próbek zarówno stałych jak i gazowych, wraz z ich zaletami i ograniczeniami, które pozwalają w jednoznaczny sposób potwierdzić (lub zakwestionować) spalanie odpadów w urządzeniach grzewczych. Na podstawie zebranych informacji opisano jedną z metod - algorytm klasyfikacyjny, charakteryzującą się najwyższą techniczną wykonalnością, którą szczegółowo scharakteryzowano.

Przedstawiono również zasady kontroli dotyczące przestrzegania zapisów uchwał antysmogowych w województwie małopolskim, w tym typu urządzenia grzewczego pod kątem jego wymiany oraz dopuszczonych do spalania paliw stałych.

Na zakończenie pragniemy wyrazić nadzieję, że zaprezentowany materiał będzie pomocny do w pełni profesjonalnego i skutecznego prowadzenia kontroli przez jednostki samorządu terytorialnego, Policję i Straż miejską/gminną z terenu województwa małopolskiego.

XI. ZAŁĄCZNIKI

Załącznik nr 1 Wzór protokołu kontroli

Nazwa i adres organu kontrolnego

PROTOKÓŁ NR

kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska
oraz przepisów o utrzymaniu czystości i porządku w gminie

przeprowadzonej w dniu na terenie nieruchomości w
pod adresem:

typ nieruchomości:

kontrola planowana

kontrola interwencyjna

kontrola ponowna

I. Przedmiot kontroli

.....

II. Dane kontrolujących

	Imię i nazwisko	Stanowisko	Nr upoważnienia
1.
2.

III. Dane osoby kontrolowanej

Imię i nazwisko:

Miejsce zamieszkania: PESEL:

Dodatkowe informacje:

IV. Przebieg kontroli

1. W przebiegu kontroli stwierdzono:

użytkowanie kotła na paliwo stałeklasy spełniającego / niespełniającego wymagań ekoprojektu:

.....

użytkowanie ogrzewacza pomieszczeń spełniającego / niespełniającego wymagań ekoprojektu:

.....

użytkowanie innych urządzeń przeznaczonych do spalania paliw stałych:

.....

użytkowanie źródeł ciepła innych niż urządzenia przeznaczone do spalania paliw stałych:

.....

obecność zgromadzonych paliw stałych; posiadanie / brak certyfikatu jakości:

.....

zbieranie odpadów w sposób zgodny / niezgodny z ustawą i regulaminem:

.....

2. Przeprowadzone czynności:

sporządzono / nie sporządzono dokumentacji fotograficznej

.....

pobrano / nie pobrano próby popiołu:

.....

pobrano / nie pobrano próby paliwa stałego:

.....

zmierzono / nie zmierzono wilgotność drewna uzyskując następujące wyniki pomiaru:

.....

inne:

.....

.....

3. Opis przebiegu kontroli, okazanej dokumentacji, złożonych wyjaśnień

.....

.....

.....

4. Stwierdzono / nie stwierdzono popełnienie wykroczeń:

.....

.....

.....

5. Pozostałe ustalenia:

.....

.....

6. Osobę kontrolowaną pouczono / nie pouczono o obowiązkach wynikających z Uchwały Nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

7. osoba kontrolowana złożyła / nie złożyła zastrzeżeń do protokołu:

.....
.....
.....

Protokół sporządzono w jednobrzmiących egzemplarzach, w dn. o godz., jeden egzemplarz przekazano osobie kontrolowanej.

Na tym protokół zakończono i podpisano:

.....
.....

(podpis osoby kontrolowanej)

.....
.....
.....

(podpisy kontrolujących)

osoba kontrolowana odmówiła podpisania protokołu z powodu:

.....
.....
.....

Załącznik nr 2**Wzór upoważnienia do przeprowadzenia kontroli***(Miejscowość, data)**[Wójt/burmistrz/prezydent]***UPOWAŻNIENIE**

nr z dnia

Na podstawie art. 379 ust. 1-3 ustawy z dnia – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 ze zm.) upoważniam:

[imię, nazwisko, stanowisko]

do sprawowania w imieniu *[wójta/burmistrza/prezydenta...]* kontroli przestrzegania przepisów o ochronie środowiska w zakresie przeciwdziałania nielegalnemu spalaniu odpadów oraz w zakresie przestrzegania ograniczeń, nakazów lub zakazów określonych w Uchwale nr [...] Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia [...] w sprawie wprowadzenia, na obszarze [...], ograniczeń lub zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw (dalej: Uchwała antysmogowa).

Upoważnienie uprawnia w szczególności do:

- 1) wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren;
- 2) przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych, w tym pobierania próbek;
- 3) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego;
- 4) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli.

Upoważnienie obowiązuje od dnia wydania.

[podpis, pieczęć]

Załącznik nr 3

Decyzja administracyjna nakazująca wymianę urządzenia

(Miejscowość i data)

.....
(nazwa i adres organu wydającego decyzję)

.....
(numer decyzji)

DECYZJA

Działając na podstawie art. 104 § 1 i 107 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. Kodeks postępowania administracyjnego (Dz.U. 1960 nr 30 poz. 168 ze zm.), art. 363 ust. 1 w zw. z art. 362 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 ze zm.) oraz § 2 pkt 1 w zw. z § 4 pkt 1 uchwały nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, po rozpatrzeniu materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie, (nazwa organu) **orzeka:**

1. Nakazuje Panu/Pani (imię i nazwisko strony), którego/której działanie polegające na eksploatacji urządzenia (określenie urządzenia np. kotła na paliwo stałe dostarczającego ciepło do systemu centralnego ogrzewania) negatywnie oddziałuje na środowisko poprzez emisję ponadnormatywnej ilości pyłu zawieszonego PM10 i PM2,5, wymianę ww. urządzenia użytkowanego przez Pana/Panią..... w gospodarstwie domowym pod adresem w terminie 2 miesięcy od dnia otrzymania niniejszej decyzji celem ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia.

UZASADNIENIE

Pan/Pani jest właścicielem nieruchomości położonej w, działka nr....., dla której Sąd Rejonowy w prowadzi księgę wieczystą nr KW..... Na ww. nieruchomości posadowiony jest dom jednorodzinny zamieszkały przez Pana/Panią Podczas rutynowej kontroli przeprowadzonej na terenie ww. nieruchomości w dniu przez na podstawie art. 379 ust. 1 w zw. z ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, organ ustalił, że w ww. domu Pan/Pani użytkuje (np. kocioł dostarczający ciepło do systemu centralnego ogrzewania) niespełniający wymagań, o których mowa w § 4 pkt 1⁴¹ uchwały nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw. Eksploatacja ww. urządzenia, w rozumieniu § 1 ust. 2 uchwały nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, rozpoczęła się w dniu (data po 1 lipca 2017 roku), co ustalono na podstawie okazanego organowi dokumentu

Powyższe zostało odnotowane w protokole kontroli podpisanym przez Pana/Panią..... bez zastrzeżeń. W toku kontroli Pan/Pani..... zostali pouczeni o obowiązku wymiany ww. urządzenia na zgodne z § 4 uchwały nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

⁴¹ Podstawa prawna zależna od stanu faktycznego.

Następnie w dniu funkcjonariusz straży gminnej, działający z upoważnienia organu przeprowadził ponowną kontrolę pod wskazanym adresem. W wyniku kontroli ustalono, że urządzenie nie zostało wymienione zgodnie z pouczeniem, w związku z czym na Pana/Panią został nałożony mandat na podstawie art. 334 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska w zw. z § 2 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywn w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2018 poz. 1996) w wysokości Przebieg i ustalenia kontroli odnotowano w protokole podpisanym przez Pana/Panią bez zastrzeżeń.

W dniu funkcjonariusz straży gminnej, działający z upoważnienia organu przeprowadził kolejną kontrolę pod wskazanym adresem. W wyniku kontroli ustalono, że urządzenie wciąż nie zostało wymienione, w związku z czym na Pana/Panią został ponownie nałożony na podstawie art. 334 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska w zw. z § 2 ust. 1 pkt 7 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 11 października 2018 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie wykroczeń, za które strażnicy straży gminnych są uprawnieni do nakładania grzywn w drodze mandatu karnego (Dz.U. 2018 poz. 1996) mandat w wysokości Przebieg i ustalenia kontroli odnotowano w protokole podpisanym przez Pana/Panią bez zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 363 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska wójt, burmistrz lub prezydent miasta może, w drodze decyzji, nakazać osobie fizycznej, której działanie negatywnie oddziałuje na środowisko, wykonanie w określonym czasie czynności zmierzających do ograniczenia negatywnego oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia. Zgodnie z art. 362 ust. 2 pkt 1a i 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska w decyzji organ ochrony środowiska może określić zakres czynności zmierzających do ograniczenia oddziaływania na środowisko lub przywrócenia środowiska do stanu właściwego i termin wykonania obowiązku.

Eksploatacja ww. urządzenia negatywnie oddziałuje na jakość powietrza, poprzez wzmogoną emisję pyłu PM₁₀, i pyłu PM_{2,5}. Emisja ta zostanie znacznie zredukowana w przypadku, wymiany urządzenia na spełniające wymagania, o których mowa w § 4 pkt 1⁴² uchwały nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw, a tym samym ograniczy negatywne oddziaływanie na środowisko. Zgodnie z art. 3 pkt 39 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, przez pojęcie oddziaływania na środowisko rozumie się ogół elementów przyrodniczych, w tym także przekształconych w wyniku działalności człowieka, a w szczególności powierzchnię ziemi, kopaliny, wody, powietrze, krajobraz, klimat oraz pozostałe elementy różnorodności biologicznej, a także wzajemne oddziaływania pomiędzy tymi elementami, natomiast zgodnie z art. 3 pkt 11 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony przez pojęcie środowiska rozumie się również oddziaływanie na zdrowie ludzi.

Wobec powyższego należało orzec jak w sentencji.

Pieczęć urzędowa

.....
*(Podpis z podaniem imienia
i nazwiska oraz stanowiska
służbowego pracownika organu
upoważnionego do wydania decyzji)*

⁴² Podstawa prawna zależna od stanu faktycznego.

Pouczenie:

Od niniejszej decyzji służy stronie odwołanie do Samorządowego Kolegium Odwoławczego w Odwołanie wnosi się za pośrednictwem (*nazwa organu wydającego decyzję*), w terminie 14 dni od dnia doręczenia decyzji. W trakcie biegu terminu do wniesienia odwołania strona może zrzec się prawa do wniesienia odwołania wobec organu administracji publicznej, który wydał decyzję. Z dniem doręczenia organowi administracji publicznej oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania przez ostatnią ze stron postępowania, decyzja staje się ostateczna i prawomocna. Nie jest możliwe skuteczne cofnięcie oświadczenia o zrzeczeniu się prawa do wniesienia odwołania.

Załącznik nr 4

Zawiadomienie o przestępstwie

.....
(Miejscowość i data)

.....
(Nazwa organu zawiadamiającego i adres)

Prokurator Rejonowy w [...]
lub Komendant Powiatowy/Miejski Policji w [...]
w (prokurator lub jednostka
policji, na terenie której popełniono przestępstwo)

ZAWIADOMIENIE O PRZESTĘPSTWIE

Działając na podstawie art. 304 § 2 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks postępowania karnego (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 roku poz. 1987, z późn. zm.), niniejszym zawiadamiam o:

popełnieniu w dniu (data popełnienia czynu) w..... (miejsce popełnienia czynu) przez (dane osoby – sprawcy czynu).....czynu polegającego na udaremnieniu (lub utrudnieniu) wykonania czynności służbowej osobie uprawnionej do przeprowadzania kontroli w zakresie ochrony środowiska (lub osobie przybranej jej do pomocy), poprzez (opis zachowania sprawcy), tj. występkę, o którym mowa w art. 225 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 roku Kodeks karny (tekst jednolity: Dz.U. z 2018 roku poz. 1600, z późn. zm.; dalej jako: „k.k.”).

UZASADNIENIE

W dniu w (nazwa miejscowości), (imię i nazwisko urzędników/funkcjonariuszy straży gminnej wraz z podaniem stanowiska służbowego) działając z upoważnienia (wskazać organ upoważniającego do przeprowadzenia kontroli) wydanego na podstawie art. 379 ust. 2 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627) udał się pod adres (podać adres nieruchomości na której przeprowadzano kontrolę) celem przeprowadzenia kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska przez osoby zamieszkujące pod wskazanym adresem. Pan/i(dane osoby – sprawcy czynu) poprzez(opis zachowania sprawcy) udaremniał(a)/utrudnił(a) kontrolującemu (jeśli uniemożliwiono dokonanie kontroli/utrudniono kontrolę osobie przybranej do pomocy – należy wskazać tę osobę) dokonanie kontroli (względnie przeprowadzenie badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych podejmowanych na podstawie art. 379 ust. 3 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo ochrony środowiska) Tym samym spełnione zostały znamiona czynu zabronionego, opisanego w art. 225 § 1 k.k.

Dowody:

1. protokół z przeprowadzonej kontroli – Załącznik nr 1;
2. zeznania świadków – wskazanie imienia i nazwiska, stanowiska służbowego i adresu do doręczeń osób przeprowadzających kontrolę.

.....
(Podpis wójta)

Załączniki:

1. Protokół przeprowadzenia kontroli nr ... z dnia ...

Załącznik nr 5**Wzór zawiadomienia o zamiarze przeprowadzenia kontroli**.....
(miejsce i data)**ZAWIADOMIENIE
o zamiarze wszczęcia kontroli**

Działając na podstawie art. 48 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.) zawiadamiam, że [wójt, burmistrz, prezydent ... - (imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji)] za pośrednictwem upoważnionego [funkcjonariusza straży gminnej / pracownika urzędu gminy....] zamierza wszcząć kontrolę: [oznaczenie przedsiębiorcy] w zakresie przestrzegania ograniczeń, nakazów lub zakazów określonych w Uchwale Sejmiku Województwa Małopolskiego nr [...] z dnia [...] w sprawie wprowadzenia na obszarze [...] ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Pouczenie:

Kontrolę wszczyna się nie wcześniej niż po upływie 7 dni i nie później niż przed upływem 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia o zamiarze wszczęcia kontroli. Jeżeli kontrola nie zostanie wszczęta w terminie 30 dni od dnia doręczenia zawiadomienia, wszczęcie kontroli wymaga ponownego zawiadomienia. (art. 48 ust. 2 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.).

Na wniosek przedsiębiorcy kontrola może być wszczęta przed upływem 7 dni od dnia doręczenia zawiadomienia (art. 48 ust. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców (Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm)).

.....
(podpis i pieczęć organu)

Załącznik nr 6**Upoważnienie do kontroli przedsiębiorcy**

[Miejscowość, data]

[Wójt/burmistrz/prezydent]

UPOWAŻNIENIE

nr z dnia

Na podstawie art. 9u ust. 1 ustawy z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz.U. 1996 nr 132 poz. 622 ze zm.) w zw. z art. 379 ust. 1-3 ustawy z dnia – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. 2001 nr 62 poz. 627 ze zm.) upoważniam:

.....
[imię, nazwisko, stanowisko, numer legitymacji służbowej]

do sprawowania w imieniu [wójta/burmistrza/prezydenta] kontroli przestrzegania i stosowania przepisów ustawy z dnia 13 września 1996 r. utrzymania czystości i porządku w gminach przez:

.....
[oznaczenie przedsiębiorcy objętego kontrolą]

Upoważnienie uprawnia w szczególności do:

- 1) wstępu wraz z rzeczoznawcami i niezbędnym sprzętem przez całą dobę na teren nieruchomości, obiektu lub ich części, na których prowadzona jest działalność gospodarcza, a w godzinach od 6 do 22 - na pozostały teren;
- 2) przeprowadzania badań lub wykonywania innych niezbędnych czynności kontrolnych, w tym pobierania próbek;
- 3) żądania pisemnych lub ustnych informacji oraz wzywania i przesłuchiwania osób w zakresie niezbędnym do ustalenia stanu faktycznego;
- 4) żądania okazania dokumentów i udostępnienia wszelkich danych mających związek z problematyką kontroli, w tym dokumentów wskazanych w § 7 Uchwały antysmogowej.

Upoważnienie obowiązuje od dnia wydania.

Wskazuje się jako datę rozpoczęcia kontroli

Wskazuje się jako przewidywany termin zakończenia kontroli to

POUCZENIE:

1. Czynności kontrolne wykonuje się w obecności przedsiębiorcy lub osoby przez niego upoważnionej. (art. 50 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)
2. Zakres kontroli nie może wykraczać poza zakres wskazany w upoważnieniu. (art. 49 ust. 9 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)
3. Kontrolę przeprowadza się w siedzibie przedsiębiorcy lub w miejscu wykonywania działalności gospodarczej oraz w godzinach pracy lub w czasie faktycznego wykonywania działalności gospodarczej przez przedsiębiorcę. (art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)

4. Przedsiębiorcy, który poniósł szkodę na skutek wykonania czynności kontrolnych z naruszeniem przepisów prawa, przysługuje odszkodowanie. (art. 46 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)
5. Przedsiębiorca może wnieść sprzeciw wobec podjęcia i wykonywania przez organ kontroli czynności z naruszeniem przepisów. art. 48, art. 49, art. 50 ust. 1 i 5, art. 51 ust. 1, art. 54 ust. 1, art. 55 ust. 1 i 2 oraz art. 58. Sprzeciw wymaga uzasadnienia. (art. 59 ust. 1 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)
6. Sprzeciw przedsiębiorca wnosi na piśmie do organu kontroli, którego czynności sprzeciw dotyczy. O wniesieniu sprzeciwu przedsiębiorca zawiadamia na piśmie kontrolującego. (art. 59 ust. 3 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)
7. Sprzeciw wnosi się w terminie 3 dni roboczych od dnia wszczęcia kontroli przez organ kontroli lub wystąpienia przesłanki do wniesienia sprzeciwu. (art. 59 ust. 4 ustawy z dnia 6 marca 2018 r. - Prawo przedsiębiorców Dz.U. 2018 poz. 646 ze zm.)

[podpis, imię, nazwisko oraz podpis osoby udzielającej upoważnienia z podaniem zajmowanego stanowiska lub funkcji pieczęć]

Załącznik nr 7

Wzór świadectwa jakości paliw stałych

1. Świadectwo jakości paliw stałych nr				
2. Oznaczenie przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości, jego siedziby i adresu oraz adresu punktu sprzedaży, jeśli jest inny niż adres siedziby przedsiębiorcy.				
3. Numer identyfikacji podatkowej (NIP) przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo jakości oraz numer identyfikacyjny w krajowym rejestrze urzędowym podmiotów gospodarki narodowej (REGON), jeżeli został nadany, albo numer identyfikacyjny w odpowiednim rejestrze państwa obcego.				
4. Określenie rodzaju paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości.				
5. Wskazanie systemu certyfikacji lub innego dokumentu stanowiącego podstawę do uznania, że określony rodzaj paliwa stałego, dla którego jest wystawiane świadectwo jakości, spełnia wymagania jakościowe określone w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.				
6. Wskazanie wartości parametrów paliwa stałego oraz informacja o wymaganiach jakościowych dla paliwa stałego określona zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 3a ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.				
Parametr	Jednostka	7. Wartość wskazana przez przedsiębiorcę ¹	8. Wartość dopuszczalna ²	
			minimalna	maksymalna
Zawartość popiołu	%			
Zawartość części lotnych	%			
Wartość opałowa	MJ/kg			
Zdolność spiekania	RI			
Wymiar ziarna	mm			
Zawartość podziarna	%			
Zawartość nadziarna	%			
Zawartość wilgoci całkowitej	%			
9. Oświadczam, że paliwo stałe, dla którego jest wystawiane to świadectwo, spełnia wymagania jakościowe określone w przepisach wydanych na podstawie art. 3a ust. 2 ustawy z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw.				
10. Data i miejsce wystawienia świadectwa		11. Podpis przedsiębiorcy wystawiającego świadectwo albo osoby upoważnionej do jego reprezentowania		

1. Wartość parametrów paliwa stałego wskazuje się poprzez przedstawienie granicznych wartości parametrów dla paliwa stałego, z uwzględnieniem dopuszczalnych poziomów odchyień określonych w rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 27 września 2018 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych.
2. Wartość dopuszczalna dla paliwa stałego, o której mowa w rozporządzeniu Ministra Energii z dnia 27 września 2018 r. w sprawie wymagań jakościowych dla paliw stałych.

Załącznik nr 8**Uchwała nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw**

Na podstawie art. 18 pkt 1 i art. 89 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie województwa (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 486 z późn. zm.) oraz art. 96 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 672 z późn. zm.), Sejmik Województwa Małopolskiego uchwala, co następuje:

§1

1. W celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi i na środowisko, w granicach administracyjnych województwa małopolskiego z wyłączeniem Gminy Miejskiej Kraków, wprowadza się ograniczenia i zakazy określone niniejszą uchwałą.
2. Ilekroć w niniejszej uchwale jest mowa o rozpoczęciu eksploatacji instalacji należy przez to rozumieć pierwsze uruchomienie w miejscu obecnego użytkowania.

§2

Rodzaje instalacji, dla których wprowadza się ograniczenia i zakazy w zakresie ich eksploatacji to instalacje, w których następuje spalanie paliw stałych w rozumieniu art. 3 pkt. 3 ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 1059 z późn. zm.), w szczególności kocioł, kominek i piec, jeżeli:

- 1) dostarczają ciepło do systemu centralnego ogrzewania lub
- 2) wydzielają ciepło poprzez:
 - a) bezpośrednie przenoszenie ciepła lub
 - b) bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z przenoszeniem ciepła do cieczy lub
 - c) bezpośrednie przenoszenie ciepła w połączeniu z systemem dystrybucji gorącego powietrza.

§3

Zakazuje się stosowania w instalacjach, o których mowa w §2, następujących paliw:

- 1) paliw, w których udział masowy węgla kamiennego lub węgla brunatnego o uziarnieniu 0-3 mm wynosi powyżej 15%,
- 2) paliw zawierających biomasę o wilgotności w stanie roboczym powyżej 20%.

§4

W przypadku instalacji, o których mowa w §2 pkt 1, dopuszcza się wyłącznie eksploatację instalacji:

- 1) wypełniających łącznie następujące warunki:
 - a) zapewniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe,
 - b) umożliwiają wyłącznie automatyczne podawanie paliwa, za wyjątkiem instalacji zgazowujących paliwo.
- 2) spełniających wymagania w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określone dla klasy 5 według normy PN-EN 303-5:2012 „Kotły grzewcze -- Część 5: Kotły grzewcze na paliwa stałe z ręcznym i automatycznym zasypem paliwa o mocy nominalnej do 500 kW -- Terminologia, wymagania, badania
- 3) i oznakowanie”, zwanej dalej „normą PN-EN 303-5:2012”, jeżeli eksploatacja tych instalacji rozpocznie się przed 1 lipca 2017 r.

§5

W przypadku instalacji, o których mowa w §2 pkt 2, dopuszcza się wyłącznie eksploatację instalacji, które spełniają minimalne poziomy sezonowej efektywności energetycznej i normy emisji zanieczyszczeń dla sezonowego ogrzewania pomieszczeń określone w punkcie 1 i 2 załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

§6

Podmiotami dla których wprowadza się ograniczenia i zakazy są podmioty eksploatujące instalacje wskazane w §2.

§7

Podmiot eksploatujący instalację jest zobowiązany do wykazania spełniania wymagań określonych w niniejszej uchwale poprzez przedstawienie dokumentów potwierdzających spełnienie tych wymagań, w szczególności:

- 1) dokumentacji z badań,
- 2) dokumentacji technicznej urządzenia,
- 3) instrukcji dla instalatorów i użytkowników, o której mowa w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe oraz w punkcie 3 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

§8

Wykonanie uchwały powierza się Zarządowi Województwa Małopolskiego.

§9

1. Uchwała podlega publikacji w Dzienniku Urzędowym Województwa Małopolskiego.

2. Uchwała wchodzi w życie z dniem 1 lipca 2017 r. z następującymi wyjątkami:

- 1) Wymagania wskazane w § 4 pkt. 1 dla instalacji wymienionych w § 2 pkt. 1, których eksploatacja rozpocznie się przed 1 lipca 2017 r., będą obowiązywać:
 - a) od 1 stycznia 2023 roku - w przypadku instalacji niespełniających wymagań w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3, 4 lub 5 według normy PN-EN 303-5:2012,
 - b) od 1 stycznia 2027 roku - w przypadku instalacji spełniających wymagania w zakresie sprawności cieplnej i emisji zanieczyszczeń określonych dla klasy 3 lub klasy 4 według normy PN-EN 303-5:2012.
- 2) Wymagania wskazane w § 5 dla instalacji wymienionych w § 2 pkt. 2, których eksploatacja rozpocznie się przed 1 lipca 2017 r., będą obowiązywać od 1 stycznia 2023 roku, chyba że instalacje te będą:
 - a. osiągać sprawność cieplną na poziomie co najmniej 80% lub
 - b. zostaną wyposażone w urządzenie zapewniające redukcję emisji pyłu do wartości określonych w punkcie 2 lit. a załącznika II do Rozporządzenia Komisji (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

Załącznik nr 9**Rozporządzenie Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 1 sierpnia 2017r.
w sprawie wymagań dla kotłów na paliwo stałe**

Na podstawie art.169 ust.1 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska (Dz.U. z 2017 r. poz.519, 785, 898, 1089, 1529 i 1566) zarządza się, co następuje:

§ 1.

1. Rozporządzenie określa szczegółowe wymagania dla wprowadzanych do obrotu kotłów na paliwo stałe o znamionowej mocy cieplnej nie większej niż 500 kW, w tym kotłów wchodzących w skład zestawów zawierających kocioł na paliwo stałe, ogrzewacze dodatkowe, regulatory temperatury i urządzenia słoneczne, zwanych dalej "kotłami".
2. Rozporządzenia nie stosuje się do kotłów:
 - 1) przeznaczonych do ogrzewania i rozprowadzania gazowych nośników ciepła, takich jak para wodna lub powietrze;
 - 2) kogeneracyjnych na paliwo stałe o znamionowej mocy elektrycznej nie mniejszej niż 50 kW;
 - 3) o znamionowej mocy cieplnej większej niż 100 kW z ręcznym zasilaniem białotami słomy.

§ 2.

Ileokroć w rozporządzeniu jest mowa o:

- 1) wprowadzeniu do obrotu - rozumie się przez to każde rozporządzenie produktem na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej przez dokonanie jakiegokolwiek czynności prawnej lub faktycznej, w tym najem oraz sprzedaż za pomocą środków porozumiewania się na odległość lub realizowaną w innej formie niż w ramach prowadzonej działalności gospodarczej.
- 2) (uchylony).

§ 3.

1. Wymagania dla kotłów w zakresie granicznych wartości emisji oraz granicznych wartości sprawności cieplnej określa załącznik do rozporządzenia.
2. W kotłach z automatycznym sposobem zasilania paliwem stałym zakazuje się stosowania elementu konstrukcyjnego pozwalającego na ręczne zasilanie paliwem.
3. W przypadku kotłów wielopaleniskowych oraz kotłów przeznaczonych do zasilania więcej niż jednym rodzajem paliwa stałego wymagania w zakresie granicznych wartości emisji oraz granicznych wartości sprawności cieplnej muszą być spełnione dla wszystkich rodzajów palenisk oraz paliw stałych zalecanych przez producenta.
4. Kotły z ręcznym sposobem zasilania paliwem stałym powinny być eksploatowane ze zbiornikiem akumulacyjnym, którego minimalna bezpieczna pojemność jest określona zgodnie z normą przenoszącą normę europejską EN 303-5:2012 "Kotły grzewcze - Część 5: Kotły grzewcze na paliwa stałe z ręcznym i automatycznym zasypem paliwa o mocy nominalnej do 500 kW - Terminologia, wymagania, badania i oznakowanie".
5. Kotły wyposażone w systemy oczyszczania spalin powinny stanowić integralną całość konstrukcji, potwierdzoną badaniami dopuszczającymi kocioł do obrotu i użytkowania, o których mowa w § 4.
6. Instrukcja obsługi oraz tabliczka znamionowa kotła powinny zawierać informacje o rodzaju i parametrach jakościowych paliwa stałego zalecanego przez producenta.

§ 4.

Graniczne wartości emisji oraz graniczne wartości sprawności cieplnej, o których mowa w § 3 ust. 1, uznaje się za spełnione, jeżeli są potwierdzone zgodnie z procedurą zawartą w normie, o której mowa w § 3 ust. 4, przez jednostkę posiadającą akredytację w rozumieniu art. 2 pkt 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 765/2008 z dnia 9 lipca 2008 r. ustanawiającego wymagania w zakresie

akredytacji i nadzoru rynku odnoszące się do warunków wprowadzania produktów do obrotu i uchylającego rozporządzenie (EWG) nr 339/93 (Dz. Urz. UE L 218 z 13.08.2008, str. 30).

§ 5.

Do kotłów wyprodukowanych, a niewprowadzonych do obrotu ani do użytkowania przed dniem 1 października 2017 r. przepisy niniejszego rozporządzenia stosuje się od dnia 1 lipca 2018 r.

§ 6.

Do kotłów innych niż wytwarzające ciepło wyłącznie na potrzeby zapewnienia ciepłej wody użytkowej oraz innych niż na biomasę nieдрzewną, od dnia 1 stycznia 2020 r. § 3 ust. 1 i § 4 nie stosuje się.

§ 7.

Rozporządzenie wchodzi w życie z dniem 1 października 2017 r.

Załącznik

1. GRANICZNE WARTOŚCI EMISJI

Sposób zasilania paliwem	Graniczne wartości emisji ^{a)}		
	mg/m ³ przy 10% O ₂ ^{b)}		
	CO	OGC	Pył
Ręczny	700	30	60
Automatyczny	500	20	40

- a) Potwierdzenie spełniania granicznych wartości emisji jest dokonywane przy uwzględnieniu normy PN-EN 303-5.
- b) Graniczne wartości emisji wyraża się w miligramach substancji na metr sześcienny gazów odlotowych odniesiony do temperatury 0°C, ciśnienia 1013 mbar oraz gazu suchego.

2. GRANICZNE WARTOŚCI SPRAWNOŚCI CIEPLNEJ KOTŁÓW.

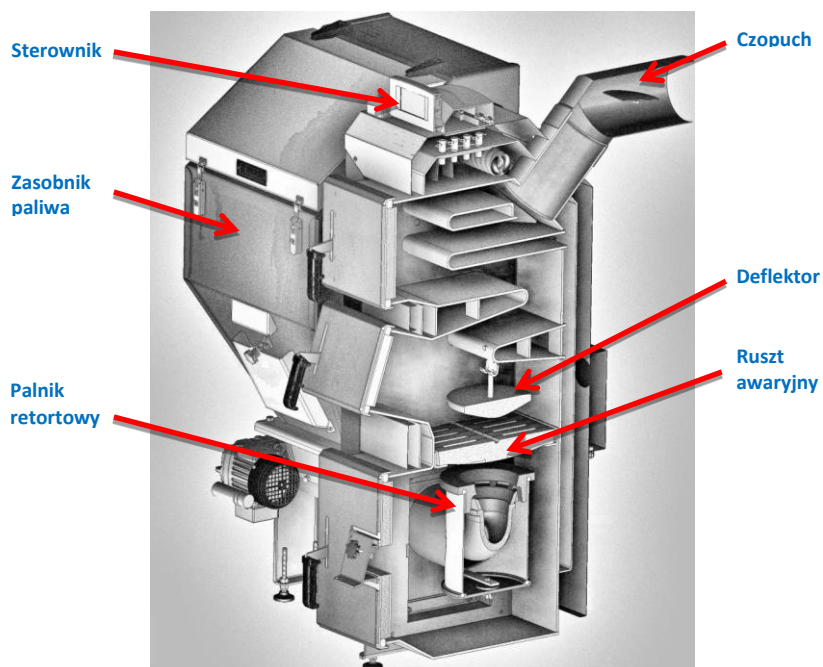
Sprawność cieplna kotła przy znamionowej mocy cieplnej nie powinna być mniejsza niż:

- 1) 87% - dla kotłów o znamionowej mocy cieplnej nie większej niż 100 kW;
- 2) 89% - dla kotłów o znamionowej mocy cieplnej większej niż 100 kW.

Potwierdzenie spełniania granicznych wartości sprawności cieplnej kotłów jest dokonywane przy uwzględnieniu normy przenoszącej normę europejską EN 303-5:2012.

Załącznik nr 10

Schemat kotła z rusztem awaryjnym i z automatycznym podawaniem paliwa oraz zasobnikiem paliwa wraz z opisem

XII. SŁOWNICZEK

Automatyczny podajnik

Przez automatyczny podajnik paliwa stałego rozumie się zespół urządzeń, które transportują paliwo z zasobnika kotła c.o. lub miejscowego ogrzewacza pomieszczeń, do komory spalania tego urządzenia. Za proces tego automatycznego podawania paliwa odpowiada tzw. układ sterujący/sterownik.

Benzo(a)piren

W skrócie B(a)P należy do grupy WWA 16. Związek ten został zaklasyfikowany przez Międzynarodową Agencję Badań nad Rakiem jako związek o udowodnionym działaniu rakotwórczym. Jest to związek silnie toksyczny, który działa bezprogowo, tzn. narażenie na każde stężenie substancji może powodować zmiany nowotworowe. WWA w tym B(a)P powstają we wszelkich wysokotemperaturowych procesach rozkładu materiałów/związków organicznych, które przebiegają przy niewystarczającej ilości tlenu do mniejszych cząsteczek (często rodników), które ulegają łączeniu i aromatyzacji. Występuje w smole koksowniczej (do ok. 0,85% m/m.), natomiast naturalnie występuje w benzynie i ropie naftowej (do 60 mg/kg).

Biomasa

Zawarta w organizmach masa materii zawierająca skumulowaną energię uzyskaną w procesie fotosyntezy. Energię tą można odzyskać w różnych procesach (np. spalania). Formy handlowe biomasy to: trociny, zrębka, pellet, brykiet, balot i kostki.

Certyfikat ecodesign

Popularna nazwa dokumentu, na którym zamieszczono zmierzone i obliczone wartości, porównano je z kryteriami i jednoznacznie stwierdzono spełnienie wymagań przez badane urządzenie:

- **dla kotłów c.o.** – ROZPORZĄDZENIA KOMISJI (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe
- **dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń** – ROZPORZĄDZENIA KOMISJI (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

Ecodesign a ekoprojekt

Popularne nazwy (skrót) stosowane zamiennie określające akty legislacyjne:

- **dla kotłów c.o.** – ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe
- **dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń** – ROZPORZĄDZENIE KOMISJI (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe.

Efektywność energetyczna

Inaczej sprawność urządzenia, którą można określić wyznaczając tzw. osłonę bilansową. Ta osłona bilansowa przyjmowana jest różnie przez różnych autorów aktów legislacyjnych. W każdym z rozpatrywanych dokumentów:

- normie PN-EN 303-5:2012,
- ROZPORZĄDZENIU KOMISJI (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów

dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe, czy

- ROZPORZĄDZENIU KOMISJI (UE) 2015/1185 z dnia 24 kwietnia 2015r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń na paliwo stałe można znaleźć wzór, opisujący jak na potrzeby danego dokumentu taką efektywność energetyczną urządzenia należy liczyć. Porównywać można jedynie wartości sprawności np. kotła c.o. obliczone dokładnie tym samym wzorem, z uwzględnieniem wartości parametrów wyznaczonych według jednej, określonej metodyki.

Ekofiltr, elektrofiltr (urządzenie redukujące emisję pyłu)

Urządzenie montowane w taki sposób aby przepływał przez nie strumień zapyłonych spalin. Jeśli działa ono poprawnie, emisja pyłu zmierzona za takim urządzeniem będzie niższa w porównaniu do emisji pyłu zmierzonej w tym samym czasie przed takim urządzeniem. Im wyższa sprawność takiego urządzenia, tym więcej pyłu zatrzyma ono w sobie (na elemencie filtrującym, bądź w przypadku elektrofiltru na tzw. elektrodzie osadczą) i mniej wytworzonego pierwotnie pyłu zostanie bezpośrednio wyemitowana do otoczenia.

Ekogroszek

Nazwa handlowa określająca paliwo stałe produkowane z węgla kamiennego lub brunatnego przeznaczone do produkcji energii cieplnej w kotłach retortowych, o wymiarze ziarna $5 \div 31,5$ mm.

Emisja

Tym słowem popularnie określa się ilość zanieczyszczenia emitowanego z urządzenia grzewczego do atmosfery. Emisja podawana jest najczęściej w jednostkach masy danego zanieczyszczenia odniesionych do jednostki czasu bądź masy lub energii chemicznej paliwa, np. 0,1 [kg pyłu/h] lub 0,1 [kg pyłu/kg paliwa] lub 0,1 [kg pyłu/GJ paliwa]. Ponieważ emisja realizowana jest zazwyczaj poprzez komin, kominy nazywane są często emitorami. Dla odróżnienia zanieczyszczenia zmierzone w powietrzu, nazwa się imisją.

Flot węglowy

Rodzaj paliwa stałego powstającego w procesie uszlachetniania węgla kamiennego poprzez oddzielenie skały płonnej i innych zanieczyszczeń od wydobywanego węgla. W efekcie powstaje wodna zawiesina skały płonnej i drobinek węgla o wielkości około 1-3 mm. Z tej zawiesiny metodą flotacji pozyskuje się koncentrat o większej zawartości węgla - flot węglowy (flotokcentrat), a z pozostałości po częściowym odparowaniu wody powstaje **muł węglowy**. Spalanie zarówno mułu jak i flotu węglowego powoduje dużą emisję zanieczyszczeń, zwłaszcza pyłu, gdyż są to bardzo drobne cząstki, a kotły domowe nie są przystosowane do ich spalania.

Muł węglowy

Składowany na zwale

Próbka laboratoryjna

Flot węglowy/Flotokcentrat

Składowany na zwale

Próbka laboratoryjna

Flotokoncentrat

Patrz flot węglowy.

Fracja węgla

Zakres uziarnienia określający sortyment węgla.

Jakość opału

Jest określana przez zakres i wartości parametrów jakie powinno spełniać paliwo, zgodnie z wymaganiami.

Klasa kotła

Norma PN-EN 303-5:2012 klasyfikuje kotły w zależności od wysokości średnich stężeń takich zanieczyszczeń jak: CO, OGC i pył oraz sprawność, podając jednocześnie jak należy przeprowadzić pomiary aby wartości tych wielkości energetyczno-emisyjnych móc porównać z kryteriami przypisanymi do poszczególnych klas. W/w norma określa kryteria dla trzech klas. Klasa 3 to spełnienie kryteriów najmniej rygorystycznych, kryteria dla klasy 4 są już bardziej rygorystyczne, najwyższe wymagania dotyczące emisji i sprawności określono dla klasy 5.

Kocioł zasypowy

Popularnie nazywa się tak kocioł c.o., w którym paliwo zasypuje się bezpośrednio do komory spalania ew. zgazowania. Inaczej, jest to jednostka nie wyposażona w automatyczny podajnik paliwa stałego. Inne zamiennie stosowane określenia: kocioł z ręcznym zasypem paliwa, kocioł z ręcznym podawaniem paliwa, „kopciuch”, kocioł tradycyjny, kocioł starej konstrukcji.

Kocioł zgazowujący

Urządzenie, którego budowa ma na celu rozdzielić miejsce gdzie zachodzi proces odgazowania, czy pirolizy paliwa stałego i gdzie tym samym następuje produkcja gazu palnego, od miejsca, w którym następuje spalanie tego gazu. Zazwyczaj komora, do której załadowuje się paliwo, pełni rolę „komory zgazowania”, natomiast w drugiej komorze zwanej komorą spalania lub dopalania gazu, zgodnie z założeniem następować powinno spalanie gazu, który dostaje się tam z „komory zgazowania”. Jeśli tak zbudowane urządzenie zostanie wyposażone w wymiennik ciepła woda/spaliny, będzie nazywane kotłem zgazowującym, jeśli nie posiada takiego wymiennika, będzie nazywane piecem zgazowującym np. drewno.

Kontrola

Zespół czynności mający na celu zbadanie istniejącego stanu rzeczy i skonfrontowanie go ze stanem pożądanym. Wynikiem kontroli jest wskazanie uchybień i ich źródeł oraz sposobów ich naprawienia.

Lekki olej opałowy

Jest produktem rafinacji (destylacji) ropy naftowej. Olej opałowy lekki znajduje zastosowanie w kotłowniach przydomowych oraz w małych i średnich zakładach przemysłowych, instytucjach i większych kotłowniach np. spółdzielni mieszkaniowych, w tym w instalacjach energetycznego spalania paliw oznaczony kodami CN ex 2710 19 43, ex 2710 19 46, ex 2710 19 47, ex 2710 19 48, ex 2710 20 11, ex 2710 20 15, ex 2710 20 17 oraz ex 2710 20 19.

Miał

Sortyment węgla o uziarnieniu o uziarnieniu 1÷31,5 mm (miał I, miał II i miał III) oraz 3÷31,5 mm dla kwalifikowanego paliwa stałego: ekomiął.

Muł węglowy

Patrz flot węglowy.

Niska emisja

Emisja zanieczyszczeń stałych (pyły), ciekłych (niektóre węglowodory) i gazowych realizowana na wysokości do 40 m.

Odpady

Opadem jest każda substancja lub przedmiot, której posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do których pozbycia się jest obowiązany.

Odpady komunalne

Opadami komunalnymi są odpady powstające w gospodarstwach domowych (z wyłączeniem pojazdów wycofanych z eksploatacji), a także niezawierające odpadów niebezpiecznych odpady pochodzące od innych wytwórców, które ze względu na charakter lub skład są podobne do odpadów powstających w gospodarstwach domowych.

Odpady węglowe

Jest to produkt uboczny powstający w procesie uszlachetnienia węgla kamiennego.

Odpady zielone

Opadami zielonymi są odpady komunalne stanowiące części roślin pochodzących z pielęgnacji terenów zielonych, ogrodów, parków i cmentarzy, a także z targowisk, z wyłączeniem odpadów z czyszczenia ulic i placów. Odpady zielone należą do szerszego zbioru **odpadów ulegających biodegradacji**, do których zaliczamy wszelkie (także niekomunalne) odpady ulegające rozkładowi tlenowemu lub beztlenowemu przy udziale mikroorganizmów.

Opał/paliwo

Jest to substancja lub materiał wydzielający przy intensywnym utlenianiu (spalaniu) znaczą ilość energii. Zgodnie z Ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 r. o systemie monitorowania i kontrolowania jakości paliw paliwem stałym wprowadzonym do obrotu przeznaczonym do użycia w gospodarstwach domowych i instalacjach spalania o nominalnej mocy cieplnej mniejszej niż 1 MW są:

- węgiel kamienny, brykiety lub pelety zawierające co najmniej 85% węgla kamiennego,
- produkty w postaci stałej otrzymywane w procesie przeróbki termicznej węgla kamiennego lub węgla brunatnego przeznaczone do spalania,
- biomasę pozyskaną z drzew i krzewów oraz biomasę roślinną z rolnictwa,
- torf,
- muły węglowe,
- flotokoncentraty,
- węgiel brunatny,
- dowolną mieszaninę paliw, o których mowa w p. 1-6, z dodatkiem lub bez dodatku innych substancji, zawierającą mniej niż 85% węgla kamiennego.

Otwarta komora spalania

Popularnie, w przypadku kominków czy innych miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń, jest to komora spalania (część ogrzewacza), do której powietrze jest doprowadzane z pomieszczenia, w którym takie urządzenie pracuje, patrz też miejscowy ogrzewacz pomieszczeń na paliwo stałe z otwartą komorą spalania.

Pellet

Forma handlowa biomasy, granulki najczęściej o średnicy 6-8 mm i długości 20-30 mm. Pellet powstaje głównie przez skompresowanie, granulację, trocin drzewnych, pozostałości przetwórstwa drewna.

PM

Pyłem całkowitym PM nazywa się wszystkie cząstki stałe zawarte w pewnej, określonej objętości gazu.

PM2.5

Pył o średnicy cząstek do max. 2.5 μm .

PM10

Pył o średnicy cząstek do max. 10 μm .

Różnica V klasa a ecodesign

Dotyczy wyłącznie kotłów c.o. Kryteria energetyczno-emisyjne V klasy podaje norma PN-EN 303-5:2012, kryteria „ecodesign” określone są w ROZPORZĄDZENIU KOMISJI (UE) 2015/1189 z dnia 28 kwietnia 2015 r. w sprawie wykonania dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/125/WE w odniesieniu do wymogów dotyczących ekoprojektu dla kotłów na paliwo stałe. Kryteria różnią się od siebie i nie jest jednoznaczne, że jeśli kocioł spełnia kryteria „ecodesign” spełnia też kryteria „V klasy” czy odwrotnie. Oznaczenie parametrów (badania kotłów c.o.) do porównania z obu grupami kryteriów przeprowadza się zawsze wg. PN-EN 303-5:2012.

Ruszt awaryjny

Popularnie nazywa się tak część kotła c.o. z automatycznym podawaniem paliwa, która może służyć jako ruszt. Ruszt to powierzchnia, na którą można ułożyć porcję paliwa przeznaczoną do spalania, a która to powierzchnia jednocześnie pozwoli na dostęp powietrza do tej porcji paliwa od dołu, co umożliwi rozpal i spalanie paliwa. Nazwa „awaryjny” sugeruje w jakich okolicznościach przewidziano wykorzystanie tego elementu kotła c.o. Poprawna praca kotła c.o. z automatycznym podawaniem paliwa wymaga bowiem zasilania energią elektryczną (automatyczny podajnik i wentylator). Mając kocioł c.o. wyposażony w ruszt dodatkowy, w przypadku awarii energetycznej można było ręcznie podtrzymać pracę kotła, czyli proces spalania w kotle.

Ruszt dodatkowy

Patrz ruszt awaryjny. Można tak również nazwać dodatkowe palenisko w kotle dwu- lub wielopaleniskowym.

Smog

Zjawisko atmosferyczne powstałe w wyniku wymieszania się mgły z dymem i spalinami. Smog powstaje wskutek przedostawania się do atmosfery szkodliwych związków chemicznych, takich jak tlenki siarki i tlenek azotu, wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne (WWA) oraz substancje stałe, tj. pyły zawieszone.

Sortyment węgla

Jest to handlowa klasyfikacja węgla w zależności od wymiaru ziarna i parametrów jakościowych.

Spalarnia odpadów

Jest to stacjonarna lub ruchoma jednostka techniczna przeznaczona do termicznego przetwarzania odpadów, z odzyskiem ciepła wytworzonego w wyniku spalania lub bez takiego odzysku. W skład spalarni wchodzi wszystkie węzły technologiczne niezbędne do jej prawidłowego działania w tym: przyjmowanie i składowanie odpadów, linie wstępnej obróbki odpadów, linie dostarczania odpadów jako paliwa do procesu spalania, linie spalania, systemy oczyszczania gazów spalinowych, systemy kontroli procesów spalania ich rejestrowania i monitorowania warunków prowadzenia procesu.

Uchwała antysmogowa

Uchwałą antysmogową nazywamy uchwałę sejmiku województwa przyjętą na podstawie art. 96 p.o.ś. w celu zapobieżenia negatywnemu oddziaływaniu na zdrowie ludzi lub na środowisko, która wprowadza ograniczenia lub zakazy w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

W województwie małopolskim obowiązują trzy uchwały antysmogowe:

- **uchwała antysmogowa dla województwa małopolskiego z wyłączeniem Krakowa** - Uchwała Nr XXXII/452/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 23 stycznia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze województwa małopolskiego ograniczeń i zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw;
- **uchwała antysmogowa dla Krakowa (prześciowa)** - Uchwała Nr XXXV/527/17 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 24 kwietnia 2017 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Miejskiej Kraków, w okresie od dnia 1 lipca 2017 roku do dnia 31 sierpnia 2019 roku, zakazów w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw;
- **uchwała antysmogowa dla Krakowa (od 1 września 2019 r.)** - Uchwała Nr XVIII/243/16 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 15 stycznia 2016 r. w sprawie wprowadzenia na obszarze Gminy Miejskiej Kraków ograniczeń w zakresie eksploatacji instalacji, w których następuje spalanie paliw.

Wilgotnościomierz

Przyrząd służący do pomiaru wilgotności drewna metodami elektrycznymi: rezystancyjną lub pojemnościową. Pierwsza z nich polega na wbiciu w drewno elektrod, urządzenie mierzy opór elektryczny pomiędzy nimi i na podstawie algorytmu oblicza procentową zawartość wilgoci. Druga polega na przyłożeniu do drewna elektrod (pomiar nieniszczący), które emitują w głąb drewna zmienne pole elektromagnetyczne. Elektrody tworzą kondensator, którego zmiana pojemności jest przeliczana na zawartość wilgoci w drewnie.

Wilgotność drewna

Jest to stosunek masy wody zawartej w drewnie do masy suchego drewna wyrażony w procentach. Drzewo tuż po ścięciu w lesie zawiera powyżej 35% wilgoci. Mokre drewno schnie na powietrzu pozbywając się wody aż do stanu równowagi powietrzno-suchej tj. do 15 - 18%. Takie suszenie nazywamy sezonowaniem drewna. Dalsze suszenie wymaga nakładów środków i prowadzone jest w suszarniach gdzie można uzyskać wilgoć drewna na poziomie 10 - 12%. Drewno do celów opałowych najczęściej suszy się do stanu powietrzno-suchego i jest to wystarczające do prowadzenia poprawnego procesu spalania w instalacjach.

WWA

Wielopierścieniowe węglowodory aromatyczne obejmują ponad 200 różnych związków zawierających od dwóch do kilkunastu pierścieni aromatycznych w cząsteczce. Z uwagi na toksyczność i oddziaływanie na zdrowie człowieka oznaczanych jest 16, do których należą: acenaftylen, acenaften, fluoren, fenantren, antracen, fluoranten, piren, benzo(a)antracen, chryzen, benzo(b+k)fluoranten, benzo(e)piren, benzo(a)piren, perylen, dibenzo(a,h)antracen, indeno(1,2,3-cd)piren, benzo(g,h,i)perylene. Badania wykonane przez Międzynarodową Agencję Badań nad Rakiem wykazały, że największymi względnymi współczynnikami kancerogenności charakteryzują się następujące związki i wynoszą odpowiednio: 5 dla dibenzo(a,h)antracen, 1 dla benzo(a)piren, 0,1 dla benzo(a)antracen, 0,1 dla benzo(b+k)fluoranten. Badania zawartości WWA potwierdzają, że obecność jednego ze związków z grupy WWA w próbkach wskazuje na obecność pozostałych związków. Głównym źródłem emisji WWA są procesy spalania w sektorze komunalnym i mieszkaniowym paliw kopalnych, jak również procesy produkcyjne tj. przeróbka ropy naftowej i produkcja asfaltu, produkcja ciepła i energii, transport i sposób przygotowania żywności. Również erupcja wulkanów i pożary lasów przyczyniają się do zwiększenia stężenia WWA w powietrzu i glebie.

Zamknięta komora spalania

Popularnie, w przypadku kominków czy innych miejscowych ogrzewaczy pomieszczeń, jest to komora spalania (część ogrzewacza), do której powietrze jest doprowadzane z zewnątrz, patrz też miejscowy ogrzewacz pomieszczeń na paliwo stałe z zamkniętą komorą spalania.

Zasobnik

W domyśle zasobnik paliwa stałego. Część kotła, zbiornik, do którego zazwyczaj ręcznie załadunkuje się paliwo. Z zasobnika, układ automatycznego podawania paliwa (patrz automatyczny podajnik) transportuje porcje paliwa podtrzymując proces spalania np. w kotle c.o.

Poradnik jest wydawnictwem pomocniczym i nie stanowi jedynej wykładni prawnej. Opracowanie zostało przygotowane jako element działania C.1. Centrum Kompetencji w ramach projektu „Wdrażanie Programu ochrony powietrza dla województwa małopolskiego – Małopolska w zdrowej atmosferze”, LIFE-IP MALOPOLSKA, LIFE14 IPE/PL/021 współfinansowanego z programu LIFE Unii Europejskiej. Poradnik przedstawia wyłącznie poglądy autorów, a Komisja Europejska nie ponosi odpowiedzialności za żadne ewentualne wykorzystanie zawartych w nim informacji.

